

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
REKREASYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**REKREASYONEL LİDERLİK VE SOSYAL BÜTÜNLEŞME: SPOR BİLİMLERİ
FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN DAVRANIŞLARININ ANALİZİ**

Murat ARSLAN

**Mayıs 2025
BATMAN**

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
REKREASYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

REKREASYONEL LİDERLİK VE SOSYAL BÜTÜNLEŞME: SPOR BİLİMLERİ
FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN DAVRANIŞLARININ ANALİZİ

MURAT ARSLAN

Danışman
Doç. Dr. Samet AKTAŞ

Diğer Jüri Üyeleri

Unvanı Adı SOYADI
Dr. Öğr. Üyesi Erhan ŞAHİN

Unvanı Adı SOYADI
Doç. Dr. Nevzat DİNÇER

Mayıs 2025
BATMAN

TEZ KABUL VE ONAYI

Murat ARSLAN tarafından hazırlanan ‘‘Rekreasyonel Liderlik ve Sosyal Bütünleşme: Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Davranışlarının Analizi’’ konulu tez çalışması 29/05/2025 tarihinde oy birliği ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Erhan ŞAHİN

.....

Danışman

Doç. Dr. Samet AKTAŞ

.....

Üye

Doç. Dr. Nevzat DİNÇER

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Murat ÖTER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik etik ilkelerine ve bilimsel araştırma kurallarına uygun olarak elde edildiğini, tez yazım kurallarına göre hazırlandığını, çalışmada bana ait olmayan her türlü veri, bilgi, sonuç ve görüşe eksiksiz bir şekilde atıfta bulunulduğunu ve kaynak gösterildiğini beyan ederim.

DECLARATION PAGE

I declare that all information included in this study was obtained in accordance with academic ethical principles and scientific research rules, that the thesis was prepared following the thesis writing guidelines, and that all expressions, data, results, and information that do not belong to me have been fully cited and referenced.

İmza

Murat ARSLAN

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ REKREASYONEL LİDERLİK VE SOSYAL BÜTÜNLEŞME: SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN DAVRANIŞLARININ ANALİZİ

Murat ARSLAN

Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Samet AKTAŞ

2025, 80 Sayfa

Jüri

Doç. Dr. Samet AKTAŞ

Doç. Dr. Nevzat DİNÇER

Dr. Öğr. Üyesi Erhan ŞAHİN

Bu çalışma, spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin rekreasyonel liderlik davranışlarının sosyal bütünleşme üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Araştırmada öğrencilerin hangi tür rekreasyon faaliyetlerine katıldığı, rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı, rekreasyon liderliği davranışları ve öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeyleri gibi faktörler üzerinde durulmuştur. Araştırmanın evren ve örneklemini Batman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya 164 erkek ve 154 kadın olmak üzere toplamda 318 öğrenci katılmıştır. Veri toplamak için Google formlar aracılığıyla Kişisel Bilgi Formu, Rekreasyonel Liderlik Ölçeği ve Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği uygulanmıştır. İstatistiksel analizler SPSS 23 yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığını belirlemek için çarpıklık ve basıklık değerleri değerlendirilmiş ve elde edilen sonuçların ± 1 aralığında olduğu gözlemlenmiştir. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi 0.01 ve 0.05 olarak kabul edilmiş, elde edilen sonuçlar bu düzeylere göre yorumlanmıştır. Sonuç olarak, araştırmaya katılan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik tarzları ile bireylerin gelişim boyutları arasındaki güçlü ve anlamlı ilişkiler tespit edildi. Özellikle demokratik liderlik ile kişisel gelişim ve sosyalleşme arasındaki yüksek korelasyonlar, demokratik liderlik tarzının bireylerin hem bireysel hem de sosyal gelişimine olumlu katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu bulgu, demokratik liderliğin katılımcılığı teşvik etmesi, bireyin özgüvenini artırması ve sosyal etkileşimleri desteklemesi ile açıklanabilir. Buna karşın, otokratik liderlik ile alt boyutlar arasındaki nispeten düşük korelasyonlar, otokratik liderliğin bireyin gelişimi üzerinde daha sınırlı bir etkisi olduğunu düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, Liderlik, Sosyal Bütünleşme

ABSTRACT

MS THESIS

RECREATIONAL LEADERSHIP AND SOCIAL INTEGRATION: AN ANALYSIS OF THE BEHAVIORS OF FACULTY OF SPORTS SCIENCES STUDENTS

Murat ARSLAN

Batman University Graduate Education Institute

Department of Recreation Management

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Samet AKTAŞ

2025, 80 Pages

Jury

Assoc. Prof. Dr. Samet AKTAŞ

Assoc. Prof. Dr. Nevzat DİNÇER

Dr. Lecturer Erhan ŞAHİN

This study analyzes the impact of recreational leadership behaviors of students studying at the Faculty of Sports Sciences on social integration. The study focuses on factors such as the types of recreational activities in which students participate, the frequency of participation in recreational activities, recreational leadership behaviors, and the levels of social integration of the students. The population and sample of the study consist of students enrolled in the Faculty of Sports Sciences at Batman University. A total of 318 students, 164 male and 154 female, participated in the study. To collect data, a Personal Information Form, the Recreational Leadership Scale, and the Social Integration Scale in Sports were applied through Google Forms. Statistical analyses were conducted using SPSS 23 software. To determine whether the data followed a normal distribution, skewness and kurtosis values were evaluated, and the results obtained were found to be within the ± 1 range. In all analyses, the significance level was accepted as 0.01 and 0.05, and the results were interpreted based on these levels. As a result, strong and significant relationships were found between the leadership styles of the students and the developmental dimensions of individuals. In particular, the high correlations between democratic leadership and personal development and socialization suggest that the democratic leadership style positively contributes to both individual and social development. This finding can be explained by the fact that democratic leadership encourages participation, increases the individual's self-confidence, and supports social interactions. In contrast, the relatively low correlations between autocratic leadership and the sub-dimensions suggest that autocratic leadership has a more limited effect on individual development.

Keywords: Recreation, Leadership, Social Integration

ÖNSÖZ

Araştırma süreci boyunca bana desteğini esirgemeyen, tecrübe ve bilgisiyle bana yol gösterip sürece farklı bakış açısıyla bakmamda yol gösterici olan değerli danışman hocam Doç. Dr. Samet AKTAŞ' a teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimime başladığımdan beri bana gerekli desteği sağlayan ve beraber çalıştığımız süreçte tecrübesi ve bilgisinden faydalandığım sevgili müdürüm Şevket YILDIZ' a teşekkür ederim.

Hayatın her anında bana sevgi ve desteklerini esirgemeyen, her zaman yanımda olan sevgili annem Zemire ARSLAN' a, babam Nasır ARSLAN' a, kardeşlerim Ahmet ARSLAN, Mustafa ARSLAN, Derya ARSLAN ve Şenay AKSOY' a, değerli eşim Müjde ARSLAN' a ve varlığı mutluluk kaynağım olan biricik kızım Masal Pera ARSLAN 'a teşekkür ederim.

Murat ARSLAN
BATMAN-2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	ix
TABLolar LİSTESİ	x
1.GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	2
1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi	2
1.3. Araştırmanın Amacı.....	2
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	3
1.6. Araştırmanın Sayıtları.....	4
1.7. Tanımlar.....	4
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI.....	5
2.1. Rekreasyon Kavramı.....	5
2.1.1. Rekreasyonun özellikleri.....	6
2.1.2. Rekreasyonun sınıflandırılması.....	7
2.1.3. Rekreasyonun faydası.....	9
2.1.4. Rekreasyon ihtiyacı	11
2.1.5. Rekreasyona katılımı etkileyen faktörler	12
2.2. Liderlik Kavramı.....	12
2.2.1. Liderlik teorileri	14
2.2.2. Liderlik stilleri.....	25
2.2.3. Rekreasyonel liderlik.....	29
2.3. Sosyal Bütünleşme Kavramı.....	31
2.3.1. Sosyal bütünleşmenin türleri	32
2.3.2. Sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesi için gerekli temel şartlar	34
2.3.3. Sosyal bütünleşmeyi engelleyici unsurlar	35
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	37
3.1. Araştırmanın Modeli.....	37
3.2. Evren ve Örneklem	37
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.4. Veri Analizi.....	38
4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA	39

4.1. Araştırmanın Sonuçları	39
4.2. Tartışma	54
5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER.....	72
5.1. Sonuçlar	72
5.2. Öneriler	73
KAYNAKLAR.....	74
EKLER	81
Ek 1: Ölçekler	81
Ek 2: Ölçek İzinleri.....	84
Ek 3: Etik Kurul Kararı.....	86

SİMGELER VE KISALTMALAR

N	:	Gözlem/denek sayısı
P	:	Anlamlılık
R	:	Korelasyon Katsayısı
Ss	:	Standart Sapma
SSBÖ	:	Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği
BESYO	:	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
IBM	:	International Business Machines
USA	:	United States of America

TABLÖLER LİSTESİ

Çizelge 4.1. 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkeni dağılımları	39
Çizelge 4.1. 2. Araştırmaya katılan öğrencilerin bölüm değişkeni dağılımları.....	39
Çizelge 4.1. 3. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf değişkeni dağılımları.....	39
Çizelge 4.1. 4. Araştırmaya katılan öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkeni dağılımları	40
Çizelge 4.1. 5. Araştırmaya katılan öğrencilerin katıldıkları rekreasyon faaliyet türü değişkeni dağılımları	40
Çizelge 4.1. 6. Araştırmaya katılan öğrencilerin herhangi bir gruba liderlik yapma değişkenine göre dağılımları	40
Çizelge 4.1. 7. Liderlik ölçeğine ait sorulara verilen cevapların ortalama ve standart sapma bilgileri (n=318).....	41
Çizelge 4.1. 8. Sosyal bütünleşme ölçeğine ait sorulara verilen cevapların ortalama ve standart sapma bilgileri (n=318).....	41
Çizelge 4.1. 9. Liderlik ölçeği alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması	42
Çizelge 4.1. 10. Liderlik ölçeği alt boyutlarının bölüm değişkenine göre karşılaştırılması	42
Çizelge 4.1. 11. Liderlik ölçeği alt boyutlarının sınıf değişkenine göre karşılaştırılması...	43
Çizelge 4.1. 12. Liderlik ölçeği alt boyutlarının rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkenine göre karşılaştırılması	44
Çizelge 4.1. 13. Liderlik ölçeği alt boyutlarının rekreasyon faaliyet türü değişkenine göre karşılaştırılması.....	45
Çizelge 4.1. 14. Liderlik ölçeği alt boyutlarının rekreasyon liderliği yapma değişkenine göre karşılaştırılması.....	45
Çizelge 4.1. 15. Sosyal bütünleşme ölçeği alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması.....	46
Çizelge 4.1. 16. Sosyal bütünleşme ölçeğinin bölüm değişkenine göre karşılaştırılması...	46
Çizelge 4.1. 17. Sosyal bütünleşme ölçeğinin sınıf değişkenine göre karşılaştırılması.....	48
Çizelge 4.1. 18. Sosyal bütünleşme ölçeğinin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkenine göre karşılaştırılması	49
Çizelge 4.1. 19. Sosyal bütünleşme ölçeğinin öğrencilerin katıldıkları rekreasyon faaliyetleri türü değişkenine göre karşılaştırılması	51
Çizelge 4.1. 20. Sosyal bütünleşme ölçeğinin rekreasyonel liderliği yapma değişkenine göre karşılaştırılması.....	52
Çizelge 4.1. 21. Araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri cevaplara göre ölçek alt boyutlarına ait korelasyon analizi.....	53

1.GİRİŞ

İnsan, toplumsal bir varlık olarak toplum içerisinde yer alır ve diğer bireylerle çeşitli sosyal ilişkiler kurar. Dünyada meydana gelen tüm gelişmelerin ve değişimlerin temelinde, insanların diğer insanlarla birlikte olma ve onlarla farklı şekillerde etkileşim kurma arzusu yatmaktadır (Ayata, 2025). İnsan, sosyal bir varlık olarak, sosyalleşme sürecinde aidiyet duygusuna büyük önem atfetmektedir. Aile, takım veya millet gibi farklı gruplara ait olma hissi, bireyin toplum içindeki rolünü belirlemede ve statü kazanmasında önemli bir etkidir. Rekreasyon faaliyetlerinde elde edilen başarılar, bireyin aidiyet duygusunu pekiştirirken, aynı zamanda sosyalleşme sürecini olumlu yönde desteklemekte ve bireyin kendine olan güvenini artırmaktadır (Arslan ve Aktaş, 2024).

Modern toplumlarda artan kentleşme, fiziksel aktivitenin azalması ve sosyalleşme eksikliği, toplumsal sağlık açısından kaygı verici bir durum ortaya çıkarmaktadır. Bu çerçevede, spor temelli rekreasyon alanları, bireylerin sağlıklı yaşam alışkanlıkları edinmeleri ve sosyal ilişkilerini güçlendirmeleri için değerli bir fırsat sunmaktadır. Özellikle spor odaklı aktivitelerle zenginleştirilen bu alanların, bireyleri fiziksel olarak aktif olmaya teşvik ettiği ve toplumsal bağları kuvvetlendirdiği, literatürde geniş bir şekilde desteklenmektedir (Turaç, 2024).

Dünya değerlerinin değişmesi, modern insanın şehirleşmeyle birlikte değer yargılarını ve yaşam şartlarını dönüştürmüş, mevcut kullanım alanlarını farklılaştırarak yeni kullanım alanlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Teknolojik gelişmeler, sanayileşme ve değişen sosyo-ekonomik koşullar doğrultusunda, şehirlerde yaşayan insanların yeşil alanlardaki rekreasyon faaliyetleri, ruhsal ve bedensel gelişimleri açısından büyük bir önem kazanmıştır. Günümüzde insanların adeta makineleştiği bu dönemde, şehir hayatının gürültülü atmosferinden uzaklaşarak bedensel ve zihinsel yorgunluklarını atabilmek, hayata yeniden bağlanmak ve ruhsal bunalımlardan kaçınmak adına serbest zamanlarını verimli ve keyifli etkinliklerle değerlendirmeleri gerekmektedir (Yağmur, 2015).

Serbest zamanlarda gerçekleştirilen rekreasyon etkinlikleri, bireylerin kişilerarası iletişim becerilerini geliştirmelerine ve sosyal ilişkilerini daha etkili bir şekilde yönetmelerine katkı sağlamaktadır. Bu tür etkinlikler, bireylerin aidiyet duygusunu pekiştirirken, grup dinamiğine uyum sağlama yeteneklerini de artırmaktadır. İnsanlar, temel psikolojik ihtiyaçlarından biri olan sosyalleşme gereksinimini karşılamak adına diğer bireylerle etkileşimde bulunarak kişisel gelişimlerine katkı sunmaktadır. Rekreatif

etkinlikler aracılığıyla herhangi bir gruba ait olma hissi kazanan bireyler, ortak karar alma, iş birliği yapma, grubu motive etme ve öncülük etme gibi temel bireysel becerilerini fark etme ve kendini tanıma fırsatı bulmaktadır. Ayrıca, grup içinde daha aktif ve dışa dönük olan bireylerin, duygularını tanıma ve yönetme yeteneğini geliştirmesinde rekreatif etkinliklerin önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Koçyiğit ve ark., 2018).

Bu araştırma, rekreasyonel liderlik davranışlarının öğrencilerin sosyal bütünleşmelerindeki rolünü anlamamıza yardımcı olacak ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımının bu süreçteki etkilerini ortaya koyacaktır.

1.1. Problem Durumu

Günümüzde, üniversiteler genç bireylerin yalnız akademik başarılarına değil, aynı zamanda sosyal becerilerine ve kişisel gelişimlerine de odaklanan bir eğitim ortamı sağlama amacıyla çeşitli programlar ve etkinlikler sunmaktadır. Spor Bilimleri Fakülteleri, öğrencilerin yalnız fiziksel sağlıklarını değil, aynı zamanda sosyal bütünleşmelerini de desteklemek üzere tasarlanmış bir dizi rekreasyonel etkinlik sunmaktadır. Bu bağlamda, rekreasyonel liderlik davranışlarının, öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi önemli olacaktır.

1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi

Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin rekreasyonel liderlik davranışlarının sosyal bütünleşme üzerinde etkisi var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Batman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin rekreasyonel liderlik davranışlarının sosyal bütünleşme üzerindeki etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, öğrencilerin aktif ve pasif rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeyleri, liderlik özellikleri ve sosyal bütünleşme düzeyleri arasındaki ilişkiler araştırılmıştır.

Spesifik olarak bu araştırma şu sorulara yanıt aramaktadır:

1. Öğrencilerin rekreasyonel liderlik davranışları nelerdir?
2. Rekreasyonel liderlik davranışlarının sosyal bütünleşme üzerindeki etkisi nedir?

3. Rekreatyonel liderlik davranışları ile sosyal bütünleşme arasındaki ilişki hangi faktörler tarafından etkilenmektedir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi birkaç ana başlık altında incelenebilir:

1. Rekreatyonel Faaliyetlerin Rolü: Rekreatyonel faaliyetler, bireylerin fiziksel ve mental sağlığını koruma, sosyal ilişkileri güçlendirme ve toplumsal uyumu artırma açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu araştırma, rekreatyonel liderlik davranışlarının bu faaliyetlerdeki rolünü ve sosyal bütünleşmeye olan katkısını ortaya koyarak bu alandaki literatüre değerli bir katkı sağlayacaktır.

2. Liderlik ve Sosyal Bütünleşme İlişkisi: Liderlik davranışlarının, özellikle rekreatyonel faaliyetlerdeki liderliğin, toplumsal yapıyı ve bireylerin sosyal bütünleşme düzeylerini nasıl etkilediği hakkında daha fazla bilgi sunacaktır. Bu, eğitimciler, yöneticiler ve politika yapıcılar için önemli veriler sağlayarak, sosyal bütünleşme stratejilerinin geliştirilmesine katkıda bulunabilir.

3. Eğitim Politikalarına Katkı: Batman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin liderlik ve sosyal bütünleşme düzeylerinin analiz edilmesi, üniversite yönetimine ve spor bilimleri eğitmenlerine, öğrenci gelişimini destekleyecek program ve faaliyetlerin planlanması konusunda rehberlik edebilir.

4. Gelecekteki Araştırmalara Katkı: Bu araştırmanın sonuçları, benzer çalışmalar için bir referans noktası oluşturabilir ve diğer üniversitelerde benzer araştırmaların yapılmasına teşvik edebilir. Bu da rekreatyonel liderlik ve sosyal bütünleşme konularında daha geniş bir anlayış geliştirilmesine yardımcı olabilir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma Batman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.
- Bu araştırma araştırmaya gönüllü olarak katılan öğrencilerle sınırlıdır.
- Bu araştırma 2024-2025 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
- Bu araştırma Google formlarda çevrimiçi uygulanan; kişisel bilgiler formu, rekreatyonel liderlik ölçeği ve sporda sosyal bütünleşme ölçeği ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Sayıtları

- Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçeklere içtenlikle cevap verdiği varsayılmıştır.
- Araştırmada kullanılan ölçeklerin amaca uygun olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrenci sayısının araştırmanın güvenilirliği açısından yeterli olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmada kullanılan veri analiz yönteminin araştırmanın amacına uygun olduğu varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Rekreasyon: Rekreasyon, genellikle boş zamanları değerlendirme anlamında kullanılır. Ancak, bireylerin veya grupların boş vakitlerinde kendi istekleriyle katıldıkları, zevk almak veya belirli fiziksel, sosyal ve duygusal beceriler elde etmek amacıyla gerçekleştirdikleri faaliyetler veya deneyimler olarak tanımlanabilir (Dirlik, 2016).

Liderlik: Liderlik, belirli bir amacı gerçekleştirmek için başkalarını yönlendirme ve onlara rehberlik etme becerisi ve yetkisidir (Özdemir, 2003).

Sosyal Bütünleşme: Sosyal bütünleşme, toplumun çeşitli grup, cemaat ve kurumlarının, kendi özgün kimliklerini koruyarak karşılıklı anlayış ve uyum içerisinde birleşip bir arada bulunmalarıdır (Yılmaz, 2010).

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

2.1. Rekreasyon Kavramı

Rekreasyon kavramını açıklamadan önce zaman ve boş zaman terimlerinin açıklanması rekreasyon kavramının daha iyi pekişmesine olanak tanıyacaktır.

Zaman geçmişten bugüne gelen ve bugünden geleceğe kesintisiz ilerleyen bir olgudur (Gürbüz ve Aydın, 2012). Zaman kişiye bazen uzun bazen kısa gelebilen, başlangıcı ve bitişi bilinen, saatle ölçülen ve tekrarlanma olanağı olmayan bir terimdir. Zaman art arda gelen olaylar örgüsünün sürecini açıklayan elle tutulamayan bir kavramdır (Öksüz, 2019).

Boş zaman kişinin işten ve sorumluluklarından arta kalan zaman diliminde kişinin rahatlayıp deşarj olması için kendine ayırdığı bir zaman dilimidir. Kişi bu zaman diliminde kendini fiziksel ve psikolojik anlamda rahatlatıp yeniler. Boş zamanını verimli geçiren kişilerin yaşam kalitesi oldukça artar. Boş zaman her kişi için aynı olmayabilir. Bazı kişiler boş zamanlarını spor yaparak geçirir bazı kişiler müzik dinleyerek bazıları ise boş zamanlarını ailesi ve arkadaşlarıyla geçirir. Burada önemli olan kişinin kendi gereksinimlerine göre kendine zaman ayırması ve dengeli bir yaşam sürmesidir (Cengiz, 2023).

Rekreasyon terimi, Latince kökenli "recreatio" kelimesinden türetilmiştir ve modern dillerde "creation" kelimesine "re" ön eki eklenerek oluşturulmuştur. Bu terim, boş zamanların değerlendirilmesini ifade eder. Rekreasyon genellikle insanların boş zamanlarını etkili bir şekilde kullanmalarıyla ilişkilendirilir. İnsanın doğasından kaynaklanan bir ihtiyaç olarak, rekreasyon kavramı sadece insan yaşamında ortaya çıkar. Dolayısıyla, rekreasyon yeniden yaratma ve üretmeyi simgeler ve kültürle ilgili etkinlikleri kapsar (Ordu, 2023).

Rekreasyon insanların çalışma saatleri dışında kalan zaman aralıklarında kendi istekleri ve arzuları çerçevesinde yaşamlarına anlam katan bir dizi faaliyet ve etkinliği içine alan bir kavramdır (Güzel, 2021). Rekreasyon, bireylerin boş zamanlarını eğlenmek, dinlenmek, sosyalleşmek, yeni arkadaşlıklar kurmak, yaratıcılıklarını geliştirmek, yeteneklerini keşfetmek, kendilerini ifade etmek ve beden sağlıklarını korumak gibi çeşitli amaçlarla değerlendirdikleri aktiviteleri içerir (Önmen, 2021).

Rekreasyon, bireyin yoğun çalışma temposu, sıkıcı ve monoton yaşam tarzı veya olumsuz sosyal olaylar nedeniyle beden ve psikolojisinin olumsuz yönde etkilenmesi durumunda, sağlığını düzeltmeyi ve korumayı amaçlayan bir süreçtir. Bu süreç, bireyin

yaşamdan keyif almasını ve mutluluk duymasını sağlar. Dolayısıyla, bireyin kişisel tatminini artırmak için, iş ve zorunlu gereksinimlerden arta kalan serbest zamanı, isteğe bağlı olarak, bireysel veya sosyal çevreyle birlikte keyifle katılacağı aktiviteler için kullanması olarak tanımlanır (Karademir, 2022).

Türk Dil Kurumuna göre rekreasyon “*insanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler ve bir bölgeyi insanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirme*” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2024).

Günümüzde, bireyler yaşadıkları hayat şartlarından dolayı genellikle yorgun ve stres altındadır. Yoğun iş temposu ve artan sorumluluklar, insanların yaşam kalitelerini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, insanlar serbest zamanlarını iyi değerlendirmek ve kendilerini iyi hissetmek için faydalı etkinliklere katılmayı tercih ederler. Dinlenmek, eğlenmek, seyahat etmek, tatil yapmak, heyecan aramak, faydalı olmak gibi çeşitli amaçlar doğrultusunda bu tür etkinliklere katılma ihtiyacı duyarlar. Tüm bu etkinlikler, rekreasyon kavramını oluşturur (Demiral, 2023).

2.1.1. Rekreasyonun özellikleri

Boş zamanlarda yapılan rekreasyon faaliyetleri, boş zamanın niteliği, süresi, faaliyetlere katılım şekli, iklim, ekonomik durum, coğrafi konum, ülkenin gelişmişlik düzeyi, siyasi durum ve kültürel faktörlere bağlı olarak farklılık gösterebilir. Rekreasyon ile ilgili kesin ve net bir tanım yapmak zor olmakla birlikte, birçok rekreasyon profesyoneli, rekreasyonun bazı temel özellikleri konusunda genellikle aynı fikirde olmaktadır (Demirdağ, 2019).

Rekreasyon ile ilgili çoğu araştırmacının kabul ettiği bazı özellikler aşağıdaki gibidir (Demirdağ, 2019; Ordu, 2023; Güzel, 2021).

- Rekreasyon, başıboş veya boş bir etkinlik değildir. Tam aksine, bu faaliyetler zihinsel, bedensel, duygusal veya bu unsurların bir kombinasyonu ile ilişkilendirilir.
- Rekreasyon serbest bir zaman diliminde kişinin isteğiyle yapılır.
- Rekreasyon kişiyi mutlu eden ve rahatlatan etkinlikleri içerir.
- Rekreasyon tanımından da anlaşıldığı gibi kişiyi beden ve ruhsal anlamda yeniler.

- Rekreasyon, geniş bir yelpazede çeşitli aktiviteleri içerir. Bu durum, bireyin çok yönlü bireysel gelişimine katkıda bulunur ve her türden kişinin ilgisini çektiği bir faaliyet olarak kendini gösterir.
- Rekreasyon geniş bir kavram olmakla beraber rekreasyon türleri de kişilerin arzu ve istekleri gibi çeşitli ve sayısızdır.
- Rekreasyon faaliyetleri açık ve kapalı alanlarda, dört mevsim her türlü iklim şartlarında yapılabilir esnekliğe sahiptir.
- Rekreasyon faaliyetleri belli bir düzen ve sistemde, uzman kişiler tarafından belirli normlar dahilinde yapılabildiği gibi, aksi şekilde daha rastgele ve gelişigüzel bir şekilde yapılabilir.
- Rekreasyon aktivitelerinde yaş ve cinsiyet sınırlılığı yoktur.
- Rekreasyon aktiviteleri evrensel olup ortak bir lisan oluşturur.
- Rekreasyon aktiviteleri toplum normlarına uygun olup toplum normlarına ters aktiviteleri uygulamaz.
- Rekreasyon aktiviteleri sosyalleşmeyi sağlar.

2.1.2. Rekreasyonun sınıflandırılması

Karaküçük'e (2014) göre rekreasyonun sınıflandırılması kişinin rekreasyon faaliyetlerine katılmasına neden olan amaca, ilgiye ve beğeniye göre değişmektedir. Bu saydığımız öğelerle birlikte başka öğelerle de ayrı sınıflandırılabilir. Rekreasyonun sınıflandırılması kişinin katılmak istediği rekreasyon faaliyetlerine göre değişmektedir. Kişi hangi faaliyete katılmak istiyorsa ona uygun rekreasyon çeşidi meydana çıkar. Her kişinin aynı amaç ve istekleri olmadığı ve farklı rekreatif faaliyetlerin olduğu düşünülünce mutlak bir gruplama yapılmasının zorluğu meydana çıkar. Bu sınırlamalar çerçevesinde rekreasyonu 3 gruba ayırabiliriz.

1. Amaçlarına göre
2. Çeşitli kriterlere göre
3. Özel işlevlerine göre

2.1.2.1. Amaçlarına göre rekreasyonun sınıflandırılması

- **Dinlenme:** Kişinin beden ve ruhen dinlenip kendini yenilemesi.
- **Kültürel amaç:** Kişinin tarihi yerleri, müzeleri vb. kültürel mekanları gezip keşfetmesi.
- **Toplumsal amaç:** Kişinin sosyalleşmesi açısından toplumla zaman geçirmesi topluma karışması.
- **Sportif amaç:** Kişinin aktif egzersiz yapması veya bir spor branşını uygulaması veya pasif olarak spor organizasyonlarını izleyip katılması.
- **Turistik amaç:** Kişinin tatil bölgelerinde gezip eğlenmesi.
- **Sanatsal amaç:** Kişinin sanat ile ilgilenmesi ve takip etmesi.

2.1.2.2. Çeşitli kriterlere göre rekreasyonun sınıflandırılması

- **Yaş göre:** Yaş göre rekreasyon etkinlikleri değişiklik gösterebilmektedir.
- **Faaliyete katılan kişi sayısına göre:** Rekreasyon etkinliğine katılan kişi sayısına göre rekreatif etkinlikler değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin bireysel veya grup halinde.
- **Faaliyete katılım şekillerine göre:** Rekreasyon faaliyetlerine aktif veya pasif olarak iki şekilde katılım sağlanabilir.
 1. **Aktif rekreasyon:** Bireysel ya da grup halinde gerçekleştirilebilen, açık alanlarda, tesislerde, kulüplerde veya kurslar bünyesinde yapılan ve kimi zaman ekipman kullanımını gerektiren etkinliklerdir. Aktif rekreasyon faaliyetleri, bireylerin zihinsel, fiziksel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlarken, aynı zamanda yerel ekonomilerin güçlenmesine destek olur. Bu tür etkinlikler, şehirlerdeki yatırımların artmasına, kent yaşamının hareketlenmesine, şehirlerin cazibe merkezi haline gelmesine ve turizm olanaklarının genişlemesine olanak tanır.
 2. **Pasif rekreasyon:** Spor tesislerine benzer özel alanlara ihtiyaç duyulmayan; bireysel ya da grup halinde gerçekleştirilebilen kamp yapma, vahşi yaşamı izleme, kuş gözlemciliği, doğa fotoğrafçılığı, balık tutma ve piknik gibi etkinlikleri kapsayan bir rekreasyon türüdür. Pasif rekreasyon, aktif rekreasyondan farklı olarak çevrenin korunmasına, doğal kaynakların sürdürülebilirliğine ve ekosistemin iyileştirilmesine katkı sunma gibi ek avantajlar sağlar.

- **Zamana göre:** Rekreasyon etkinlikleri zamana göre değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin farklı mevsimlerde, haftanın farklı günlerinde veya günün farklı saatlerinde.
- **Kullanılan mekâna göre:** Açık veya kapalı mekanlarda olan rekreasyon etkinliklerini kapsar. Açık alanda yapılan rekreasyon etkinlikleri kamp, doğa yürüyüşü gibi etkinlikleri kapsar. Kapalı alanda yapılan rekreasyon etkinlikleri ise tiyatro, salon sporları gibi etkinlikleri kapsar.
- **Sosyolojik içeriğe göre:** Farklı sosyal grupların katıldığı rekreasyon etkinliklerini kapsar.

2.1.2.3. Özel işlerine göre rekreasyonun sınıflandırılması

- **Ticari rekreasyon:** Yapılan çoğu rekreasyon faaliyeti bir ticari kar gütmektedir.
- **Sosyal rekreasyon:** İnsanların buluşup beraber yaptıkları etkinlikler.
- **Uluslararası rekreasyon:** Farklı ülkeleri gezip dolaşmak gibi rekreatif etkinlikler.
- **Estetik rekreasyon:** Aktif rekreasyon etkinliği sevmeyen kişilerin resim yapmak veya müzik dinlemek gibi yaptıkları etkinlikler.
- **Fiziksel rekreasyon:** Yapılmakta olan bütün spor branşlarını kapsamaktadır.
- **Orman rekreasyonu:** Ormanda yapılan piknik, balık tutma, avcılık gibi etkinlikler (Karaküçük, 2014; Ordu, 2023).

2.1.3. Rekreasyonun faydası

Rekreasyonun faydası tanım olarak gerek öznel olması gerekse kişinin deneyimleriyle ilgili olmasından dolayı farklılık gösterebilir ama genel olarak kişinin serbest zamanda yaptığı etkinlikleri sırasında almış olduğu pozitif etki olarak da tanımlanabilir. Rekreasyonun faydalarını araştırmacılar fizyolojik, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik anlamda araştırıp tartışmışlardır. Rekreasyon etkinlikleri kişinin özgüvenini artıran kişiye başarı duygusunu hissettiren serbest zaman faydalarıyla da sonuçlanmaktadır. Yapılan araştırmalarda rekreasyonun fiziksel, psikolojik, estetik, yenilenme gibi birçok konuda yararları olduğu vurgulanmıştır. Rekreasyon etkinliklerine dahil olmanın kişilere sağlayacağı faydalar şunlar olabilir: grup yapısını öğrenme, liderlik becerilerinin geliştirilmesi, özgüvenin artması, bireysel karar verebilme yeteneğinin gelişmesi, risk yönetimi becerilerinin kazanılması, kendinin ve başkalarının sorumluluğunu üstlenebilme yeteneğinin artması, karakter ve fiziksel gelişimini pozitif yönde etkileme, mutluluk hissinin artması, başkalarıyla etkileşimde bulunma ve sosyalleşme. Rekreasyon etkinlikleri ticari

anlamda da topluma hem yarar sağlar hem de rekreasyon etkinliklerine katılmak isteyen insanlar, amaç ve isteklerine uygun hizmetlere ulaşırlar (Öztürk, 2021).

Günümüzde ihtiyaç duyduğumuz imkanlar oturduğumuz evlerin yakınında, yaşadığımız şehirlerde yani çok yakınlarımızda olup rekreasyon etkinliklerinden faydalanmamız için bize sunulmuştur. Farklı grupların rekreasyon etkinliklerini yapabilmesi için sivil toplum örgütleri, kamu kuruluşları seferber olup programlar geliştirmektedir. Ayrıca kişilerin rekreasyon etkinliklerine katılabilmesi için işletmeler de çeşitli olanaklar sunmaktadır (Uslu, 2023).

2.1.3.1. Fiziksel fayda

Yapılan araştırmalar rekreasyonun yaşam kalitesi için önemli olduğunu göstermektedir. Araştırmada egzersiz yapan bireylerin egzersiz yapmayan bireylere oranla daha uzun yaşadığı görülmektedir. Farklı bir araştırmada ise kalp rahatsızlığı olup egzersiz yapan bireylerde egzersiz yapmayan bireylere oranla erken vefat etme olasılığı daha düşük çıkmaktadır. Bu araştırmalardan da anlaşıldığı gibi rekreasyonu daha ciddiye alıp fiziksel aktivite olarak görmek önemlidir (Uslu, 2023).

İnsan, hayatı boyunca fiziksel değişiklikler geçirir, Organları, kas sistemleri büyür ve gelişir. Bu gelişmelerin süreklilik kazanması için fiziksel aktivite şarttır. Günümüzde çoğu ülke hareketsiz toplumun zararlarının farkına varıp, vatandaşlarını daha sağlıklı hale getirmek için fiziksel aktivite olanakları sağlamaktadır. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki hareket etmeyen toplumlarda obezite, diyabet, hipertansiyon ve kalp hastalıkları gibi hastalıklar aşırı artmaktadır. Bu hastalıkların önüne geçmek için fiziksel aktivitenin toplumlara yayılması sağlanmalıdır. Yürüme, bisiklet sürme, yüzme gibi rekreasyon etkinlikleri kişinin kas gruplarını geliştirmekte olup düzgün bir vücut kompozisyonuna sahip olmasının sağlar. Fiziksel aktivite yapmaktan hoşlanmayan bireyler için ilgi çekici rekreasyon etkinlikleri düzenleyerek katılımları sağlanmalıdır. Rekreasyon etkinlikleri ömür boyu süren fiziksel aktiviteler içermektedir (Taşkiran, 2018).

2.1.3.2. Sosyal fayda

Rekreasyon etkinliklerine grup olarak katılan bireyler sosyalleşir. İkili ilişkilerini güçlendirip kendilerini daha rahat ifade ederler. Bireyde aidiyet duygusu gelişir. Katıldıkları rekreasyon etkinlikleri sayesinde kurallara uymayı öğrenir buda bireylerin toplumsal kurallara uymasını kolaylaştırır. Rekreasyon etkinliklerinde yaş sınırı olmadığı için gençleri

ve yaşlıları topluma kazandırır. Rekreasyon etkinliklerine katılan bireyler kötü alışkanlıklardan (sigara, alkol, hırsızlık vb.) uzaklaşır. Grupla yapılan rekreasyon etkinliklerinde bireyler diğer insanların değerlerine saygı duymayı, dayanışmayı ve yardımlaşmayı öğrenir. Bütün bu özellikler katılımcının kendisinde ve toplumda uzun vadede olumlu davranış özelliklerini geliştirir. Doğayı koruma çevreyi temiz tutma alışkanlıkları kazanır (Demirdağ, 2019).

2.1.3.3. Psikolojik fayda

Rekreasyon etkinliklerine katılan kişilerin öz benliklerini geliştirip yaşam kalitesini artırır. Kişiler hayatlarındaki tekdüzelikten kurtulup dış etkilerden gelen sinir ve stresten arınır. Kişide depresyon riskini azaltıp dengeli bir yaşam kurmasına katkıda bulunur. Kişide heyecan, adrenalin, mücadele etme, başarıma gibi duyguları tattırıp hayal gücü ve yaratıcılıklarını geliştirir. Kişi katıldığı etkinliklerden zevk alır ve mutlu olur (Demirdağ, 2019).

Günümüzde oluşan çalışma koşulları bizi yoğun stres altına almakta ve psikolojik bunalıma doğru sürüklemektedir. İnsanlar psikolojisini düzeltmek, rahatlamak ve yenilenmek için rekreatif faaliyetlere ihtiyaç duymaktadır. Rekreasyon insanların ruh sağlıklarını olumluya çeviren ve çeşitli faydalar sunan aktiviteleri içinde barındırır. Bu aktivitelerle rekreasyon insanları rahatlatıp psikolojik anlamda yeniler (Ordu, 2023).

2.1.4. Rekreasyon ihtiyacı

Kişisel yönden kişinin yenilenmesi, dengeli bir yaşam sürmesi, fiziksel olarak güçlenmesi, sosyalleşmesi gibi bir sürü sayabileceğimiz nedenden dolayı rekreasyona ihtiyaç duyulmaktadır. Toplumsal yönden ise olumlu toplum davranışları, toplumsal bütünleşme ve dayanışma açısından rekreasyona ihtiyaç vardır (Başoğlu, 2011).

Sanayi devriminin ortaya çıkmasıyla makineleşme ve teknoloji alanlarında yaşanan gelişmelerle birlikte insanın kas gücüne olan ihtiyaç azalmıştır. Günde 16 saate kadar çıkan insanların çalışma süreleri 8 saate kadar düşmüştür. Bu durumda insanların boş zamanları artmış ve rekreasyon kavramı öne çıkmıştır. Rekreasyonun olmadığı bir günde verilen boş saatlerin önemi olmamaktadır. Çünkü boş zamanların plansız programsız geçirilmesi insan sağlığını sosyal, psikolojik ve fiziksel yönden olumsuz etkilemektedir. Rekreasyon ihtiyacı her insan için farklılık göstermektedir. Örneğin bazı insanlar boş zamanlarında dinlenmek ister bazıları ise eğlenip, gezip tozmaktan hoşlanırlar. Rekreasyon ihtiyacı da ilk zamanlarda

stresten ve sağlıklı hayattan kurtulma, yaşamı daha renkli kılma, fiziksel aktivitelere katılma gibi isteklerden ortaya çıkmıştır (Demirdağ, 2019).

2.1.5. Rekreasyona katılımı etkileyen faktörler

İnsanların rekreasyon etkinliklerine katılmasının sağlık ağıısından çok faydalı olduğu bilinmektedir. Fakat yapılan çeşitli araştırmalarda insanların bu etkinliklere katılmalarının önünde bazı engeller olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacılar tarafından belirlenen engeller aşağıda maddeler halinde belirtilmiştir.

- Yetersiz tesisler
- Doğaya uzaklık
- şehir yaşamının temposu
- İnsan nüfusunun fazlalığı
- Mevsimsel engeller
- İnsanların beklenti ve tercihleri
- Maddi yetersizlik
- Zaman yetersizliği
- İe kapanıklık
- Rekreasyon eğitiminin eksikliği
- Ulaşım
- İlgi eksikliği
- Arkadaş eksikliği
- Organizasyonel unsurlar (Akburak, 2021; Öz ve ark., 2015).

2.2. Liderlik Kavramı

İnsanların bir araya gelmesi, birlikte yaşaması ve ortak amaçlar etrafında hareket etmesi, grupların yönlendirilmesi ve organize edilmesi gerekliliğini doğurur. Bu ihtiyaçtan doğan liderlik kavramı, insanların gruplar halinde etkili bir şekilde çalışmasını sağlamak amacıyla ortaya çıkmıştır. Liderlik, insanların potansiyellerini en üst düzeyde kullanmalarına yardımcı olmak ve ortak hedeflere ulaşmak için gereklidir. Lider, bir örgütün kültürünü şekillendiren, gerektiğinde bu kültürü değiştirebilen, ortaya çıkan sorunları çözebilen, örgütü belirlenen hedeflere doğru birleştirebilen ve yönlendirebilen kişidir. Kendi kişisel özellikleri ve motivasyonu ile insanlar üzerinde etki kurabilen lider, örgüt içinde

güven ve ilham yaratarak takım üyelerini motive eder ve performanslarını artırır (Ertan, 2022).

Liderlik, örgütsel, toplumsal ve siyasal yaşamda belirgin bir rol oynayan bir kavramdır, ancak tanımı konusunda herhangi ortak bir görüş elde edilememiştir. Son 75 yılda liderlik hakkında sayısız kitap ve makale yayınlanmış, birden fazla liderlik teorisi ortaya çıkmıştır. Liderlik kavramı genel olarak bir kişinin bir grup üzerindeki gücü ve otoritesine dayalı bir ilişki olarak tanımlanabilir. Lider, var olan gücünü kullanarak grubu bir amaca yönlendirme eylemi gerçekleştirir. Farklı bir tanımda ise liderlik; karizma, zekâ, beceri gibi özellikler açısından diğer grup üyelerinden üstün olan bir bireyin grup üzerindeki etkisini ifade eder (Erdem ve Dikici, 2009). Liderlik, bir grup veya organizasyon içinde belirli bir hedefe doğru ilerlemeyi sağlama yeteneği ve yetkisini ifade eder. Liderlik, diğerlerini yönlendirme, ilham verme ve onlara rehberlik etme sürecini içerir (Özdemir, 2003).

"Lider" kelimesi köken olarak İngilizce "leadership" ve "lead" fiiline dayanmaktadır. "Lead" kelimesi, "yön göstermek, yol göstermek, kılavuzluk etmek, öncülük etmek, rehberlik yapmak" anlamlarını içerir. "Leader" ise; rehber, kılavuz, önder, baş, lider gibi anlamlarda kullanılır. Tarihsel olarak, liderlik kavramı insanlığın varoluşuna kadar uzanabilir, ancak akademik anlamda 19. yüzyılın ilk yarısından sonra özellikle vurgulanmaya başlanmıştır. İnsanlar, sosyal nitelikli varlıklar olarak gruplar halinde yaşarlar. Bu gruplar yönetilmek ve amaçlarına ulaşmak için liderlere ihtiyaç duyarlar. Bireyler, kendi arzularını ve ihtiyaçlarını karşılamak, kişisel hedeflerine ulaşmak için bir grup içinde yer almanın gerekliliğini hissederler. Bu nedenle, insanlar hem bireysel hem de toplumsal düzeyde gruplar halinde hareket etme eğilimindedirler. Belirli amaç ve hedeflere odaklanmış insan gruplarının oluşturulması ve harekete geçirilmesi, herkesin sahip olmadığı özel bir yetenek ve ikna kabiliyetini gerektirir. Liderler genellikle bir organizasyonun başarısından veya başarısızlığından sorumlu tutulurlar. Bu nedenle, liderlik hem grupları motive etme hem de belirlenen hedeflere ulaşmak için stratejiler geliştirme sürecini içerir (Küçüközkan, 2015).

Liderlik, bir kişinin belirli bir hedefi başarabilmek için başkalarını etkilediği ve organizasyonu daha tutarlı ve uyumlu hale getirecek şekilde yön verdiği bir süreçtir. Liderlik, bir ekip veya organizasyon içinde uyum ve verimliliği artırmak için yönlendirici bir rol oynar ve bu süreçte iletişim, motive etme ve hedeflere odaklanma gibi beceriler

gerektirir. Liderlik, bireyin ortak bir amaç doğrultusunda bir grup insanı etkileme süreci olarak tanımlanabilir. Liderlik, sadece bireyleri etkilemekle kalmaz, aynı zamanda bu etkiyi sürdürülebilir kılmakla da ilişkilidir. Benzer bir tanımda liderlik, başkalarının umutlarını yeşertmek ve ilham vermekle bağlantılıdır. Liderlik, bireylerin en iyi çabalarını teşvik etmek, becerilerini ve kapasitelerini keşfetmek ve bunları bir araya getirerek organizasyonun amaçlarına yönlendirmek olarak tanımlanabilir (Yiğit, 2020).

2.2.1. Liderlik teorileri

Liderliğin önemi ve belirleyiciliği, liderlik tanımlarını etkilemiş ve bu alanda birçok farklı teori ortaya çıkmıştır. Liderlikle ilgili teoriler genellikle üç ana grupta toplanmıştır. Bunlar özellikler teorisi, davranışsal teori ve durumsallık teorileridir (Çetin, 2008).

2.2.1.1. Özellikler teorisi

Özellikler yaklaşımı, liderliğin temelinde bireylerin kalıtsal karakter özelliklerinin ve niteliklerinin en önemli unsurlar olduğunu varsayar. Bu yaklaşıma göre, liderlik potansiyeli, kişinin doğuştan getirdiği özelliklerle belirlenir ve liderlik yeteneği kalıtsal özelliklerle ilişkilendirilir. Bu yaklaşım liderlik araştırmalarında belirli kişilik özelliklerinin liderlik etme kapasitesini belirlemede rol oynadığını vurgular. I. Dünya Savaşı döneminde A.B.D. ordusundaki subayların seçimini etkilemek üzere Amerikalı psikologların yaptığı çalışmalar sonucu ortaya çıkan Özellikler Yaklaşımı, liderliği lider yapan özellikleri belirlemeyi ve bu sayede başarılı liderlerin yetiştirilmesini amaçlamaktaydı. Bu yaklaşımın temeli, liderlerin liderlik niteliklerini sahip oldukları özelliklere dayandırdığı görüşüdür (Yiğit, 2020).

1930'lar ve 1940'lar arasındaki liderlikle ilgili yoğun çalışmalar, liderliği üç ana grupta toplamıştır: kişilik, yetenek/beceriler ve fiziksel özellikler. Bu dönemde geliştirilen Özellikler Yaklaşımı, liderliği "önder" değişkenine dayandırmıştır. Bir kişinin belirli bir grupta lider olarak kabul görmesinin ve gruba öncülük etmesinin sebebi, bu kişide var olan özellikler olarak kabul edilmiştir. Özellikler teorisine göre, liderler hem fiziksel hem kişilik özellikleri bakımından izleyicilerden farklıdır. Liderlerin, izleyicilerden hangi bakımdan farklılık gösterdiğini açıklamak için birçok çalışma yapılmış ve belirli özellikler üzerinde durulmuştur. Üzerinde durulan özellikler aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- **Fiziksel özellikler:** Yaş, cinsiyet, boy, kilo vb.
- **Yetenek/Beceri:** Zekâ, bilgi, kararlılık, iyi konuşma, başarılı olma vb.

- **Kişilik özellikleri:** Samimiyet, dürüstlük, doğruluk, iletişim, güven vb. (Çetin ve Beceren, 2007).

Özellikler teorisine göre liderlik doğuştan gelip sonradan kazanılmayan bir özelliktir. Özellik kuramı, hala etkili olsa da çeşitli sakıncaları bulunmaktadır. Özellikler teorisi altında yapılan çalışmalarda, liderin organizasyon içinde sergilediği davranış biçimi ve durum faktörü göz ardı edilerek sadece liderin sahip olduğu özelliklere odaklanılmıştır (Çetin, 2008).

2.2.1.2. Davranışsal teori

Davranışsal liderlik teorisinin temel fikri, liderin etkinliğini belirleyen faktörün, liderin sahip olduğu özelliklerden ziyade liderlik ettiği süreçte sergilediği davranışlar olduğunu vurgulamaktadır. Liderin, izleyicileriyle kurmuş olduğu iletişim tarzı, yetki devri, planlama ve kontrol yöntemleri, hedefleri belirleme süreci gibi davranışları, liderin etkinliğini belirleyen önemli unsurlardır. Bu teori, liderliği belirleyen özelliklerin yanı sıra liderin eylemlerinin ve davranışlarının da büyük bir rol oynadığını vurgular (Cinnioğlu, 2018).

Davranışsal yaklaşıma göre, liderlik süreci liderin kişilik özelliklerinden ziyade, çalışanlara karşı sergilediği davranışlar temelinde açıklanır. Liderin yetkinliği, iş yapma sırasında astlarıyla kurduğu iletişim, yetki devri yapıp yapmaması, karar alma şekli, çatışmaları yönetme biçimi ve hedeflere ulaşma sürecindeki tutumları gibi faktörler tarafından şekillenir. Bu davranışlar, liderin yetkinliğini oluşturan önemli unsurlar olarak kabul edilir (Arslanoğlu, 2016).

2.2.1.2.1. Ohio State Üniversitesi liderlik araştırmaları

Davranışsal liderlik alanında Ohio State Üniversitesi, bu alanda öncü bir konumda araştırmalar yapmış ve bu çalışmalar davranışsal liderlik modelinin gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Araştırmalar 1945 yılında başlamıştır ve liderin nasıl etkin olabileceği konusunda odaklanmıştır. Bu çalışmalar kapsamında liderlik davranışlarına yönelik çeşitli tanımlar yapılmış ve bu tanımlar faktör analizi kullanılarak incelenmiş ve liderlik davranışlarını ortaya çıkaran temel faktörler belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda iki ana boyut ortaya çıkmıştır: kişileri dikkate alma ve işi dikkate alma. Liderin astlarıyla olan ilişkilerinde saygı ve güveni arttırmayı, dostluk ilişkilerini geliştirmeyi öne çıkaran boyut, "kişiyi dikkate alma" boyutu olarak değerlendirilirken; işin zamanında ve etkili bir şekilde

yapılması, astları organize etme, iletişim kurma gibi konuları hedefleyen boyut ise "işin dikkate alınması" boyutu olarak değerlendirilmiştir (Elbasanlı, 2023).

1945 yılında Ohio Eyalet Üniversitesi bünyesindeki İş Araştırmaları Bürosu tarafından başlatılan çalışmalar, 1950'lerin başlarına kadar sürdürülmüştür. Bu süreçte liderlik rolleri üzerine yapılan analizlerle yaklaşık 1800 farklı boyut belirlenmiş, ancak bu boyutlar anlam bütünlüğü korunarak 150'ye indirgenmiştir. Katılımcılardan elde edilen anket verilerinin faktör analizi ile değerlendirilmesi sonucunda liderlik, bir grubun faaliyetlerini, örgütsel hedefler doğrultusunda yönlendirme davranışı olarak tanımlanmıştır. Elde edilen veriler, liderlik davranışının iki bağımsız eksenle ele alınabileceğini göstermiştir. Bunlardan ilki, "insan odaklılık" ya da "anlayış" olarak ifade edilmekte olup, lider ile grup üyeleri arasındaki güven, saygı, samimiyet ve arkadaşlık gibi ilişkisel özellikleri kapsar. Diğer boyut ise "görev odaklılık" ya da "yapıyı harekete geçirme" olarak adlandırılmakta ve liderin görevlerin planlanması, organizasyonu ve kendi rolünü net biçimde ortaya koyması gibi işlevleri içermektedir. Lider, bu yaklaşımla grup üyelerini hedefe ulaşmaları yönünde motive eder ve performanslarını artırmada kritik bir rol üstlenir (Tağraf ve Çalman, 2010).

2.2.1.2.2. Michigan Üniversitesi liderlik araştırmaları

1947 yılında Rensis Likert ve Michigan Üniversitesi araştırmacıları tarafından yapılan bir dizi çalışma, takipçilerin tatminine ve verimliliğe katkı sağlayan faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmaların sonucunda iki ayrı faktör belirlenmiştir (İnan ve Serinkan, 2020).

Michigan Üniversitesi tarafından yürütülen liderlik çalışmalarında, liderlik davranışlarından biri "kişiye odaklılık" olarak tanımlanırken, Ohio State Üniversitesi'nin çalışmalarında bu özellik "anlayışlı olma" kavramıyla benzerlik göstermektedir. Öte yandan, Michigan Üniversitesi'nin "işe odaklılık" yaklaşımı, Ohio State Üniversitesi'nde "yapıyı harekete geçirme" terimiyle örtüşmektedir. Ancak bu iki üniversitenin liderlik modelleri bazı temel farklılıklar da barındırmaktadır. Ohio State Üniversitesi, bu iki liderlik boyutunun birbirinden bağımsız olarak ortaya çıkabileceğini savunurken, Michigan Üniversitesi ise bu boyutların birbirinden bağımsız hareket etmeyeceğini öngörmüştür. Bu görüş ayrılıkları, her iki kurumun liderliği ele alış biçimleri ve uyguladıkları araştırma yöntemlerindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Michigan Üniversitesi'nin elde ettiği verilere göre, liderlik tarzı ile yürütülen işin doğası arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur. Özellikle, işin

yapısal çerçevesinin net çizilmediği ortamlarda, görev odaklı liderlerin daha başarılı olduğu belirlenmiştir. Buna karşın, rutin süreçlerin sürdüğü iş ortamlarında ise çalışanlarla güçlü ilişkiler kurabilen, kişiye odaklanan liderlerin daha etkili olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgular, liderlik tarzının işin yapısına ve gereksinimlerine göre değişebileceğini ve liderin etkili olabilmesi için uygun liderlik tarzının belirlenmesinin önemini vurgular (Alga, 2016).

2.2.1.2.3. Likert'in sistem dört modeli

Michigan Üniversitesi'nden Rensis Likert ve çalışma arkadaşları, insan ve sermaye kaynaklarının etkili biçimde yönetilmesinin önemine dikkat çekmiş ve bu anlayış doğrultusunda örgütsel dönüşüm programlarında çeşitli değişikliklere gitmişlerdir. Likert'e göre, sermaye kayıpları genellikle çeşitli yöntemlerle kısa sürede telafi edilebilirken, insan kaynağında yaşanan kayıpların yerine konması oldukça güçtür ve bu tür kayıplar için önceden güvence sağlamak da mümkün değildir. Yeni personelin işe alınması, eğitim süreci ve yetkinlik geliştirme gibi aşamaların zaman alıcı olması, insan kaynağının özel önemini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, insan kaynakları, örgütler açısından en değerli unsur olarak görülmekte ve bu kaynağın doğru şekilde yönetilmesi hem en karmaşık hem de en hayati görevlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Likert araştırmalarını dört ana başlık altında toplamıştır (Alkın, 2006).

- **Sistem-1 (İstismarcı otokratik):** Bu tarz otoriter bir liderlik tarzını yansıtmaktadır. Lider, astlarına güvenmemekte ve bu nedenle onların fikirlerine nadiren başvurur. Örgütün amaçları ve kararları genellikle üst düzey yöneticiler tarafından belirlenmekte ve emir-komuta zinciri aracılığıyla alt düzeylere iletilmektedir. Liderin, örgütün amaçlarına ulaşılması için insanlara gösterdiği ilgi yeterli değildir ve kullandığı yöntemler genel olarak korku temelli olan tehdit ve cezalardan oluşmaktadır. Bu liderlik tarzı genellikle katı bir hiyerarşiye, düşük katılıma ve az özgürlüğe dayanır.
- **Sistem-2 (Yardımsever otokratik):** Bu tarz, bir otoriter ve paternalistik liderlik tarzını yansıtmaktadır. Liderin astlarına karşı güveni, bir efendinin hizmetçisine olan güvene benzetilir; yani, üstten bakma ve kontrol edici bir tavır sergiler. Örgütün hedefleri ve kararlarının önemli bir kısmı genellikle üst düzey yöneticiler tarafından belirlenirken, bazı kararlar alt düzeylere bırakılabilir. Lider, astlara yeterli ilgiyi gösterir ve onların performansını artırmayı teşvik etmek için ödüller kullanırken,

aynı zamanda güçlü cezaları da kullanma eğilimindedir. Bu liderlik tarzı, liderin hem otorite hem de rehberlik rolünü üstlendiği bir yapıyı yansıtır.

- **Sistem-3 (Katılımcı):** Bu tarz daha demokratik bir liderlik tarzını yansıtmaktadır. Lider astlara tam anlamıyla güvenmese de kayda değer ölçüde güveni olduğu belirtilir. Örgütlerde politika belirleme ve stratejik karar alma süreçleri genellikle yönetim kademesinin en üst düzeyinde gerçekleşirken, daha teknik ve uygulamaya dönük kararların alınmasında alt kademelere yetki verilebilmektedir. Etkili bir lider, farklı bakış açılarını dikkatle dinlemeye özen gösterir ve bu doğrultuda, örgüt içi iletişim yalnızca yukarıdan aşağıya değil, aynı zamanda aşağıdan yukarıya olacak şekilde çift yönlü bir yapıdadır. Çalışanların karşılaştığı sorunlarla yakından ilgilenilmesi, örgütsel bağlılığı artırırken; motivasyon sağlama konusunda ödüllerin etkinliği kadar, nadiren başvurulmuş cezai önlemler de zaman zaman rol oynayabilir. Bu liderlik tarzı, daha katılımcı bir liderlik anlayışını yansıtır ve çalışanların katılımını teşvik eder.
- **Sistem-4 (Demokratik):** Bu tarz katılımcı ve delegatif bir liderlik tarzını yansıtmaktadır. Liderin astlarına tam bir güveni olduğu ve karar alma yetkisinin örgüt geneline büyük ölçüde dağıtıldığı belirtilir. Karar alma sürecini yavaşlatan katılımcı yöntemlerin kullanılması teşvik edilir. Örgüt içi iletişim süreci; sadece üstten alta değil, alttan üste ve yatay düzlemde de olmak üzere çok yönlü bir şekilde gerçekleşir. Astlara hedefleri belirleme, ekonomik ödüllerin artırılması, yöntemlerin geliştirilmesi ve faaliyet sonuçlarının değerlendirilmesi gibi konularda geniş bir yetki ve sorumluluk verilir. Aşırı güven ve arkadaşlık ortamı örgütün her kademesine yayılırken, astlara denetim sürecine katılma fırsatı verilir. Bu liderlik tarzı, çalışanların katılımını ve sorumluluk duygusunu artırırken, örgüt içinde güven ve iş birliğini teşvik eder (Alga, 2016).

2.2.1.2.4. Blake ve Mouton yönetsel diagram modeli

Ohio ve Michigan Üniversitelerinde yapılan çalışmalar, liderlik davranışlarının çeşitli boyutlarını anlamak için temel bir zemin oluşturmuştur. Bu çalışmalar, liderlik konusundaki en popüler araştırma olan Blake ve Mouton'un yönetim diyagramı çalışmalarına da ilham vermiştir. Blake ve Mouton, liderlik davranışlarını yatay ve dikey eksenler üzerinde sınıflandırmışlardır. Bu sınıflandırmada, otoriteye itaat, kulüp yönetimi, başarısız yönetim, orta yolcu yönetim ve takım yönetimi gibi liderlik kategorileri bulunmaktadır. Otoriteye itaat türü liderlik, üretim odaklı bir yaklaşım benimserken insanları

geri planda bırakırken, kulüp yönetimi türü liderlik insan odaklıdır ve üretimi ikinci plana atmaktadır. Takım yönetimi ise en ideal liderlik modelidir çünkü hem insanlara hem de üretime maksimum düzeyde ilgi gösterir ve ideal bir çalışma ortamı sağlar. Blake ve Mouton'un yönetim diyagramı, yöneticilere ve liderlere davranışlarını anlama ve kavramsallaştırma imkânı sunar. Bu sayede yöneticiler, kendi yönetim tarzlarını anlayarak çeşitli eğitim programları ile yönetim tarzlarında değişiklik yapabilirler. Bu diyagram, liderlik uygulamalarını daha anlaşılır hale getirerek liderlik alanındaki gelişmeye katkı sağlar (Akyazı, 2020).

2.2.1.2.5. Douglas McGregor'un x ve y teorileri

Douglas McGregor, 1957 yılında yayımladığı "Organizasyonların Beşerî Yönü" adlı eserinde, yöneticilerin örgüt içerisindeki tutum ve davranışlarının, büyük ölçüde çalışanları nasıl algıladıkları ve onlar hakkında ne düşündükleriyle şekillendiğini ileri sürmüştür. McGregor'a göre, yöneticilerin bazıları klasik örgüt görüşünü temsil eden X yaklaşımını benimserken bazıları ise bunun tam tersi olan Y yaklaşımını benimser (Saraman, 2017).

X teorisi yöneticilerine göre insan davranışları aşağıdaki gibidir:

- İnsanlar çalışmaktan hoşlanmazlar. Genel olarak işten kaçarlar.
- İnsanlar sorumluluk almak istemezler ve çalışmaya karşı gönülsüzdürler. Kendi menfaatlerini ön planda tutarlar.
- İnsan yapısı değişmez, zeki değildir ve kolayca aldatılır.
- İnsan kendini düşünür, kendi istekleri örgütün amaçlarının üstündedir.
- İnsanların çalışmasını sağlamak için onları zorlamak, sık bir şekilde kontrol etmek ve gerekirse ceza vermek gerekir (Koçel, 1999; Tekin ve ark., 2016).

Y teorisi yöneticilerine göre insan davranışları aşağıdaki gibidir:

- İnsan genel olarak tembel değildir. İnsana uygun ortam sağlanırsa çalışmak insan için zevkli olur.
- Çalışmak insan için gayet doğaldır.
- İnsan uygun koşullar sağlandığında daha çabuk öğrenip, sorumluluk alır.
- İnsan kendi kontrol edip örgütün amaçlarına yardımcı olur.
- Amaçlar doğru bir şekilde çalışana aktarılırsa çalışan işbirliği içinde çalışarak amaçlara ulaşmada yardımcı olur.

- Bireyler, belirleyecekleri hedeflere yönelik seçimlerini, kazanabilecekleri somut ya da psikolojik ödüller doğrultusunda yaparlar. Bu bağlamda, hedeflere olan bağlılık, çalışanların elde edebileceği ödüllerle doğrudan ilişkilidir. (Tekin ve ark., 2016).

McGregor'un X ve Y Kuramı, liderlik tarzlarıyla ilgili önemli farklılıkları vurgulamaktadır. X Kuramı'na göre, liderler genellikle baskıcı (otokratik) ve yönlendirici bir tutum sergilerken, Y Kuramı'na göre liderler daha demokratik ve katılımcı bir liderlik tarzını benimsemektedirler (Deniz ve Hasançebioglu, 2003).

2.2.1.3. Durumsal teori

Liderlik başarısı, birçok farklı faktörün etkileşimiyle ortaya çıkar. Geleneksel davranışsal ve özellikler yaklaşımları, liderlik kavramını tam olarak açıklamak için yetersiz görülmektedir. Bu eksiklikleri ele almak adına, durumsallık yaklaşımı ortaya çıkmıştır ve günümüzde liderlik literatüründe oldukça popülerdir. Durumsallık teorisi, liderlik anlayışında çeşitliliğe odaklanır ve farklı durumlar için farklı liderlik yaklaşımlarının uygun olduğunu vurgular. Bu yaklaşım, her durumun kendine özgü koşullarının olduğunu ve bu koşullara uygun liderlik davranışlarının belirlenmesi gerektiğini savunur. Dolayısıyla, tek bir "doğru" yönetim tarzının olmadığını öne sürer ve liderin, ortaya çıkan duruma ve takımın ihtiyaçlarına göre davranışlarını değiştirmesi gerektiğini vurgular. Durumsallık teorisine göre, liderlik sadece liderin özelliklerine değil, aynı zamanda takım üyelerinin olgunluk seviyelerine ve durumun gereksinimlerine de bağlıdır. Bu nedenle, başarılı bir lider, esnek bir yaklaşım benimseyerek liderlik tarzını duruma uygun hale getirebilir ve takımın verimliliğini artırabilir (Önder, 2023).

Durumsallık kuramı, liderlik anlayışında ortam ve duruma bağlı olarak liderlik davranışlarının ve tutumlarının değişebileceğini savunur. Bu kurama göre, liderlerin etkili ve yetkin olmalarını sağlayan çeşitli faktörler bulunmaktadır. Grubun üyeleri ve örgütün nitelikleri, hedeflerin ve bu hedeflerin özelliklerinin ne olduğu, ayrıca liderin ve grubun geçmiş deneyimleri gibi unsurlar, liderlik davranışlarının ve yaklaşımlarının belirlenmesinde rol oynar. Dolayısıyla, uygun liderlik davranışı, mevcut duruma ve ortama bağlı olarak değişebilir ve farklılık gösterebilir. Bu teori, liderin çevresel faktörleri ve durumu dikkate alarak esnek bir liderlik tarzı benimsemesini önerir (Boyacı, 2023).

Durumsallık kuramına göre, etkili liderlik, çevreye ve koşullara uyum sağlayabilen ve süreci yönetebilen davranışları içermektedir. Bu kurama göre, liderlik davranışları, mevcut ortama ve koşullara göre değişebilir ve bu değişikliklerin temel özelliği uyum

sağlama becerisidir. Dolayısıyla, durumsallık kuramı, diğer kuramlara kıyasla daha esnek bir liderlik anlayışını benimser ve çeşitli koşullara yönelik çözüm olanakları sunar. Bu yaklaşım, liderlerin değişen ortamlara uyum sağlayarak etkili bir şekilde liderlik yapabileceğini vurgular (Özkan, 2023).

Durumsal liderlik modeli, liderliği durumsal faktörlere odaklanarak açıklar. Bu modele göre, farklı durumlar farklı liderlik tarzlarını gerektirir. Lider, her durumda çalışanlarını değerlendirir ve mevcut koşullara uygun bir liderlik yaklaşımını benimser. Astların motivasyonları ve becerileri zamanla değişebileceğinden, lider değişen ihtiyaçlara uyum sağlayabilmelidir. Bu nedenle, liderlik tarzı emir verici veya destekleyici olabilir. Etkili bir lider, astlarının değişen ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak liderlik tarzını esnek bir şekilde ayarlayabilen kişidir. Bu sayede, verilen görevleri başarıyla yerine getirmek için gereken desteği sağlayabilir (Tofur, 2018).

2.2.1.3.1. Hersey ve Blanchard'ın olgunluk modeli

Hersey ve Blanchard'ın Olgunluk Modeline göre etkili liderlik tarzı var olan durumun gerekliliklerine nasıl cevap verildiğine bağlı olduğunun altını çizer. Bu modelde "olgunluk" ne yaş ne de zihinsel durumla alakalı değildir. Olgunluk, başarıya duyulan istek, işe karşı motivasyon, sorumluluk alma, deneyim, uzmanlık ve diğer faktörlerle ilişkilendirilir. Modelde, görevler ile insanlar arasındaki ilişki önemlidir. Liderlik tarzı, takım üyelerinin olgunluk seviyeleri ve işin gereksinimlerine bağlı olarak değişir. Etkili bir lider, takımın ihtiyaçlarına uygun liderlik yaklaşımını benimseyerek başarılı bir yönetim sergiler. Bu model, liderin esnekliğini ve takım dinamiklerine uyum sağlamasını vurgular (Ordu, 2023).

Araştırmacılar, oluşturdukları ölçüm aracında, çeşitli olgunluk düzeylerine uygun dört ana liderlik tarzını tanımlamışlardır. Bu liderlik tarzlarında, izleyicinin iş olgunluğu seviyesi arttıkça, lider işe yönelik davranışları azaltır ve ilişkiye yönelik davranışlara ağırlık verir. Konuyla ilgili bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

- **Konuşan (Yüksek Görev-Düşük İlişki):** Lider, ekipteki bireylere görevlerinin ne olduğunu, bu görevleri ne zaman ve nerede yerine getireceklerini açıkça belirtir. Ayrıca, rollerin ve sorumlulukların net bir şekilde tanımlanmasını sağlar,
- **Satan (Yüksek Görev-Yüksek İlişki):** Lider, burada otoriterdir. Desteği maksimum düzeyde sağlar.
- **Katılmalı (Düşük Görev-Yüksek İlişki):** Lider ile izleyiciler birlikte karar verirler. Lider burada kolaylaştırma ve haberleştirme davranışlarını sergiler.

- **Yetki Devreden (Düşük Görev-Düşük İlişki):** Lider, burada otoriterdir. Minimum düzeyde destek verir (Özalp ve ark., 1992).

2.2.1.3.2. Friedler'in durumsallık modeli

Fred Edward Fiedler'in geliştirdiği modelde, grup performansının etkinliği, liderlik tarzının ve liderin gruba verdiği kontrol yetkisinin derecesine bağlıdır. Liderlik tarzını belirlemek amacıyla, liderin iş odaklı mı yoksa çalışan odaklı mı olduğunu tespit etmeye yönelik olarak en az tercih edilen çalışma arkadaşı ölçeği geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçekte, düşük puanlar veren ve eleştirel yaklaşım sergileyen liderler, görev odaklı olarak kabul edilirken, daha olumlu değerlendirmeler yapan ve olumsuz ifadeler vermekten kaçınan liderler ise çalışan odaklı liderler olarak tanımlanır. Bu model, liderlik tarzının ve liderin ilişki odaklı veya iş odaklı olmasının, liderlik etkinliğine ve grup performansına nasıl etki edebileceğini açıklamaya çalışır. Bu kuramda, en iyi liderlik tarzının mutlak bir tanımı yapılamaz. Ancak, duruma en uygun liderlik tarzını belirlemede etkili olan üç ana unsur aşağıda belirtilmiştir (Öztürk, 2016).

- **Lider-üye ilişkileri:** Liderin üyeler tarafından benimsenme ve kabul görme düzeyi, liderin yaklaşımıyla doğrudan ilişkilidir. Liderin samimiyeti, dürüstlüğü, yardımseverliği, disiplini, otoriterliği, gerilim oluşturma veya çözüm üretme şekilleri, üyeler tarafından değerlendirilir ve liderin etkisini belirler. Bir liderin davranışları, grubun içindeki dinamikleri etkiler ve liderin kabul görme düzeyini belirler.
- **Görevin yapısı:** Amaçlanan hedeflere ulaşmak için belirlenen planlar, verilen kararlar ve uygulama anında olacak muhtemel problemlerin çözülmesiyle ilgilidir.
- **Liderin mevkisinin verdiği yetki:** Liderin gücüyle ilgilidir. Örneğin liderin başarıyı ödüllendirip başarısızlığa ceza vermesi (Ordu, 2023).

2.2.1.3.3. Redd'in üç boyutlu liderlik modeli

Reddin'in teorisi, "Yönetmel Etkililik" üzerine odaklanmıştır ve bu etkililiğin yönetimin temel amacı olduğunu vurgular. Reddin'e göre bir yöneticinin ne derece etkili olduğu, bulunduğu pozisyonun beklenen çıktıları ne ölçüde karşıladığıyla değerlendirilir. Reddin, bu kavramı 3-D olarak adlandırdığı bir kuramla açıklar. Ona göre, yöneticinin etkililiği, işleri yerine getirme derecesiyle ölçülür ve bu etkililiğin değerlendirilmesi girdilere değil, çıktılara dayandırılmalıdır. Yani, bir yöneticinin ne yaptığı değil ne elde ettiği

veya başardığı önemlidir. Reddin'in teorisi, yöneticilerin başarılarını ölçmek için gerçek sonuçlara ve etkililik düzeylerine odaklanmayı savunur (Arun, 2008).

Reddin'in belirlemiş olduğu liderlik tarzları şöyledir:

- **İlgili lider;** takipçilerini oldukları gibi kabul eden lider, onlarla sağlıklı ilişkiler kurmaya özen gösterir ve ortaya çıkabilecek görüş ayrılıklarında uzlaştırıcı ve yol gösterici bir tutum sergiler.
- **Bütünleşmiş lider;** takım üyelerinin katılımını teşvik eder ve onların fikirlerini önemser. Ayrıca, lider sorunların köklerine inerek, hatalardan ders çıkarır ve gelecekte benzer sorunların tekrarlanmasını önlemek için çözümler geliştirir.
- **Kopuk lider;** kuralları önemli ölçüde dikkate alır ve hataların düzeltilmesine odaklanır. İlişki düzeyi düşük olduğu için iletişimi yazılı olarak sağlar ve potansiyel çatışmalardan kaçınmaya çalışır.
- **Kendini adanmış lider;** takipçileri üzerinde kontrol sağlamak ve otoritesini korumak için çaba gösterir. Emirler genellikle sözlü olarak verilir ve lider aktif bir rol üstlenir, yönlendirme yapar. Hatalarda cezalandırma ve çatışmalarda bastırma yöntemlerine başvurur (Öztürk, 2016).

2.2.1.3.4. Vroom-Yetton lider- katılım yaklaşımı

Victor Vroom ve Philip Yetton tarafından 1973 yılında geliştirilen ve sonrasında Arthur Jago'nun katkılarıyla geliştirilmeye devam edilen bir karar verme modelidir. Bu model, liderin belirli koşullar altında takipçilerin karar alma süreçlerine katılımlarını teşvik etme yöntemlerini ve sonuç olarak astların ne ölçüde katılım sağlayabileceğini belirlemeyi amaçlar. Araştırmacılar, liderin farklı durum ve şartlarda değişen karar alma davranışlarını tanımlar. Bu model, liderin tamamen otoriter olduğu durumlardan, katılımcı olduğu durumlara kadar değişen beş farklı liderlik türünü içeren bir karar ağacı geliştirir (Sökmen, 2017).

- **Otoriter-1 lider:** Lider, sahip olduğu bilgi ve deneyime güvenerek sorunları kendi başına çözmeye çalışır ve kararları kendisi alır.
- **Otoriter-2 lider:** Lider, astlarından gerekli bilgileri alarak sorunların kökenini anlar ve kararı yalnızca kendisi verir. Ayrıca, sorunun astlara ne kadar detaylı bir şekilde açıklanacağı da liderin tercihine bağlıdır.

- **Danışmacı-1 lider:** Lider sorunları takipçileriyle bireysel olarak paylaşır ancak son kararı yine de kendi başına alır. Kararlarında bazen takipçilerin düşüncelerini dikkate alabilir, ancak bazen de alınan kararlar bu düşünceleri yansıtmayabilir.
- **Danışmacı-2 lider:** Lider sorunları takipçileriyle grup olarak paylaşır ancak son kararı yine de kendi başına alır. Kararlarında bazen takipçilerin düşüncelerini dikkate alabilir, ancak bazen de alınan kararlar bu düşünceleri yansıtmayabilir.
- **Grup yönelimli lider:** Lider, sorunları grup içinde takipçileriyle paylaşır ve kararları, grup üyeleriyle tartışarak ve uzlaşarak alır (Alga, 2016).

Vroom ve Yetton'un geliştirdiği katılma modeli, liderlerin karar verme sürecinde astların katılımını dikkate alır ve soruların cevaplanması yoluyla bir çözüm arar. Bu model, liderlikte teorik yaklaşımlar ile gerçek uygulamalar arasında köprü kurarak dikkat çeker. Bu sayede liderler, astların fikirlerini ve katkılarını değerlendirerek daha etkili kararlar alabilirler. Katılma modeli liderlikte daha demokratik bir yaklaşımı temsil eder ve astların motivasyonunu ve bağlılığını artırabilir (Sökmen, 2017).

2.2.1.3.5. Yol-amaç modeli

Yol-amaç liderlik teorisi, etkili liderlerin takipçilerine belirlenmiş hedeflere ulaşmaları için yol göstererek, engelleri azaltarak ve ödüllendirme mekanizmalarıyla destekleyerek yardımcı olduklarını öne sürer. House'a göre, liderler, çalışanların belirlenen iş amaçlarına ulaşmaları durumunda kazanacakları ödülleri artırarak daha etkili olabilirler. Ayrıca, liderlik etkinliğini artırmanın bir yolu, çalışanların görevlerinin netleştirilmesi ve güçlendirilmesidir. Teoriye göre, liderin etkinliği, takipçilere iki temel şeyi sağlamasıyla artar: İlk olarak, takipçilerin nasıl hedeflere ulaşabileceklerini anlamalarını sağlar ve ikincisi, takipçilerin kendi amaçlarına ulaşmalarını garanti eder. Yol-amaç teorisinde, görevin nasıl yerine getirileceğiyle ilgili bilgiler izlenecek yolu, sonuçlar ise ulaşılmak istenen amaçları ifade eder. Amaçlara ulaşıldıktan sonra takipçilerin ödüllendirilmesi de önemli bir unsurdur (Turhan, 2022).

Yol-Amaç teorisine göre dört liderlik davranışı bulunmaktadır. Bu liderlik davranışları şunlardır:

- **Emredici liderlik:** Lider, görevleri düzenler ve astlara dağıtırken, belirli kurallar ve standartlar oluşturur ve bunların altında çalışanların uyum sağlamasını ister.
- **Destekleyici liderlik:** Lider, astlarına dostça ve ilgiyle yaklaşır ve astların refahı ve mutluluğu onun için ön plandadır.

- **Katılımcı liderlik:** Lider, grup kararları almak için iş görenlerin düşüncelerini dinler ve onları aktif bir şekilde karar verme sürecine dahil eder.
- **Başarı yönelimli liderlik:** Lider, önemli ve yüksek amaçlar belirler ve bu hedeflere ulaşmada çalışanlara güvenir (Sökmen ve Boylu, 2009).

Yol-amaç liderlik kuramı, liderin başarısını değerlendirirken; yönlendirici, destekleyici, katılımcı ve başarıya yönelik liderlik tutumlarının, çalışanların bireysel özellikleri ile çevresel koşullar gibi durumsal etmenlerle olan etkileşimini ön plana çıkarır. Bu kurama göre, farklı durumsal faktörlerin varlığı bir liderlik tarzının diğer liderlik tarzına göre daha etkili olmasını sağlayabilir ve çevresel koşullar liderin davranışını etkileyebilir. Yani, liderlik tarzı ile çalışanların özellikleri ve çevresel faktörler arasındaki etkileşim, liderin etkinliğini belirleyen önemli bir faktördür. Bu teori, liderlik pratiklerinin ve stratejilerinin durumsal koşullara adapte edilmesinin gerekliliğini vurgular (Turhan, 2022).

2.2.2. Liderlik stilleri

2.2.2.1. Otokratik liderlik

Otokratik liderlik tipinde, tüm yetkiler liderde toplanır ve lider tarafından alınan kararlar, talimatlar ve emirlere tam olarak uyulması beklenir. Çalışanların örgütün hedefleri, politikaları ve planları üzerinde görüş beyan etme hakkı yoktur. Otokratik liderlik, liderin otoriter bir tutum sergilediği bir örgüt yapısını ifade eder. Lider, aldığı kararlara itaat edilmesini bekler ve genellikle zorlayıcı veya yasal yollara başvurarak çalışanların motivasyonunu sağlamaya çalışır. Otokratik liderlik modelinin hâkim olduğu bir ortamda, motivasyon genellikle dışsal faktörlere dayanır ve çalışanlar üzerinde baskıcı bir etki yaratabilir. Bu liderlik tarzından motive olan çalışanlar genellikle liderin bilgeliğine ve yetkilerinin tamamını elinde bulundurmasına saygı gösteren, geleneksel değerlere sahip bireylerdir. Bu bireyler, liderlik rollerinin otoriter bir şekilde uygulanmasını bekleyebilir ve büyüklerden geleneksel olarak kararlar alınmasını bekleyen bir ortamda yetişmiş olabilirler. Otokratik liderler genellikle merkeziyetçi bir yönetim anlayışı benimserler ve sorumluluk ile otoriteyi kendilerinde toplarlar. Bu liderler, örgütte belirlenen standartları ve kuralları belirler ve sonuçları değerlendirerek geri bildirimlerde bulunma eğilimindedirler. Otokratik liderlik tarzı, liderin sahip olduğu mevkiden kaynaklanan otoriteyi kullanarak örgüt içinde alınan kararların sadece lider tarafından alındığı ve çalışanları yönlendiren bir liderlik biçimidir. Otokratik liderlik, örgüt içinde yaratıcılığı ve iş tatmini gibi olumlu sonuçların oluşmasını engelleyebilir. Çünkü bu liderlik tarzında, çalışanların katılımı ve özgünlüğü

sınırlıdır, liderin emirleri ve talimatlarına uygun hareket edilmesi beklenir. Bu durum, çalışanları motive etmede ve iş tatmininde negatif yönde etkili olabilir (Altan ve Özpehlivan, 2019).

2.2.2.2. Demokratik-katılımcı liderlik

Demokratik ya da katılımcı liderlik yaklaşımında, liderler yetkiyi tek başına kullanmak yerine, bu yetkiyi ekip üyeleriyle paylaşma eğilimindedir. Çalışanlar, görevlerini etkileyen konularda bilgilendirilir ve düşüncelerini ifade etmeleri ile öneriler sunmaları konusunda teşvik edilir. Bu tarz liderler, etki kurmak için sahip oldukları bilgi ve uzmanlık gücünü kullanır. Lider, ekip üyelerini hedeflere ulaşmaları yönünde motive ederken, onların sorumluluk ve yetki alanlarının da açıkça tanımlandığı bir çalışma ortamı sağlar. Geri bildirim sürecinde ise hem övgüler hem de eleştiriler, önceden belirlenmiş ölçütlere göre yapılır. Demokratik liderliğin en temel özelliği ise, liderin karar alma süreçlerinde çalışanların görüşlerine aktif şekilde başvurmasıdır. Bu liderlik tarzı, ekip üyelerinin sürece katılımını ve bağlılığını artırabilir, çözüm odaklı düşüncelerini teşvik edebilir ve işbirliği kültürünü geliştirebilir (Demir ve ark., 2010).

Demokratik liderlik anlayışında, lider takipçilerini karar süreçlerine dâhil ederek, grup üyelerinin alınan kararlarla özdeşleşmesini ve hedeflere yönelik motivasyonlarının artmasını sağlar. Bu liderlik tarzında, lider ekip üyelerinin görüşlerine değer verir, onların sürece katılımını teşvik eder ve kararların ortak akılla alınmasına zemin hazırlar. Bu şekilde, takipçilerin alınan kararlara sahiplenme ve uygulama konusunda daha fazla motive olmaları sağlanır. Demokratik liderlikte, karar alma sürecinin demokratik bir şekilde gerçekleşmesi, grup üyelerinin katılımını artırır ve örgüt ikliminin güçlenmesine yardımcı olur. Bu liderlik yaklaşımı, grup üyelerinin bağlılığını ve iş birliğini artırarak, örgütün başarısına olumlu yönde katkıda bulunabilir (Ordu, 2023).

2.2.2.3. Etkileşimci liderlik

Etkileşimci liderlik yaklaşımı hem örgütsel hedeflere ulaşmayı hem de çalışanların bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasını amaçlayan bir liderlik biçimidir. Bu tarz liderler, mevcut sistem içinde hareket etmeyi tercih eder, değişimden çok var olan düzenin verimli şekilde sürdürülmesine odaklanırlar ve genellikle risk almaktan kaçınırlar. Etkileşimci liderlik, lider ile takipçileri arasındaki karşılıklı ilişkiye dayanır ve otorite, bürokratik yapı, örgütsel kurallar ve yasal yetkiler üzerine inşa edilir. Bu anlayışta lider, örgüt içindeki kurallara bağlılığı ön planda tutar ve çalışanları, belirlenen hedeflere ulaşmak adına

görevlerine odaklanmaları yönünde motive eder. Aynı zamanda, görevlerin yerine getirilmesi durumunda ödüllendirileceğini; aksi takdirde ise cezalandırılacaklarını ve gerekli önlemlerin alınacağını vurgular. Bu yaklaşım, örgüt içinde disiplini ve iş birliğini teşvik ederek performansın artmasına yardımcı olabilir (Erol ve Köroğlu, 2013).

Etkileşimci lider, izleyicilerinin kişisel ilgi ve ihtiyaçlarını tatmin etmeye odaklanır. Bu liderlik anlayışında, astların görev ve sorumlulukları, liderin astlardan beklentileri, yapmaları gereken işler ve karşılığında elde edecekleri ödüller net bir şekilde belirtilir. Etkileşimci liderlik, lider ile takipçileri arasında karşılıklı faydaya dayalı, değişim temelli bir ilişki biçimini içerir. Etkileşimci liderlik, takipçilerin lideri izlemelerini sağlamak amacıyla ödül sistemlerinin kullanıldığı, kurallara uygunluğun ön planda tutulduğu ve genellikle küçük çaplı, rutin değişimlerin söz konusu olduğu bir liderlik biçimidir. Bu yaklaşım, lider ile takipçiler arasında karşılıklı çıkar ilişkisine dayanan bir takas sürecini barındırır. Etkileşimci lider, çalışanların beklentilerini karşılamaya odaklanırken, takipçiler de kendi çıkarlarına uygun olduğunu düşündükleri için liderin yönlendirmelerine uyum sağlarlar. Bu tarz liderlikte, karşılıklı bağımlılığa dayalı bir ilişki kurulur ve takipçilerin hedeflerine ulaşmalarına liderlik edilir (Demir ve ark., 2010).

2.2.2.4. Karizmatik liderlik

Karizmatik liderler, kendilerine güvenen, duyarlı, vizyon sahibi ve etkileyici kişilerdir. Sahip oldukları öngörü ve vizyon, çevrelerindeki durumu net bir şekilde değerlendirebilmelerini sağlar. Ayrıca, inandıkları değerleri etkili bir şekilde aktarabilir, insanları hedefledikleri amaca yönlendirebilir ve radikal değişiklikler için harekete geçebilirler. Karizmatik liderler genellikle geçiş veya kriz zamanlarında ortaya çıkarlar, çünkü bu tür liderlikte yetki genellikle kendiliğinden kazanılır. Karizmatik liderler, takipçileri üzerinde büyük bir etkiye sahiptirler ve genellikle liderliklerini karizmatik kişiliklerine dayandırır (Eryeşil ve İraz, 2017).

Karizmatik liderler, genellikle rehberlik eden, ilham veren, güven telkin eden ve çevrelerinde saygı uyandıran bireyler olarak tanımlanır. Bu liderler, insanları geleceğe dair olumlu bir bakış açısı geliştirmeye teşvik ederken, onların yaşamlarında gerçekten anlamlı ve değerli olan unsurları fark etmelerine yardımcı olurlar. Ayrıca, bir misyon duygusu ile hareket ederek takipçilerini motive eder ve yönlendirirler. Karizmatik liderlerin davranışları genellikle insanları güdüler ve onlara ilham verir. Bu özellikler, onları etkili ve ilgi çekici liderler haline getirir (Batmunkh, 2011).

2.2.2.5. Dönüşümcü liderlik

Dönüşümcü liderlik, çalışanları telkin yoluyla motive ederken aynı zamanda entelektüel açıdan da teşvik ederek içsel bir enerji yaratır. Bu liderlik anlayışında, lider grup içerisinde ortak bir vizyon ve misyon duygusu geliştirir; böylece bireylerin ortak hedeflere yönelmeleri desteklenir. Bireyler kendi kişisel çıkarlarını bir kenara bırakıp grup çıkarlarını ön plana koyarlar. Dönüşümcü liderlik, izleyicilerin veya potansiyel izleyicilerin ihtiyaçlarını, isteklerini ve eğilimlerini fark eder ve bu doğrultuda onları güdüler. Lider, izleyicilerin ihtiyaçlarına yönelik harekete geçmelerini sağlamak için onlara hitap eder. Dönüşümcü liderlik, idealleştirilmiş etki, telkinle güdüleme, entelektüel uyarı ve bireysel destek gibi davranışları ve özellikleri bünyesinde barındırır.

- **İdealleştirilmiş etki:** İdealleştirilmiş etki, genellikle karizmatik liderlikle ilişkilendirilse de karizmadan farklı bir kavramdır. Dönüşümcü liderlik araştırmalarında, karizma genellikle liderin takipçileri tarafından atfedilen nitelikleri ifade ederken, idealleştirilmiş etki de ise lider izleyenleriyle etkileşimde bulunup bir vizyon geliştirme ve misyon belirleme davranışlarını gösterir. Burada liderin etkisi, özellikleri ve davranışları, izleyenleri tarafından idealleştirilmiştir.
- **Telkinle güdüleme:** Lider, sadece iş hedeflerine ulaşmakla kalmayıp, aynı zamanda grup üyelerinin moralini artırmak, onları bir araya getirmek ve ortak bir amaca yönlendirmek için semboller, sloganlar ve duygusal unsurlar kullanarak grup bilincini güçlendirir. Ayrıca, liderin olumlu bir gelecek vizyonu sergileyerek ve sürekli teşvik edici bir tutum göstererek astların güvenini kazanması ve onları motive etmesi önemlidir. Lider ayrıca, belirlediği hedeflere ulaşmak için kararlılıkla ve azimle hareket ederek grup üyelerine ilham verir ve içsel bir motivasyon kaynağı oluşturur.
- **Entelektüel uyarı:** Lider, astlarını mevcut durumu sorgulamaya teşvik ederek, onları alışlagelmiş düşünce kalıplarını ve geleneksel çözüm yollarını sorgulamaya yönlendirir. Ayrıca, lider, güçlüklerle başa çıkma ve engelleri aşma konusunda farklı yaklaşımları teşvik eder ve astların yeni bakış açıları geliştirmelerine yardımcı olur. Bu süreçte, lider, astların farklı görüşlerini ifade etmeleri için destekleyici bir ortam sağlar ve örgütün entelektüel, yenilikçi ve değişim odaklı yeteneklerini geliştirerek faaliyete geçirir.
- **Bireysel destek:** Lider, astların temel gereksinimlerinin ötesine geçerek üst seviyedeki ihtiyaçlarını karşılamak için çaba sarf eder. Astlara öğrenme fırsatları

sağlar ve onları birey olarak görerek kendilerini geliştirmeleri için teşvik eder. Astların kaygılarını dinler ve ilgi gösterirken, onlara bireysel olarak rehberlik eder ve destek olur. Ayrıca, lider, astlarının bireysel farklılıklarını, ihtiyaçlarını ve yetkinliklerini göz önünde bulundururken, aynı zamanda onlara başkalarının ihtiyaçlarını ve yeteneklerini nasıl anlayacaklarını öğretir (Karip, 1998).

2.2.2.6. Tam serbesti tanıyan liderlik

Tam serbesti tanıyan liderlik anlayışı, liderin grup üyelerine geniş bir serbestlik ve hareket alanı verdiği bir anlayışı ifade eder. Ancak, bu liderlik tarzı aynı zamanda liderin grup üyeleriyle etkileşimini sınırlayabilir ve liderin grup üyeleriyle iletişim kurmaktan kaçınmasına neden olabilir. Bu tarz liderlikte, lider genellikle grup üyelerine faaliyetlerinde özgürlük ve materyal sağlar, ancak soruları cevapsız bırakabilir ve geri bildirimde bulunmaktan kaçınabilir. Bu durum, grup üyelerinin liderleriyle iletişim kurmalarını zorlaştırabilir ve liderin ulaşılabilirliğini azaltabilir. Sonuç olarak, tam serbesti tanıyan liderlik tarzı bazı olumsuz sonuçlara neden olabilir. Gruplar daha az organize olabilir, etkili olmayabilir ve üyeler tatmin edici bir çalışma ortamı bulamayabilirler (Ulukök ve Merdan, 2022).

Tam serbesti tanıyan liderlik tarzı, liderin grup üyelerine geniş bir özgürlük ve sorumluluk vererek, onlara kendi kararlarını alma imkânı sunduğu bir yaklaşımı ifade eder. Ancak, bu tarz liderlikte liderin katılımı ve etkisi sınırlı olabilir. Lider, genellikle müdahale etmekten kaçınır ve çalışanların kendi sorunlarını çözmelerine ve kendi hedeflerini belirlemelerine izin verir. Bu liderlik tarzının avantajları arasında çalışanların özgünlüğünü ve yaratıcılığını teşvik etmesi ve grup üyelerine geniş bir özerklik sağlaması yer alır. Ancak, dezavantajları arasında yönetim eksikliği, belirsizlik ve grup üyelerinin rehberlik veya destek ihtiyacı olduğunda liderin yetersizliği bulunabilir. Bu nedenle, tam serbesti tanıyan liderlik tarzı belirli koşullar altında uygun olabilirken, diğer durumlarda etkili bir liderlik yöntemi olmayabilir. Liderin, grup üyelerinin ihtiyaçlarına ve organizasyonun hedeflerine uygun bir liderlik tarzı seçmesi önemlidir (Özturan ve Tuğsal, 2019).

2.2.3. Rekreasyonel liderlik

1920'lerde rekreasyon faaliyetlerine duyulan ilginin artması, "rekreasyonel liderlik" adı verilen yeni bir kavramın doğmasına yol açmıştır. Bu liderlik türü, bireyleri uygun etkinliklerle yönlendirerek, zihinsel, fiziksel ve ruhsal açıdan çok yönlü bir gelişim sağlamayı hedefler. Aynı zamanda, bireylerin boş zamanlarını olumlu aktivitelerle

değerlendirmelerine yardımcı olurken etkili bir rehberlik sunarlar. Rekreatyonel liderler, toplum içinde giderek daha önemli bir rol oynamaya başlamışlardır (Güzel, 2021). Rekreatyonel liderler, bireylerin rejenerasyon sürecinde, bireylere rehberlik etmek ve ruhsal durumlarını iyileştirmek için çeşitli rekreatyonel faaliyetlere rehberlik eden kişilerdir (İrhan, 2023).

Günümüzde, rekreatyon ve boş zaman etkinliklerine olan talep, geçmiş yıllara kıyasla önemli ölçüde artmıştır. Modern yaşamın getirdiği yoğun çalışma temposu ve stres, insanları dinlenmeye ve eğlenmeye yönlendiriyor. Bu artan talep, rekreatyonel etkinliklerin daha düzenli ve etkili bir şekilde organize edilmesini gerektiriyor. Rekreatyon faaliyetlerinin verimli bir şekilde yönetilmesi ve sunulması için uzman liderlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu liderler, rekreatyon alanında uzmanlaşmış olmalı ve katılımcıların çeşitli ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılayacak programlar geliştirmelidirler. Ayrıca, güvenlik ve katılımcı memnuniyeti gibi önemli konulara odaklanarak rekreatyon deneyimini geliştirmelidirler. Bu şekilde, rekreatyon liderleri, insanların yaşam kalitesini artırırken toplumun genel refahına katkıda bulunabilirler (Sidal, 2022).

Rekreatyon liderliği, rekreatyon kavramının popüler hale gelmesi ve rekreatyon faaliyetlerinin modern toplumlarda giderek yaygınlaşmasıyla ortaya çıkan güncel bir kavramdır. Bu liderlik yaklaşımı, bireylerin boş zamanlarını değerlendirme ihtiyaçlarına cevap verirken, onları rekreatyonel faaliyetlere katılmaya teşvik etmeyi, bir rol modeli oluşturmayı ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunmayı amaçlar. Ayrıca, günlük yaşamın olumsuz etkilerini azaltmalarına yardımcı olur. Rekreatyon liderleri, rekreatyon faaliyetleri açısından önemli bir rol oynamaktadır. Rekreatyonel liderliğin taşıması gereken özellikler şu şekildedir:

- Rekreatyonel lider saygılı ve güveniliridir. Sır saklar, tarafsız olup kimseye ayrıcalık tanımaz.
- Grup üyelerine her konuda yardımda bulunur.
- Rekreatyonel lider ülkesine, topluma ve çalıştığı kuruma gönülden bağlıdır.
- Rekreatyon liderleri, rekreatyonel etkinlikler aracılığıyla toplumsal birlik ve bütünlüğün sağlanmasına katkıda bulunur. Aynı zamanda, vatandaşlık ruhu ve aile değerlerine saygı gösterilmesi gerekliliğine odaklanarak, bu değerlerin yaşatılması ve geliştirilmesi için çaba sarf ederler.

- Mesleğini toplumda saygın bir konuma taşımak, itibarını artırmak ve mesleki haysiyetini korumak için çaba gösterir.
- Rekreasyon liderliği mesleğine ilgi duyan yeni insanları teşvik eder ve bu alanda kariyer yapmalarını teşvik eder.
- Rekreasyon liderleri, meslektaşlarıyla olumlu ilişkiler kurar ve objektif bir tutum sergiler. Sürekli olarak yeniliklere ve değişime açık olup, meslekteki gelişmelere ayak uydurmak için çaba gösterirler. Bu şekilde, eski kalmamak ve mesleklerinde ilerlemek için çaba harcarlar.
- Rekreasyon liderleri, gerektiğinde ilgili birimlerle iletişime geçmekten çekinmezler ve kuruma karşı güven duyarlar. Görevden ayrılacakları zaman önceden bildirim yaparak önlemlerin alınmasını sağlarlar (Başoğlu, 2013).

Serbest zamanı etkili bir şekilde kullanmak ve farklı serbest zaman aktivitelerini sunmak için etkili ve yol gösterici bir rekreasyon liderine ihtiyaç vardır. Dolayısıyla, rekreasyonel liderler serbest zaman aktiviteleri ve uygulamalarında önemli roller ve sorumluluklar üstlenmektedirler (Ordu, 2023).

2.3. Sosyal Bütünleşme Kavramı

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte, sosyal bütünleşme kavramı üzerinde önemli bir vurgu yapılmıştır. Özellikle savaş sonrası dönemde, Avrupa ülkeleri ekonomik açıdan toparlanmaya başladıkça, sosyal ve kültürel değişimlerde de farklılıklar ortaya çıkmıştır. Ekonomik refahın artmasına rağmen, toplumda sosyal ve kültürel düzeyde olumsuz değişiklikler gözlemlenmiştir. Bu değişiklikler arasında, bireyler arasındaki iletişimde zayıflama, bireycilik ve faydacılık eğilimlerinin artması, saldırganlık, intihar ve boşanma oranlarında artış, anomî (toplumsal normların zayıflaması) gibi durumlar yer almıştır. Ayrıca, sınıf ve grup bilincinin milli bilincin önüne geçmesi, bireylerin ve toplumun karşı karşıya gelmesine yol açan özgürlükçü yaklaşımların benimsenmesi, etnik ve mezhep çatışmalarının artması gibi durumlar da yaşanmıştır. Tüm bu etkenler, sosyal bütünleşme kavramının daha fazla önem kazanmasına ve üzerinde derinlemesine düşünülmesine olanak tanımıştır. Sosyal bütünleşme, bireylerin, grupların ve toplum içindeki kurumların ortak değerler ve hedefler etrafında birleşerek bir uyum yakalaması ve bu uyumu sürdürebilme kapasitesidir. Bu süreç, toplumun içindeki farklı bireylerin, grupların ve kurumların, ortak paydada birleşerek bir uyum ve dayanışma içinde hareket etmesini ifade eder. Sosyal

bütünleşme, toplumun istikrarını ve devamlılığını sağlamak adına önemli bir unsurdur ve toplumsal uyumun temelini oluşturur (Çağlar, 2020).

Sosyal bütünleşme, toplum içindeki çeşitli grupların, cemaatlerin ve kurumların kendi özgünlüklerini koruyarak, karşılıklı anlayış ve uyum içinde bir bütünlük oluşturacak şekilde bir araya gelip kaynaşmasıdır. Bu kavram, farklı sosyal unsurların bir araya gelerek ortak bir amaç etrafında birleşmesini ve toplumun bir parçası olmanın gerekliliklerini anlamalarını içerir. Sosyal bütünleşme süreci, bireyin toplum içindeki sosyal normları, kuralları ve beklentileri öğrenerek, toplumla uyumlu ilişkiler geliştirmesini ve entegre olmasını sağlar. Bu süreç, toplumun birlikte yaşama ve iş birliği içinde olma ideallerini destekler (Yılmaz, 2010).

Sosyal bütünleşme, bir toplum ya da sosyal grup içerisinde egemen olan dini, kültürel ve diğer sosyal değerlerin, bireyler tarafından içselleştirilmesi ve bu değerleri kabul ederek toplumla özdeşleşmeleri sürecidir. Bu süreç, bireylerin toplumun sosyo-kültürel normlarına ve değerlerine uyum sağlamasıyla gerçekleşir. Sosyal bütünleşme, bireylerin toplumunun bir parçası olarak kabul edilmesini ve toplumla etkileşim içinde olmasını sağlar. Bu süreç, bireylerin toplumun yaşam tarzını benimsemesi ve toplumsal normlara uyum sağlamasıyla karakterize edilir (Şanlıtürk, 2022).

2.3.1. Sosyal bütünleşmenin türleri

2.3.1.1. Normatif bütünleşme

Toplumda ilişkilerin belirli kurallar çerçevesinde düzenlenmesi, daha yüksek düzeyde bütünleşme ve uyumlu bir toplumsal yapı oluşmasını sağlayabilir. Yeni üyelerin, bir gruba katıldıklarında, o grubun normlarına uyumlu davranışlar sergilemeleri sonucunda oluşan bütünleşmeye normatif bütünleşme denir. Sosyal normlar, normatif bütünleşmenin önemini anlamamıza yardımcı olur. Topluluklar içinde yaşayan bireylerin belirli olaylara karşı sergiledikleri davranışlar sosyal normlar olarak bilinir. Bu davranışlar bazen benzerlik gösterirken, bazen de farklılık gösterebilir. Ancak, bu farklı davranışlar toplum tarafından kabul edilebilir düzeyde olması elzemdir. Çünkü toplumun beklentilerine hiç uymayan ve sosyal normların dışında olan davranışların genellikle toplum tarafından hoş karşılanmadığı bir gerçektir (İşik, 2019).

Sosyal normların rehberliğinde oluşan normatif bütünleşme, sosyal ilişkilerin düzenli ve uyumlu biçimde devam etmesine olanak tanır. Yüksek bir normatif bütünleşme düzeyi,

toplumda sosyal istikrarın oluşmasına ve sistemin sürekliliğine katkıda bulunur. Bu durum, toplumun bireyleri arasında paylaşılan değerlerin, normların ve beklentilerin varlığına işaret eder. Normatif bütünleşme, bireylerin birbirleriyle etkileşimde bulunurken belirli kurallara ve toplumsal beklentilere uymalarını teşvik eder. Bu da toplumda daha sağlam ve istikrarlı ilişkilerin gelişmesine olanak tanır (Kardağ, 2019).

2.3.1.2. İşlevsel (fonksiyonel) bütünleşme

Bir sosyal grup içinde bireyler, sahip oldukları sosyal statüler ve bu statülerin gerektirdiği roller ile birbirlerini tamamlarlar. Bireyler arasında işlevsel bütünleşme denilen bir tür bütünleşme, birbirlerini tamamlayan işlevlerin sonucunda gerçekleşir. İşlevsel bütünleşmenin belirgin olduğu toplumlarda, bireylerin sosyal uyumu, karşılıklı dayanışmaya dayalı bir sosyal uyum olarak ortaya çıkar. Bu tür sosyal uyumla birlikte, gruplar mekanik bir sosyalleşme sürecine tabi olurlar, ki bu süreç özellikle sanayileşmiş ve modern toplumlarda görülür. Mekanik sosyalleşme biçimi, işlevsel bütünleşmeyle birleşir ve toplumda istikrarı sağlar. Ancak, mekanik sosyalleşmenin olduğu toplumlarda, işlevsel bütünleşme eksikliği yaşayan bireylerde dayanışma eksikliği, manevi çöküntü, anomî, toplumsal çözülme ve sosyal sorunlar ortaya çıkabilir. Toplumdaki iş bölümündeki başarı, işlevsel bütünleşmenin derecesini de yansıtır; başarılı bir iş bölümü, işlevsel bütünleşmenin sağlam olduğunu gösterir (Çağlar, 2020).

Toplumda iş bölümü, işlevsel bütünleşmenin oluşmasında önemli bir rol oynasa da bu bütünleşmenin sağlanması için tek başına yeterli değildir. İş bölümü, bireyler arasında uzmanlaşma ve iş birliği sağlar, ancak toplumsal bütünleşmeyi sağlayan unsurların daha geniş bir yelpazede rol alması gerekir. Bu unsurlar arasında değerler, normlar, kurumlar ve alınan tedbirler de bulunmaktadır (Şanlıtürk, 2022).

2.3.1.3. Mana etrafında (kültürel) bütünleşme

Mana etrafında bütünleşme, bütünleşme türleri arasında mükemmelliği temsil eden bir yapıya sahiptir. Bu tür bütünleşmede, maddi birleşmeyle birlikte manevi bir bütünlük de gerçekleşir. Diğer bütünleşme türlerinden farklı olarak mana etrafında bütünleşmede, toplumdaki birlik öz karakterlerinin tamamlanmasıyla sağlanır. Bir milli hedef etrafında bir araya gelme, bu tür bir bütünleşmenin uygun bir örneğidir (Evli, 2018). Fonksiyonel açıdan bütünleşmiş bir toplum ile kültürel unsurlar arasındaki ilişki, adeta bir makinenin dişlileri arasındaki bağlantı kadar güçlü olabilir. Bu unsurlardan birinin sistemden çıkarılması, toplumsal işleyişi ciddi şekilde aksatabilir. Ancak bu kadar sıkı bağlı yapılar arasında

duygusal ya da manevi bir bağın bulunması şart değildir; çünkü bu ilişkiler, bir makinenin parçalarının birbirine karşı duyarsız olması gibi, hissiz ve anlayışsız olabilir. Buna karşın, anlam temelinde bütünleşmiş toplumlarda durum oldukça farklıdır. Bu tür topluluklarda, ortak kültürel değerler, inançlar ve paylaşılan anlamlar bir araya gelerek güçlü bir toplumsal yapı oluşturur. Toplumun inanç sistemi, gelenekleri ve değer yargıları, bu yapıyı bir arada tutan bağlayıcı bir harç işlevi görür. Eğer bu değerler zarar görür veya sarsılırsa, toplumsal çözülme kaçınılmaz hale gelebilir. Bu çerçevede, bir din ya da ortak milli ülkü etrafında şekillenen anlam temelli birlikteliğin, toplumsal bütünlüğü korumada önemli bir rol oynadığına inanılır (Şanlıtürk, 2022).

2.3.1.4. Mecburi bütünleşme

Mecburi bütünleşme eğilimi, başlangıçta işlevsel olarak ortaya çıkabilir ve zamanla normatif boyuta geçerek kalıcı bir bütünleşmeye evrilebilir. Ancak bu tür bir bütünleşme her zaman kalıcı değildir; zira toplumsal şartlar, zaman, mekân, aktörler ve ortaya çıkan fırsatlar değiştikçe, zorunluluk düzeyi de farklılık gösterebilir. Bu durum, sosyal bütünleşmenin sabit değil, aksine sürekli değişen ve gelişen bir süreç olduğunu ortaya koyar. İnsanlar, daha avantajlı bir seçenek bulunmadığında, kendi alt ya da karşıt kültürel kimliklerinden uzaklaşarak genel toplumla bütünleşmeye yönelebilir. Bu bağlamda, sosyal bütünleşme çoğu zaman rasyonel ve fayda temelli kararlarla gerçekleşir. Anlam birliği kurabilmiş toplumlar, başka gruplarla uyum sağlama konusunda daha güçlü bir konumda olurlar. Aksi halde, toplum hem kültürel hem de yapısal açıdan çeşitli risk ve tehditlerle karşı karşıya kalabilir. Yine de böyle bir durumda bile toplumun büyük kısmı, dinî ve millî kültürüne bağlı kalmayı tercih edebilir; ancak bu tercih her zaman ideal ya da isabetli olmayabilir (Şanlıtürk, 2022).

2.3.2. Sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesi için gerekli temel şartlar

Sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesi için temel şartlardan biri, iş bölümü ve toplumsal farklılaşmanın artmış olmasıdır. Bu doğrultuda, demokratik bir topluma geçiş, eğitimde fırsat eşitliği sağlanması, toplumsal statünün bireysel başarıya dayalı olarak elde edilmesi, farklı bölgelerde yaşayan insanlar arasında adil bir düzenin oluşturulması, din ve mezhep ayrılıklarının azaltılması, nitelikli din adamlarının yetiştirilmesi adına din eğitimine öncelik tanınması, etnik kimlik ve azınlık bilincinin neden olduğu tahribatların azaltılması, bütünleşme politikalarıyla kültürel yabancılaşmanın önlenmesi, güçlü devlet ve milletin temeli olan aile kurumuna önem verilmesi, sosyal politikaların uygulanması, ekonomik ve

mali politika araçlarıyla orta sınıfın teşvik edilmesi, kültürel ve sanatsal etkinliklerde birleştirici mesajların verilmesi, eğitimin yaygınlaşmasına önem verilmesi, bireylerin kendi kültürlerini tanımaları için çalışmalar yürütülmesi, dilin kültürler ve nesiller arasında aracı rolünün önemsenmesi, gecekondü nüfusunun konut ve istihdam sorunlarının çözülmesi yoluyla sosyal çevreye uyumunun sağlanması, yerleşim, mekân kullanımı ve ekonomik organizasyonun yeniden yapılandırılması, entelektüel kesimin kimlik arayışlarını aşması, kıvanç ve kaderde bir olma anlayışının benimsenmesi, etnik tuzaklara karşı dikkatli olunması, sosyal ve kültürel meselelerin netleştirilmesi ve milletleşme sürecinin desteklenmesi gibi faktörler sosyal bütünleşmenin şartları arasında yer almaktadır (Arıcı, 2022).

2.3.3. Sosyal bütünleşmeyi engelleyici unsurlar

Toplumlarda bütünleşme, sürekliliği sağlayan ve dengeli bir yapıya sahip çeşitli unsurlardan oluşur. Bu unsurların varlığı, toplumun düzenli bir şekilde işlemlerini temin eder. Sosyal yapıdaki bu unsurlar, belirli işlevleri yerine getirerek sistemin düzgün çalışmasını sağlar. Bu bağlamda, sosyal yapı, bireyler arasındaki düşünsel uyuma dayanır. Kısacası, sosyal bütünleşme, homojenlik ve durağanlık değil, farklılıkların varlığında birleşmeyi ifade eder. Sosyal bütünleşmenin zıddı ise çözülme ya da parçalanmadır. Bu durum, toplum olma ve birlikte yaşama bilincini zayıflatarak, toplumsal sürekliliğe yönelik ciddi tehditler oluşturabilir. Eğer milli aidiyet duygusunun yerine sadece dar anlamda, örneğin boy, aşiret veya kabile kimliğine dayalı "biz" anlayışı ön plana çıkarsa, biyolojik ve genetik farklılıklar kültürel değerlerin önüne geçerse, etnosantrizmin ve yabancı düşmanlığının artması söz konusu olabilir. Ayrıca, yerel değerlerin toplumun genel yapısından ayrı tutulması gibi unsurlar, sosyal bütünleşmenin engellenmesine yol açabilir (İşik, 2019).

Bu araştırmanın amacı, Spor Bilimleri Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin rekreasyonel liderlik davranışlarının sosyal bütünleşme üzerindeki etkisini detaylı bir şekilde analiz etmektir. Bu doğrultuda, öğrencilerin aktif ve pasif rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeyleri, sahip oldukları liderlik özellikleri ve sosyal bütünleşme düzeyleri arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Araştırma, rekreasyonel liderlik davranışlarının bireyler arası etkileşimi nasıl şekillendirdiğini, toplumsal uyuma nasıl katkı sağladığını ve bu süreçlerin hangi faktörler tarafından etkilendiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Böylece, spor bilimleri alanında rekreasyon ve sosyal bütünleşme konularına yönelik teorik ve pratik

bilgiler sunularak, üniversite öğrencilerinin sosyal uyumunu güçlendirecek uygulamalara katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, kullanılan veri toplama araçları ile verilerin toplanma ve analiz sürecine ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın etik onayı, Batman Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu tarafından 31 Ekim 2024 tarihinde, 2024/08 toplantı sayısı ve 31 karar numarası ile onaylanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, Batman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin rekreasyonel liderlik davranışlarının sosyal bütünleşme üzerindeki etkisini incelemek amacıyla betimsel bir araştırma modeline dayanmaktadır (Karasar, 2008). Araştırma, nicel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülmüştür.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı itibarıyla Batman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim görmekte olan toplam 762 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak, bu evrenden alınacak örneklemin temsil gücünü artırmak ve elde edilecek verilerin genellenebilirliğini sağlamak amacıyla örneklem büyüklüğü, istatistiksel hesaplamalar doğrultusunda belirlenmiştir. Buna göre, %95 güven düzeyi ve %5 hata payı esas alınarak yapılan örneklem büyüklüğü hesaplaması sonucunda, evreni temsil edebilecek minimum katılımcı sayısı 256 olarak belirlenmiştir (Cochran, 1977). Ancak olası veri kayıplarını önlemek, analizlerin daha güvenilir ve sağlam sonuçlar vermesini sağlamak amacıyla, belirlenen minimum örneklem büyüklüğünün üzerinde bir sayıya ulaşılması tercih edilmiştir. Bu doğrultuda, araştırmanın örneklemini, basit tesadüfi örnekleme yöntemlerinden biri olan kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen toplam 318 öğrenci oluşturmaktadır. Bu yöntem ile örnekleme dâhil edilen bireyler, araştırmacının erişim kolaylığı ve gönüllü katılım esasına göre belirlenmiştir. Böylelikle hem zamandan tasarruf edilmiş hem de araştırmanın uygulama süreci pratik bir şekilde yürütülmüştür.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla üç farklı ölçek kullanılmıştır:

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet, sınıf, bölüm, sportif etkinliklere katılım sıklığı gibi demografik özelliklerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Rekreasyonel Liderlik Davranışları Ölçeği: Ayyıldız Durhan, Kayhalak, Yenel ve Kurtipek (2022) tarafından geliştirilen bu ölçek, demokratik ve otokratik liderlik olmak üzere iki alt boyuttan oluşan 15 maddelik bir ölçektir. Beşli Likert tipi ölçek olarak yapılandırılmış olup, toplam varyansın %42,68'ini açıklamaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı demokratik liderlik için 0.78, otokratik liderlik için 0.64 ve toplam ölçek için 0.60 olarak belirlenmiştir.

Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği: Yılmaz, Karlı ve Yetim (2006) tarafından geliştirilen bu ölçek, 32 maddeden ve 7 faktörden oluşmaktadır. Beşli Likert ölçeği ile derecelendirilen ölçeğin toplam açıklanan varyansı %60.37 olup, Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı 0.91 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada kullanılan tüm ölçekler için yazarlarından gerekli izinler alınmış ve veriler, Google Formlar aracılığıyla Batman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmaya toplam 318 öğrenci katılım sağlamıştır.

3.4. Veri Analizi

Verilerin istatistiksel analizi SPSS 23 (IBM Corp., Armonk, NY, USA) yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sürecinde öncelikle tanımlayıcı istatistikler hesaplanmış; frekans ve yüzde dağılımları incelenmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığını belirlemek için çarpıklık ve basıklık değerleri değerlendirilmiş ve elde edilen sonuçların ± 1 aralığında olduğu gözlemlenmiştir (Tabachnick ve ark., 2013).

İkili değişkenler arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi (Independent Samples T-Test) uygulanmış, çoklu değişkenler için ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA sonucunda anlamlı farklılık tespit edilen durumlarda, farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için Tukey HSD testi uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesinde Pearson Korelasyon analizi kullanılarak değişkenler arasındaki doğrusal ilişki incelenmiştir. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi 0.01 ve 0.05 olarak kabul edilmiş, elde edilen sonuçlar bu düzeylere göre yorumlanmıştır.

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA

4.1. Araştırmanın Sonuçları

Çizelge 4.1. 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkeni dağılımları

	n	%
Erkek	164	51.6
Kadın	154	48.4
Toplam	318	100.0

Çizelge 4.1.1'de araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre dağılımı yer almaktadır. Katılımcıların %51,6'sını erkek öğrenciler (n=164), %48,4'ünü ise kadın öğrenciler (n=154) oluşturmaktadır. Bu dağılım, katılımcıların cinsiyet temsiliyetinin birbirine yakın olduğunu ve iki cinsiyetten eşit sayıya yakın öğrenci örneklemini sağlandığını göstermektedir.

Çizelge 4.1. 2. Araştırmaya katılan öğrencilerin bölüm değişkeni dağılımları

	n	%
Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	91	28.6
Antrenörlük Eğitimi	114	35.8
Spor Yöneticiliği	113	35.5
Toplam	318	100.0

Çizelge 4.1.2'de araştırmaya katılan öğrencilerin bölüm değişkenine göre dağılımı gösterilmiştir. Katılımcıların %35,8'i Antrenörlük Eğitimi (n=114), %35,5'i Spor Yöneticiliği (n=113) ve %28,6'sı Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği (n=91) bölümünde öğrenim görmektedir. Bu dağılım, katılımcıların bölüm temsiliyetinin birbirine yakın olduğunu ve her bölümden eşit sayıya yakın öğrenci örneklemini sağlandığını göstermektedir.

Çizelge 4.1. 3. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf değişkeni dağılımları

	n	%
1. Sınıf	85	26.7
2. Sınıf	81	25.5
3. Sınıf	79	24.8
4. Sınıf	73	23.0
Toplam	318	100.0

Çizelge 4.1.3' de araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf değişkenine göre dağılımları gösterilmiştir. Katılımcıların %26,7' si 1. sınıf (n=85), %25,5'i 2. Sınıf (n=81), %24,8'i 3. Sınıf (n=79) ve %23'ü 4. Sınıfta (n=73) öğrenim görmektedir. Bu dağılım, katılımcıların sınıf temsiliyetinin birbirine yakın olduğunu ve her sınıftan eşit sayıya yakın öğrenci örneklemini sağlandığını göstermektedir.

Çizelge 4.1. 4. Araştırmaya katılan öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkeni dağılımları

	n	%
Haftada 0-1 gün	139	43.7
Haftada 2-3 gün	117	36.8
Haftada 4-5 gün	38	11.9
Haftada 5 günden fazla	24	7.5
Toplam	318	100.0

Çizelge 4.1.4’te araştırmaya katılan öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkenine göre dağılımı gösterilmiştir. Katılımcıların %43,7’si Haftada 0-1 gün (n=139), %36,8’ i Haftada 2-3 gün (n=117), %11,9’ u Haftada 4-5 gün (n=38) ve %7,5’i Haftada 5 günden fazla (n=24) rekreasyon faaliyetlerine katılmaktadır. Bu dağılım, katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılım sıklıklarının temsiliyetinin Haftada 0-1 gün ile Haftada 2-3 gün olan katılımcıların; Haftada 4-5 gün ile Haftada 5 günden fazla olan katılımcılardan daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.1. 5. Araştırmaya katılan öğrencilerin katıldıkları rekreasyon faaliyet türü değişkeni dağılımları

	n	%
Aktif Rekreasyon	138	43.4
Pasif Rekreasyon	81	25.5
Tümü	99	31.1
Toplam	318	100.0

Çizelge 4.1.5’te araştırmaya katılan öğrencilerin katıldıkları rekreasyon faaliyetlerinin türü değişkenine göre dağılımı gösterilmiştir. Katılımcıların %43,4’ü Aktif rekreasyon (n=138), %25,5’i Pasif rekreasyon (n=81) ve %31,1’i her iki rekreasyon türüne (N=99) katılmaktadır. Bu dağılım, katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılma türü temsiliyetinin birbirine yakın olduğunu ve rekreasyon faaliyetlerine katılma türlerinin eşit sayıya yakın öğrenci örneklemini sağlandığını göstermektedir.

Çizelge 4.1. 6. Araştırmaya katılan öğrencilerin herhangi bir gruba liderlik yapma değişkenine göre dağılımları

	n	%
Evet	149	46.9
Hayır	169	53.1
Toplam	318	100.0

Çizelge 4.1.6’da araştırmaya katılan öğrencilerin herhangi bir gruba rekreasyonel liderlik yapıp yapmadıkları değişkenine göre dağılımı gösterilmiştir. Katılımcıların %46,9’u rekreasyonel liderlik yaptıklarını (n=149) ve %53,1’i rekreasyonel liderlik yapmadıklarını (n=169) görülmektedir. Bu dağılım, katılımcıların bir gruba rekreasyonel liderlik yapıp

yapmama temsiliyetinin birbirine yakın olduğunu ve katılımcı sayılarının eşit sayıya yakın öğrenci örnekleme sağlandığını göstermektedir.

Çizelge 4.1. 7. Liderlik ölçeğine ait sorulara verilen cevapların ortalama ve standart sapma bilgileri (n=318)

Rekreasyonel Liderlik Ölçeği	Ortalama	S. Sapma
1. Grup üyeleriyle uyum içerisinde çalışırım.	3.40	1.57
2. Grup üyelerine söz hakkı tanırım.	3.37	1.55
3. Grup üyeleriyle iletişime açığımdır.	3.42	1.56
4. Grup üyelerinin yaratıcılıklarını desteklerim.	3.46	1.53
5. Grup üyelerinin kişisel karar ve tercihlerine saygı duyarım.	3.42	1.56
6. Grup üyelerinin sadakati benim için önemlidir.	3.44	1.55
7. Grup üyelerine karşı eşit davranırım.	3.42	1.56
8. Grubun diğer üyeleri gibi çalışırım.	3.37	1.54
9. Grup üyelerinin beni etkilemesine izin vermem.	3.09	1.50
10. Grup üyeleriyle mesafemi korurum.	2.93	1.49
11. Grup üyeleri lider olarak benimle ilişki kurmaya çekinirler.	2.50	1.40
12. Yönetim yetkisini tek başıma üstlenirim.	2.69	1.41
13. Grup üyelerinin olası hatalarında yaptırım uygulamaktan kaçınmam.	2.76	1.44
14. Grup üyeleriyle ilişkimi aracı bir üyeyle sağlarım.	2.57	1.41
15. Grup üyelerinin benimle benzer düşünce kalıplarına sahip olmasını beklerim.	2.65	1.45

Çizelge 4.1. 8. Sosyal bütünleşme ölçeğine ait sorulara verilen cevapların ortalama ve standart sapma bilgileri (n=318)

Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği	Ortalama	S. Sapma
1. Öz güvenimin gelişmesine katkı sağlar.	3.46	1.54
2. Fiziksel olarak kendimi çok sağlıklı hissetmemi sağlar.	3.47	1.51
3. Başarma duygusu ile aldığım haz doruğa ulaşır.	3.48	1.50
4. Grup iş birliği becerilerimi geliştirir.	3.52	1.49
5. Macera duygumu artırır.	3.48	1.49
6. Diğer insanlara saygımı artırır.	3.50	1.48
7. Bir gruba aitlik duygumu geliştirir.	3.49	1.50
8. Liderlik becerilerimi geliştirmeme yardımcı olur.	3.55	1.51
9. Problemi tespit etme yeteneğimi geliştirir.	3.54	1.52
10. Problem çözme becerilerimi geliştirir.	3.53	1.48
11. Çalışma alışkanlığı kazandırır.	3.56	1.51
12. Kilo kontrolü sağlar.	3.41	1.45
13. Spor becerimi geliştirir.	3.54	1.53
14. Vücut şeklimi korur ve zindelik sağlar.	3.52	1.49
15. Fiziksel gücümü artırır.	3.55	1.52

16. Stresten uzaklaşmama yardımcı olur.	3.57	1.48
17. Denge ve koordinasyonumu geliştirir.	3.56	1.51
18. Zamanı iyi kullanma becerimi artırır.	3.58	1.48
19. Güçlü arkadaşlık bağları kurmamı sağlar.	3.55	1.48
20. Birçok görevin üstesinden gelebilme becerimi geliştirir.	3.57	1.51
21. Grupla iş bölümü yapmamda fayda sağlar.	3.55	1.45
22. Arkadaşlarımla dayanışma içinde olmamı sağlar.	3.55	1.49
23. Bilgili, ahlaki ve yardımsever olmama katkı sağlar.	3.57	1.48
24. Örf, adet ve hukuk kurallarına uymam yönünde etki yapar.	3.52	1.47
25. Arkadaşlarımla birlikte olmamı ve iyi zaman geçirmemi sağlar.	3.58	1.49
26. Yeni insanlarla tanışmamı sağlar.	3.60	1.47
27. Birey olarak gelişmeme yardımcı olur.	3.57	1.51
28. Diğer insanlarla ortak bir şeyler paylaşmamı sağlar.	3.54	1.49
29. Farklı siyasi görüşteki insanların bir araya gelmesini sağlar.	3.54	1.50
30. Farklı kültürden gelen insanların bir araya gelmesini sağlar.	3.59	1.50
31. Farklı ekonomik yapıya sahip insanların bir araya gelmesini sağlar.	3.53	1.51
32. Farklı inançtaki insanların bir araya gelmesini sağlar.	3.55	1.51

Çizelge 4.1. 9. Liderlik ölçeği alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması

		n	$\bar{x}$	ss	t	p
Demokratik Liderlik	Erkek	164	3.42	1.50	0.16	0.87
	Kadın	154	3.39	1.48		
Otokratik Liderlik	Erkek	164	2.67	1.26	-0.95	0.34
	Kadın	154	2.80	1.21		
Rekreasyonel Liderlik Toplam Puan	Erkek	164	43.65	17.76	-0.34	0.73
	Kadın	154	44.33	17.96		

Çizelge 4.1.9’da cinsiyet değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, demokratik liderlik alt boyutunda erkekler ($\bar{x}=3,42$, $ss=1,50$) ve kadınlar ($\bar{x}=3,39$, $ss=1,48$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316)=0,16$, $p=0,87$). Benzer şekilde, otokratik liderlik alt boyutunda erkekler ($\bar{x}=2,67$, $ss=1,26$) ve kadınlar ($\bar{x}=2,81$, $ss=1,21$) arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($t(316)=-0,95$, $p=0,34$). Rekreasyonel liderlik toplam puanında da erkekler ($\bar{x}=43,66$, $ss=17,76$) ve kadınlar ($\bar{x}=44,34$, $ss=17,97$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316)=-0,34$, $p=0,73$). Tüm alt boyutlarda cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>0,05$).

Çizelge 4.1. 10. Liderlik ölçeği alt boyutlarının bölüm değişkenine göre karşılaştırılması

		n	$\bar{x}$	ss	f	p
Demokratik Liderlik	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	91	3.28	1.45	1.90	0.15
	Antrenörlük Eğitimi	114	3.29	1.55		
	Spor Yöneticiliği	113	3.63	1.45		

	Toplam	318	3.41	1.49		
Otokratik Liderlik	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	91	2.64	1.21	0.35	0.70
	Antrenörlük Eğitimi	114	2.76	1.30		
	Spor Yöneticiliği	113	2.78	1.19		
	Toplam	318	2.73	1.23		
Rekreasyonel Liderlik Toplam Puan	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	91	42.44	17.58	1.06	0.34
	Antrenörlük Eğitimi	114	43.32	18.85		
	Spor Yöneticiliği	113	45.89	16.94		
	Toplam	318	43.98	17.83		

Çizelge 4.1.10’da bölüm değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Demokratik liderlik alt boyutunda, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ($\bar{x}=3,28$, $ss=1,45$), Antrenörlük Eğitimi ($\bar{x}=3,29$, $ss=1,55$) ve Spor Yöneticiliği ($\bar{x}=3,63$, $ss=1,45$) bölümleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(2,31) = 1,90$, $p = 0,15$). Benzer şekilde, otokratik liderlik alt boyutunda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ($\bar{x}=2,64$, $ss=1,21$), Antrenörlük Eğitimi ($\bar{x}=2,76$, $ss=1,30$) ve Spor Yöneticiliği ($\bar{x}=2,78$, $ss=1,19$) bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($f(2,31) = 0,35$, $p = 0,70$). Rekreasyonel liderlik toplam puanında da Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ($\bar{x}=42,44$, $ss=17,58$), Antrenörlük Eğitimi ($\bar{x}=43,32$, $ss=18,85$) ve Spor Yöneticiliği ($\bar{x}=45,89$, $ss=16,94$) bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir ($f(2,31) = 1,06$, $p = 0,34$). Tüm alt boyutlarda bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Çizelge 4.1. 11. Liderlik ölçeği alt boyutlarının sınıf değişkenine göre karşılaştırılması

		n	$\bar{x}$	ss	f	p
Demokratik Liderlik	1. Sınıf	85	3.21	1.58	1.03	0.37
	2. Sınıf	81	3.46	1.46		
	3. Sınıf	79	3.61	1.39		
	4. Sınıf	73	3.36	1.51		
	Toplam	318	3.41	1.49		
Otokratik Liderlik	1. Sınıf	85	2.74	1.32	0.91	0.43
	2. Sınıf	81	2.84	1.22		
	3. Sınıf	79	2.81	1.16		
	4. Sınıf	73	2.53	1.23		
	Toplam	318	2.73	1.23		
Rekreasyonel Liderlik Toplam Puan	1. Sınıf	85	42.41	19.75	0.85	0.46
	2. Sınıf	81	44.91	17.82		
	3. Sınıf	79	46.13	16.50		
	4. Sınıf	73	42.46	16.91		
	Toplam	318	43.98	17.83		

Çizelge 4.1.11’de sınıf değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Demokratik liderlik alt boyutunda, 1. sınıf ($\bar{x}=3,21$, $ss=1,58$), 2. sınıf ($\bar{x}=3,46$, $ss=1,46$), 3. sınıf ($\bar{x}=3,61$, $ss=1,39$) ve 4. sınıf ($\bar{x}=3,36$, $ss=1,51$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 1,03$, $p = 0,37$). Benzer

şekilde, otokratik liderlik alt boyutunda 1. sınıf ($\bar{x}=2,74$, $ss=1,32$), 2. sınıf ($\bar{x}=2,84$, $ss=1,22$), 3. sınıf ($\bar{x}=2,81$, $ss=1,16$) ve 4. sınıf ($\bar{x}=2,53$, $ss=1,23$) arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($f(3,31) = 0,91$, $p = 0,43$). Rekreatyonel liderlik toplam puanında da 1. sınıf ($\bar{x}=42,41$, $ss=19,75$), 2. sınıf ($\bar{x}=44,91$, $ss=17,82$), 3. sınıf ($\bar{x}=46,13$, $ss=16,50$) ve 4. sınıf ($\bar{x}=42,46$, $ss=16,91$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir ($f(3,31) = 0,85$, $p = 0,46$). Tüm alt boyutlarda sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Çizelge 4.1. 12. Liderlik ölçeği alt boyutlarının rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkenine göre karşılaştırılması

		n	$\bar{x}$	ss	f	p
Demokratik Liderlik	Haftada 0-1 gün	139	3.36	1.48	0.50	0.67
	Haftada 2-3 gün	117	3.35	1.52		
	Haftada 4-5 gün	38	3.63	1.48		
	Haftada 5 günden fazla	24	3.59	1.47		
	Toplam	318	3.41	1.49		
Otokratik Liderlik	Haftada 0-1 gün	139	2.65	1.15	0.88	0.45
	Haftada 2-3 gün	117	2.75	1.26		
	Haftada 4-5 gün	38	2.75	1.35		
	Haftada 5 günden fazla	24	3.10	1.41		
	Toplam	318	2.73	1.23		
Rekreatyonel Liderlik Toplam Puan	Haftada 0-1 gün	139	43.14	17.31	0.57	0.63
	Haftada 2-3 gün	117	43.66	18.23		
	Haftada 4-5 gün	38	45.78	18.11		
	Haftada 5 günden fazla	24	47.62	18.91		
	Toplam	318	43.98	17.83		

Çizelge 4.1.12'e rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Demokratik liderlik alt boyutunda, haftada 0-1 gün rekreatyonel faaliyete katılanların ($\bar{x}=3,36$, $ss=1,48$), 2-3 gün katılanların ($\bar{x}=3,35$, $ss=1,52$), 4-5 gün katılanların ($\bar{x}=3,63$, $ss=1,48$) ve 5 günden fazla katılanların ($\bar{x}=3,59$, $ss=1,47$) puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 0,50$, $p = 0,67$). Benzer şekilde, otokratik liderlik alt boyutunda haftada 0-1 gün katılanlar ($\bar{x}=2,65$, $ss=1,15$), 2-3 gün katılanlar ($\bar{x}=2,75$, $ss=1,26$), 4-5 gün katılanlar ($\bar{x}=2,75$, $ss=1,35$) ve 5 günden fazla katılanlar ($\bar{x}=3,10$, $ss=1,41$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($f(3,31) = 0,88$, $p = 0,45$). Rekreatyonel liderlik toplam puanında da haftada 0-1 gün katılanların ($\bar{x}=43,14$, $ss=17,31$), 2-3 gün katılanların ($\bar{x}=43,66$, $ss=18,23$), 4-5 gün katılanların ($\bar{x}=45,78$, $ss=18,11$) ve 5 günden fazla katılanların ($\bar{x}=47,62$, $ss=18,91$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 0,57$, $p = 0,63$). Tüm alt boyutlarda rekreatyonel faaliyetlere katılma sıklığına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Çizelge 4.1. 13. Liderlik ölçeği alt boyutlarının rekreasyon faaliyet türü değişkenine göre karşılaştırılması

		n	$\bar{x}$	ss	t	p
Demokratik Liderlik	Aktif Rekreasyon	138	3.06	1.56	-2.45	0.01*
	Pasif Rekreasyon	81	3.58	1.45		
Otokratik Liderlik	Aktif Rekreasyon	138	2.68	1.27	-0.45	0.65
	Pasif Rekreasyon	81	2.76	1.19		
Rekreasyonel Liderlik Toplam Puan	Aktif Rekreasyon	138	40.87	19.24	-1.82	0.07
	Pasif Rekreasyon	81	45.61	17.50		

p<0,05*

Çizelge 4.1.13'te rekreasyon faaliyet türü değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, demokratik liderlik açısından aktif ve pasif rekreasyon grupları arasında anlamlı bir fark bulunmuş olup ($t = -2,45$, $p = 0,01$), pasif rekreasyon grubunun demokratik liderlik algısı daha yüksek görülmüştür. Otokratik liderlik açısından gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır ($t = -0,45$, $p = 0,65$). Rekreasyonel liderlik toplam puanı bakımından ise pasif rekreasyon grubunun puanı daha yüksek olmasına rağmen fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t = -1,82$, $p = 0,07$). Sonuçlar, pasif rekreasyona katılan bireylerin demokratik liderlik algısının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.1. 14. Liderlik ölçeği alt boyutlarının rekreasyon liderliği yapma değişkenine göre karşılaştırılması

		n	$\bar{x}$	ss	t	p
Demokratik Liderlik	Evet	149	3.30	1.52	-1.18	0.23
	Hayır	169	3.50	1.46		
Otokratik Liderlik	Evet	149	2.86	1.26	1.71	0.08
	Hayır	169	2.62	1.20		
Rekreasyonel Liderlik Toplam Puan	Evet	149	43.83	18.53	-0.14	0.88
	Hayır	169	44.12	17.25		

Çizelge 4.1.14'te rekreasyon liderliği yapıp yapmamaları değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Demokratik liderlik alt boyutunda, herhangi bir gruba liderlik yapanların ($\bar{x}=3,30$, $ss=1,52$) ve liderlik yapmayanların ($\bar{x}=3,50$, $ss=1,46$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316) = -1,18$, $p = 0,23$). Benzer şekilde, otokratik liderlik alt boyutunda liderlik yapanların ($\bar{x}=2,86$, $ss=1,26$) ve liderlik yapmayanların ($\bar{x}=2,62$, $ss=1,20$) puanları arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($t(316) = 1,71$, $p = 0,08$). Rekreasyonel liderlik toplam puanında da liderlik yapanların ($\bar{x}=43,83$, $ss=18,53$) ve liderlik yapmayanların ($\bar{x}=44,12$, $ss=17,25$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316) = -0,14$, $p = 0,88$). Tüm alt boyutlarda gruba liderlik yapma durumu açısından anlamlı bir fark görülmemiştir ($p > 0,05$).

Çizelge 4.1. 15. Sosyal bütünleşme ölçeği alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması

		n	$\bar{x}$	ss	t	p
Kişisel Gelişim	Erkek	164	3,52	1,46	-0,31	0,75
	Kadın	154	3,58	1,45		
Sosyalleşme	Erkek	164	3,53	1,47	-0,37	0,70
	Kadın	154	3,59	1,43		
Fiziksel Fayda	Erkek	164	3,47	1,46	-0,28	0,77
	Kadın	154	3,52	1,42		
Bütünleşme	Erkek	164	3,53	1,49	-0,19	0,84
	Kadın	154	3,56	1,47		
Psikolojik Gelişim	Erkek	164	3,49	1,47	-0,15	0,87
	Kadın	154	3,51	1,45		
Ahlaki Gelişim	Erkek	164	3,50	1,49	-0,32	0,74
	Kadın	154	3,55	1,39		
Duygusal Gelişim	Erkek	164	3,49	1,47	0,14	0,88
	Kadın	154	3,46	1,47		

Çizelge 4.1.15'te cinsiyet değişkenine göre Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Kişisel gelişim alt boyutunda erkekler ($\bar{x}=3,52$, $ss=1,46$) ve kadınlar ($\bar{x}=3,58$, $ss=1,45$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316) = -0,31$, $p = 0,75$). Benzer şekilde, sosyalleşme alt boyutunda erkekler ($\bar{x}=3,53$, $ss=1,47$) ve kadınlar ($\bar{x}=3,59$, $ss=1,43$) arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($t(316) = -0,37$, $p = 0,70$). Fiziksel fayda alt boyutunda da erkekler ($\bar{x}=3,47$, $ss=1,46$) ve kadınlar ($\bar{x}=3,52$, $ss=1,42$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316) = -0,28$, $p = 0,77$). Bütünleşme alt boyutunda erkekler ($\bar{x}=3,53$, $ss=1,49$) ve kadınlar ($\bar{x}=3,56$, $ss=1,47$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($t(316) = -0,19$, $p = 0,84$). Psikolojik gelişim alt boyutunda da erkekler ($\bar{x}=3,49$, $ss=1,47$) ve kadınlar ($\bar{x}=3,51$, $ss=1,45$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316) = -0,15$, $p = 0,87$). Ahlaki gelişim alt boyutunda erkekler ($\bar{x}=3,50$, $ss=1,49$) ve kadınlar ($\bar{x}=3,55$, $ss=1,39$) arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($t(316) = -0,32$, $p = 0,74$). Duygusal gelişim alt boyutunda ise erkekler ($\bar{x}=3,49$, $ss=1,47$) ve kadınlar ($\bar{x}=3,46$, $ss=1,47$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316) = 0,14$, $p = 0,88$). Tüm sosyal bütünleşme alt boyutlarında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p > 0,05$).

Çizelge 4.1. 16. Sosyal bütünleşme ölçeğinin bölüm değişkenine göre karşılaştırılması

		n	$\bar{x}$	ss	f	p
Kişisel Gelişim	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	91	3,53	1,44	2,24	0,10
	Antrenörlük Eğitimi	114	3,36	1,49		
	Spor Yöneticiliği	113	3,76	1,42		
	Toplam	318	3,55	1,46		
Sosyalleşme	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	91	3,56	1,43	1,93	0,14
	Antrenörlük Eğitimi	114	3,37	1,48		
	Spor Yöneticiliği	113	3,75	1,42		

	Toplam	318	3.56	1.45		
Fiziksel Fayda	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	91	3.42	1.41	1.72	0.18
	Antrenörlük Eğitimi	114	3.35	1.48		
	Spor Yöneticiliği	113	3.69	1.42		
	Toplam	318	3.49	1.44		
Bütünleşme	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	91	3.55	1.47	2.03	0.13
	Antrenörlük Eğitimi	114	3.35	1.49		
	Spor Yöneticiliği	113	3.74	1.45		
	Toplam	318	3.54	1.48		
Psikolojik Gelişim	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	91	3.47	1.44	2.13	0.12
	Antrenörlük Eğitimi	114	3.31	1.48		
	Spor Yöneticiliği	113	3.71	1.43		
	Toplam	318	3.50	1.46		
Ahlaki Gelişim	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	91	3.51	1.43	1.69	0.18
	Antrenörlük Eğitimi	114	3.35	1.45		
	Spor Yöneticiliği	113	3.71	1.43		
	Toplam	318	3.52	1.44		
Duygusal Gelişim	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	91	3.44	1.46	1.71	0.18
	Antrenörlük Eğitimi	114	3.31	1.49		
	Spor Yöneticiliği	113	3.67	1.43		
	Toplam	318	3.47	1.47		

Çizelge 4.1.16’da bölüm değişkenine göre Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Kişisel gelişim alt boyutunda, bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(2,31) = 2,24$, $p = 0,10$). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü öğrencileri ($\bar{x}=3,53$, $ss=1,44$), Antrenörlük Eğitimi öğrencileri ($\bar{x}=3,36$, $ss=1,49$) ve Spor Yöneticiliği öğrencileri ($\bar{x}=3,76$, $ss=1,42$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Sosyalleşme alt boyutunda da bölümler arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($f(2,31) = 1,93$, $p = 0,14$). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ($\bar{x}=3,56$, $ss=1,43$), Antrenörlük Eğitimi ($\bar{x}=3,37$, $ss=1,48$) ve Spor Yöneticiliği ($\bar{x}=3,75$, $ss=1,42$) öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Fiziksel fayda alt boyutunda da bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(2,31) = 1,72$, $p = 0,18$). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ($\bar{x}=3,42$, $ss=1,41$), Antrenörlük Eğitimi ($\bar{x}=3,35$, $ss=1,48$) ve Spor Yöneticiliği ($\bar{x}=3,69$, $ss=1,42$) bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bütünleşme alt boyutunda da anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($f(2,31) = 2,03$, $p = 0,13$). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ($\bar{x}=3,55$, $ss=1,47$), Antrenörlük Eğitimi ($\bar{x}=3,35$, $ss=1,49$) ve Spor Yöneticiliği ($\bar{x}=3,74$, $ss=1,45$) bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Psikolojik gelişim alt boyutunda da bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(2,31) = 2,13$, $p = 0,12$). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği öğrencileri ($\bar{x}=3,47$, $ss=1,44$), Antrenörlük Eğitimi öğrencileri ($\bar{x}=3,31$, $ss=1,48$) ve Spor Yöneticiliği öğrencileri ($\bar{x}=3,71$, $ss=1,43$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ahlaki gelişim alt boyutunda da bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(2,31) = 1,69$, $p = 0,18$). Beden Eğitimi

ve Spor Öğretmenliği ($\bar{x}=3,51$, $ss=1,43$), Antrenörlük Eğitimi ($\bar{x}=3,35$, $ss=1,45$) ve Spor Yöneticiliği ($\bar{x}=3,71$, $ss=1,43$) bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Duygusal gelişim alt boyutunda da bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(2,31) = 1,71$, $p = 0,18$). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği ($\bar{x}=3,44$, $ss=1,46$), Antrenörlük Eğitimi ($\bar{x}=3,31$, $ss=1,49$) ve Spor Yöneticiliği ($\bar{x}=3,67$, $ss=1,43$) öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Sonuç olarak, sosyal bütünleşme ölçeğinin tüm alt boyutlarında bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Çizelge 4.1. 17. Sosyal bütünleşme ölçeğinin sınıf değişkenine göre karşılaştırılması

		n	$\bar{x}$	ss	f	p
Kişisel Gelişim	1. Sınıf	85	3.37	1.53	0.71	0.54
	2. Sınıf	81	3.56	1.52		
	3. Sınıf	79	3.70	1.40		
	4. Sınıf	73	3.58	1.37		
	Toplam	318	3.55	1.46		
Sosyalleşme	1. Sınıf	85	3.36	1.52	0.78	0.50
	2. Sınıf	81	3.62	1.49		
	3. Sınıf	79	3.69	1.40		
	4. Sınıf	73	3.58	1.38		
	Toplam	318	3.56	1.45		
Fiziksel Fayda	1. Sınıf	85	3.32	1.48	0.60	0.61
	2. Sınıf	81	3.54	1.51		
	3. Sınıf	79	3.60	1.41		
	4. Sınıf	73	3.53	1.37		
	Toplam	318	3.49	1.44		
Bütünleşme	1. Sınıf	85	3.35	1.55	0.77	0.50
	2. Sınıf	81	3.56	1.50		
	3. Sınıf	79	3.69	1.45		
	4. Sınıf	73	3.60	1.40		
	Toplam	318	3.54	1.48		
Psikolojik Gelişim	1. Sınıf	85	3.35	1.53	0.47	0.69
	2. Sınıf	81	3.53	1.52		
	3. Sınıf	79	3.62	1.39		
	4. Sınıf	73	3.50	1.38		
	Toplam	318	3.50	1.46		
Ahlaki Gelişim	1. Sınıf	85	3.38	1.51	0.58	0.62
	2. Sınıf	81	3.59	1.46		
	3. Sınıf	79	3.65	1.40		
	4. Sınıf	73	3.48	1.37		
	Toplam	318	3.52	1.44		
Duygusal Gelişim	1. Sınıf	85	3.32	1.56	0.51	0.67
	2. Sınıf	81	3.51	1.54		
	3. Sınıf	79	3.60	1.39		
	4. Sınıf	73	3.49	1.36		
	Toplam	318	3.47	1.47		

Çizelge 4.1.17’de sınıf değişkenine göre Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Kişisel gelişim alt boyutunda sınıflar arasında anlamlı bir

fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 0,71, p = 0,54$). 1. sınıf öğrencileri ($\bar{x}=3,37, ss=1,53$), 2. sınıf ($\bar{x}=3,56, ss=1,52$), 3. sınıf ($\bar{x}=3,70, ss=1,40$) ve 4. sınıf ($\bar{x}=3,58, ss=1,37$) öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Sosyalleşme alt boyutunda da sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 0,78, p = 0,50$). 1. sınıf öğrencileri ($\bar{x}=3,36, ss=1,52$), 2. sınıf ($\bar{x}=3,62, ss=1,49$), 3. sınıf ($\bar{x}=3,69, ss=1,40$) ve 4. sınıf ($\bar{x}=3,58, ss=1,38$) öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Fiziksel fayda alt boyutunda da sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 0,60, p = 0,61$). 1. sınıf öğrencileri ($\bar{x}=3,32, ss=1,48$), 2. sınıf ($\bar{x}=3,54, ss=1,51$), 3. sınıf ($\bar{x}=3,60, ss=1,41$) ve 4. sınıf ($\bar{x}=3,53, ss=1,37$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bütünleşme alt boyutunda da sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 0,77, p = 0,50$). 1. sınıf ($\bar{x}=3,35, ss=1,55$), 2. sınıf ($\bar{x}=3,56, ss=1,50$), 3. sınıf ($\bar{x}=3,69, ss=1,45$) ve 4. sınıf ($\bar{x}=3,60, ss=1,40$) öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Psikolojik gelişim alt boyutunda da sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 0,47, p = 0,69$). 1. sınıf ($\bar{x}=3,35, ss=1,53$), 2. sınıf ($\bar{x}=3,53, ss=1,52$), 3. sınıf ($\bar{x}=3,62, ss=1,39$) ve 4. sınıf ($\bar{x}=3,50, ss=1,38$) öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Ahlaki gelişim alt boyutunda da sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 0,58, p = 0,62$). 1. sınıf ($\bar{x}=3,38, ss=1,51$), 2. sınıf ($\bar{x}=3,59, ss=1,46$), 3. sınıf ($\bar{x}=3,65, ss=1,40$) ve 4. sınıf ($\bar{x}=3,48, ss=1,37$) öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Duygusal gelişim alt boyutunda da sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 0,51, p = 0,67$). 1. sınıf ($\bar{x}=3,32, ss=1,56$), 2. sınıf ($\bar{x}=3,51, ss=1,54$), 3. sınıf ($\bar{x}=3,60, ss=1,39$) ve 4. sınıf ($\bar{x}=3,49, ss=1,36$) öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak, sosyal bütünleşme ölçeğinin tüm alt boyutlarında sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Çizelge 4.1. 18. Sosyal bütünleşme ölçeğinin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkenine göre karşılaştırılması

		n	$\bar{x}$	ss	f	p
Kişisel Gelişim	Haftada 0-1 gün	139	3.50	1.43	0.96	0.40
	Haftada 2-3 gün	117	3.48	1.49		
	Haftada 4-5 gün	38	3.92	1.39		
	Haftada 5 günden fazla	24	3.58	1.57		
	Toplam	318	3.55	1.46		
Sosyalleşme	Haftada 0-1 gün	139	3.50	1.42	0.90	0.43
	Haftada 2-3 gün	117	3.50	1.47		
	Haftada 4-5 gün	38	3.91	1.42		
	Haftada 5 günden fazla	24	3.63	1.55		
	Toplam	318	3.56	1.45		

Fiziksel Fayda	Haftada 0-1 gün	139	3.39	1.36	1.44	0.22
	Haftada 2-3 gün	117	3.45	1.50		
	Haftada 4-5 gün	38	3.92	1.46		
	Haftada 5 günden fazla	24	3.61	1.51		
	Toplam	318	3.49	1.44		
Bütünleşme	Haftada 0-1 gün	139	3.46	1.46	1.00	0.38
	Haftada 2-3 gün	117	3.52	1.47		
	Haftada 4-5 gün	38	3.92	1.46		
	Haftada 5 günden fazla	24	3.59	1.58		
	Toplam	318	3.54	1.48		
Psikolojik Gelişim	Haftada 0-1 gün	139	3.43	1.40	1.13	0.33
	Haftada 2-3 gün	117	3.43	1.51		
	Haftada 4-5 gün	38	3.89	1.43		
	Haftada 5 günden fazla	24	3.60	1.53		
	Toplam	318	3.50	1.46		
Ahlaki Gelişim	Haftada 0-1 gün	139	3.47	1.39	1.16	0.32
	Haftada 2-3 gün	117	3.45	1.49		
	Haftada 4-5 gün	38	3.92	1.38		
	Haftada 5 günden fazla	24	3.58	1.50		
	Toplam	318	3.52	1.44		
Duygusal Gelişim	Haftada 0-1 gün	139	3.39	1.43	1.41	0.23
	Haftada 2-3 gün	117	3.43	1.51		
	Haftada 4-5 gün	38	3.93	1.36		
	Haftada 5 günden fazla	24	3.47	1.57		
	Toplam	318	3.47	1.47		

Çizelge 4.1.18’de rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkenine göre Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Kişisel gelişim alt boyutunda rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı açısından gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 0,96$, $p = 0,40$). Haftada 0-1 gün ($\bar{x}=3,50$, $ss=1,43$), 2-3 gün ($\bar{x}=3,48$, $ss=1,49$), 4-5 gün ($\bar{x}=3,92$, $ss=1,39$) ve 5 günden fazla ($\bar{x}=3,58$, $ss=1,57$) katılım gösteren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Sosyalleşme alt boyutunda da gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 0,90$, $p = 0,43$). Haftada 0-1 gün ($\bar{x}=3,50$, $ss=1,42$), 2-3 gün ($\bar{x}=3,50$, $ss=1,47$), 4-5 gün ($\bar{x}=3,91$, $ss=1,42$) ve 5 günden fazla ($\bar{x}=3,63$, $ss=1,55$) katılım gösteren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Fiziksel fayda alt boyutunda da gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 1,44$, $p = 0,22$). Haftada 0-1 gün ($\bar{x}=3,39$, $ss=1,36$), 2-3 gün ($\bar{x}=3,45$, $ss=1,50$), 4-5 gün ($\bar{x}=3,92$, $ss=1,46$) ve 5 günden fazla ($\bar{x}=3,61$, $ss=1,51$) katılım gösteren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bütünleşme alt boyutunda da gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 1,00$, $p = 0,38$). Haftada 0-1 gün ($\bar{x}=3,46$, $ss=1,46$), 2-3 gün ($\bar{x}=3,52$, $ss=1,47$), 4-5 gün ($\bar{x}=3,92$, $ss=1,46$) ve 5 günden fazla ($\bar{x}=3,59$, $ss=1,58$) katılım gösteren bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Psikolojik gelişim alt boyutunda da gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 1,13$, $p = 0,33$). Haftada 0-1 gün ($\bar{x}=3,43$, $ss=1,40$), 2-3 gün ($\bar{x}=3,43$, $ss=1,51$), 4-5 gün ($\bar{x}=3,89$, $ss=1,43$) ve

5 günden fazla ($\bar{x}=3,60$, $ss=1,53$) katılım gösteren bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ahlaki gelişim alt boyutunda da gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 1,16$, $p = 0,32$). Haftada 0-1 gün ($\bar{x}=3,47$, $ss=1,39$), 2-3 gün ($\bar{x}=3,45$, $ss=1,49$), 4-5 gün ($\bar{x}=3,92$, $ss=1,38$) ve 5 günden fazla ($\bar{x}=3,58$, $ss=1,50$) katılım gösteren bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Duygusal gelişim alt boyutunda da gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($f(3,31) = 1,41$, $p = 0,23$). Haftada 0-1 gün ($\bar{x}=3,39$, $ss=1,43$), 2-3 gün ($\bar{x}=3,43$, $ss=1,51$), 4-5 gün ($\bar{x}=3,93$, $ss=1,36$) ve 5 günden fazla ($\bar{x}=3,47$, $ss=1,57$) katılım gösteren bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak, sosyal bütünleşme ölçeğinin tüm alt boyutlarında rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Çizelge 4.1. 19. Sosyal bütünleşme ölçeğinin öğrencilerin katıldıkları rekreasyon faaliyetleri türü değişkenine göre karşılaştırılması

		n	$\bar{x}$	ss	t	p
Kişisel Gelişim	Aktif Rekreasyon	138	3.26	1.53	-1.29	0.19
	Pasif Rekreasyon	81	3.53	1.41		
Sosyalleşme	Aktif Rekreasyon	138	3.27	1.53	-1.20	0.23
	Pasif Rekreasyon	81	3.52	1.41		
Fiziksel Fayda	Aktif Rekreasyon	138	3.21	1.52	-1.03	0.30
	Pasif Rekreasyon	81	3.42	1.38		
Bütünleşme	Aktif Rekreasyon	138	3.25	1.55	-0.90	0.36
	Pasif Rekreasyon	81	3.44	1.47		
Psikolojik Gelişim	Aktif Rekreasyon	138	3.19	1.54	-1.54	0.12
	Pasif Rekreasyon	81	3.51	1.39		
Ahlaki Gelişim	Aktif Rekreasyon	138	3.26	1.53	-1.01	0.31
	Pasif Rekreasyon	81	3.47	1.39		
Duygusal Gelişim	Aktif Rekreasyon	138	3.19	1.56	-1.24	0.21
	Pasif Rekreasyon	81	3.46	1.42		

Çizelge 4.1.19’da öğrencilerin katıldığı rekreasyon faaliyetlerinin türü değişkenine göre Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre Kişisel gelişim alt boyutunda aktif rekreasyon ($\bar{x} = 3,26$, $ss = 1,53$) ve pasif rekreasyon ($\bar{x} = 3,53$, $ss = 1,41$) faaliyetlerine katılan öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark

bulunmamıştır ($t(217) = -1,29, p = 0,19$). Sosyalleşme alt boyutunda aktif rekreasyon ($\bar{x} = 3,27, ss = 1,53$) ve pasif rekreasyon ($\bar{x} = 3,52, ss = 1,41$) faaliyetlerine katılan öğrenciler arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($t(217) = -1,20, p = 0,23$). Fiziksel fayda alt boyutunda aktif rekreasyon ($\bar{x} = 3,21, ss = 1,52$) ve pasif rekreasyon ($\bar{x} = 3,42, ss = 1,38$) faaliyetlerine katılan öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(217) = -1,03, p = 0,30$). Bütünleşme alt boyutunda aktif rekreasyon ($\bar{x} = 3,25, ss = 1,55$) ve pasif rekreasyon ($\bar{x} = 3,44, ss = 1,47$) faaliyetlerine katılan öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(217) = -0,90, p = 0,36$). Psikolojik gelişim alt boyutunda aktif rekreasyon ($\bar{x} = 3,19, ss = 1,54$) ve pasif rekreasyon ($\bar{x} = 3,51, ss = 1,39$) faaliyetlerine katılan öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(217) = -1,54, p = 0,12$). Ahlaki gelişim alt boyutunda aktif rekreasyon ($\bar{x} = 3,26, ss = 1,53$) ve pasif rekreasyon ($\bar{x} = 3,47, ss = 1,39$) faaliyetlerine katılan öğrenciler arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($t(217) = -1,01, p = 0,31$). Duygusal gelişim alt boyutunda aktif rekreasyon ($\bar{x} = 3,19, ss = 1,56$) ve pasif rekreasyon ($\bar{x} = 3,46, ss = 1,42$) faaliyetlerine katılan öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(217) = -1,24, p = 0,21$). Sosyal bütünleşme ölçeğinin tüm alt boyutlarında aktif ve pasif rekreasyon faaliyetlerine katılım açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Çizelge 4.1. 20. Sosyal bütünleşme ölçeğinin rekreasyonel liderliği yapma değişkenine göre karşılaştırılması

		n	$\bar{x}$	ss	t	p
Kişisel Gelişim	Evet	149	3.49	1.43	-0.63	0.52
	Hayır	169	3.60	1.48		
Sosyalleşme	Evet	149	3.51	1.43	-0.54	0.58
	Hayır	169	3.60	1.47		
Fiziksel Fayda	Evet	149	3.44	1.42	-0.65	0.51
	Hayır	169	3.54	1.46		
Bütünleşme	Evet	149	3.50	1.46	-0.52	0.60
	Hayır	169	3.59	1.49		
Psikolojik Gelişim	Evet	149	3.43	1.44	-0.82	0.41
	Hayır	169	3.56	1.48		
Ahlaki Gelişim	Evet	149	3.46	1.42	-0.71	0.47
	Hayır	169	3.58	1.46		
Duygusal Gelişim	Evet	149	3.41	1.44	-0.76	0.44
	Hayır	169	3.53	1.49		

Çizelge 4.1.20’de öğrencilerin rekreasyonel liderlik yapma değişkenine göre Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Kişisel gelişim alt boyutunda liderlik yapan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,50, ss = 1,43$) ve liderlik yapmayan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,60, ss = 1,48$) ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316) = -0,63, p = 0,52$). Sosyalleşme alt boyutunda liderlik yapan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,51, ss = 1,43$) ve

yapmayan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,60$, $ss = 1,47$) ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316) = -0,54$, $p = 0,58$). Fiziksel fayda alt boyutunda liderlik yapan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,44$, $ss = 1,42$) ve yapmayan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,54$, $ss = 1,46$) ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($t(316) = -0,65$, $p = 0,51$). Bütünleşme alt boyutunda liderlik yapan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,50$, $ss = 1,46$) ve yapmayan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,59$, $ss = 1,49$) ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316) = -0,52$, $p = 0,60$). Psikolojik gelişim alt boyutunda liderlik yapan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,43$, $ss = 1,44$) ve yapmayan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,56$, $ss = 1,48$) ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316) = -0,82$, $p = 0,41$). Ahlaki gelişim alt boyutunda liderlik yapan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,46$, $ss = 1,42$) ve yapmayan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,58$, $ss = 1,46$) ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($t(316) = -0,71$, $p = 0,47$). Duygusal gelişim alt boyutunda liderlik yapan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,41$, $ss = 1,44$) ve yapmayan öğrencilerin ($\bar{x} = 3,53$, $ss = 1,49$) ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(316) = -0,76$, $p = 0,44$). Sosyal bütünleşme ölçeğinin tüm alt boyutlarında rekreasyonel liderlik yapıp yapmama durumu açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Çizelge 4.1. 21. Araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri cevaplara göre ölçek alt boyutlarına ait korelasyon analizi

		Demokratik Liderlik	Otokratik Liderlik	Kişisel Gelişim	Sosyalleşme	Fiziksel Fayda	Bütünleşme	Psikolojik Gelişim	Ahlaki Gelişim
Kişisel Gelişim	r	.81**	.55**						
	p	0.00	.00						
	N	318	318						
Sosyalleşme	r	.82**	.54**	.99*					
	p	.00	.00	.00					
	N	318	318	318					
Fiziksel Fayda	r	.80**	.54**	.97**	.97**				
	p	.00	.00	.00	.00				
	N	318	318	318	318				
Bütünleşme	r	.80**	.53**	.97**	.97**	.96**			
	p	.00	.00	.00	.00	.00			
	N	318	318	318	318	318			
Psikolojik Gelişim	r	.81**	.54**	.97**	.97**	.97**	.95**		
	p	.00	.00	.00	.00	.00	.00		
	N	318	318	318	318	318	318		
Ahlaki Gelişim	r	.80**	.55**	.98**	.98**	.96**	.96**	.97**	
	p	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.00	
	N	318	318	318	318	318	318	318	
Duygusal Gelişim	r	.78**	.53**	.95**	.95**	.95**	.93**	.96**	.95**
	p	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.00	.00
	N	318	318	318	318	318	318	318	318
**<0.01									

Tablo 4.1.21.'de, araştırmaya katılan öğrencilerin ölçek alt boyutları arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde tüm değişkenler arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler

olduğu görülmektedir ($p < 0.01$). Demokratik liderlik, özellikle kişisel gelişim ($r = 0.81$) ve sosyalleşme ($r = 0.82$) ile güçlü ilişkiler gösterirken, otokratik liderlik alt boyutlarla daha düşük düzeyde korelasyonlara sahiptir. Kişisel gelişim ve ahlaki gelişim ($r = 0.98$), sosyalleşme ve ahlaki gelişim ($r = 0.98$) gibi boyutlar arasındaki güçlü ilişkiler, bireyin sosyal ve kişisel gelişiminin ahlaki değerlerle doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, fiziksel fayda ile psikolojik gelişim ($r = 0.97$) arasındaki yüksek korelasyon, fiziksel aktivitenin bireyin psikolojik iyilik hali üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Duygusal gelişimin tüm alt boyutlarla yüksek korelasyon göstermesi, özellikle psikolojik gelişimle ($r = 0.96$) olan güçlü ilişki, bireyin duygusal olgunlaşmasının psikolojik iyi oluşla doğrudan bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, liderlik tarzları ile gelişim boyutları arasında anlamlı ilişkiler olduğu ve demokratik liderliğin bireysel ve sosyal gelişimi destekleyici bir rol oynadığı görülmektedir.

4.2. Tartışma

Bu çalışmada, Batman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin rekreasyonel liderlik davranışlarının sosyal bütünleşme üzerindeki etkisi incelenmiş olup değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, literatürdeki mevcut araştırmalarla karşılaştırılarak yorumlanacak ve bu ilişkilerin sosyal bütünleşme üzerindeki olası etkileri ele alınacaktır. Araştırma sonuçları, rekreasyon faaliyetlerinin liderlik ve sosyal bütünleşme üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza katkı sağlayabilir. Ayrıca, araştırma sonuçları, üniversitelerde öğrencilere yönelik rekreasyon faaliyetlerinin sosyal bütünleşme üzerindeki olumlu etkileri göz önünde bulundurularak, üniversite yönetimlerini ve spor bilimleri eğitmenlerini, öğrenci gelişimini destekleyecek program ve faaliyetlerin planlanması konusunda teşvik edici olabilir. Bu bağlamda, çalışmanın sonuçlarının önceki araştırmalarla uyumlu olup olmadığı, olası farklılıkların nedenleri ve rekreasyonel liderlik davranışlarının sosyal bütünleşme üzerindeki etkisi açısından ele alınacaktır. Bulgularda rekreasyon faaliyetlerinin hem sosyalleşme hem de liderlik açısından taşıdığı önem vurgulanacaktır.

Araştırmada, rekreasyon faaliyetlerinin türü değişkenine göre yapılan karşılaştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin büyük bir kısmının aktif rekreasyonu tercih ettiğini, ancak önemli bir oranın hem aktif hem de pasif faaliyetleri tercih ettiğini göstermektedir bu bulgulara bakıldığında öğrencilerin katıldıkları rekreasyon türü açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Rekreasyon faaliyetlerinin türü değişkenine göre yapılan karşılaştırma sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik göstermeyen araştırmalar:

Yılmaz'ın (2006) araştırmasında, katılımcıların “boş zamanlarınızda ne tür etkinlikler yaparsınız?” sorusuna verdikleri cevaplarda, aktif rekreasyon etkinliklerine yönelik anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu bulgu, katılımcıların boş zamanlarını değerlendirirken aktif rekreasyon faaliyetlerine daha fazla eğilim gösterdiğini göstermektedir. Yağmur ve İçigen'in (2016) araştırmasında, katılımcıların boş zamanlarında tercih ettikleri aktiviteler incelendiğinde, genel olarak pasif rekreasyon etkinliklerinin daha fazla tercih edildiği görülmüştür. Bu bulgu, öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme konusunda daha az fiziksel etkinlik tercih ettiklerini ve daha sakin, dinlendirici faaliyetlere yöneldiklerini göstermektedir.

Araştırmada, cinsiyet değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, demokratik liderlik alt boyutunda erkekler ve kadınlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer şekilde, otokratik liderlik alt boyutunda erkekler ve kadınlar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Rekreasyonel liderlik toplam puanında da erkekler ve kadınlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tüm alt boyutlarda cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu durum liderlik algılarının cinsiyet değişkeninden bağımsız olabileceğini göstermektedir.

Cinsiyet değişkenine göre liderlik alt boyutunun karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik gösteren araştırmalar:

Kayhalak'ın (2022) araştırmasında, cinsiyet açısından değerlendirildiğinde demokratik liderlik, otokratik liderlik alt boyutları ve rekreasyon liderliği puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. İrhan'ın (2023) katılımcıların cinsiyete göre rekreatif liderlik davranışları alt boyutlarında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Özdiç ve arkadaşlarının (2024) araştırmasında, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin cinsiyetlerine göre rekreasyonel liderlik davranışları ve bu davranışların alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır. Elde edilen bulgular, cinsiyetin bu tür liderlik davranışları üzerinde belirleyici bir etkisinin olmadığını ortaya koymakta ve liderlik becerilerinin hem kadın hem erkek bireylerde eşit ölçüde gelişebileceği düşüncesini desteklemektedir. Aydın ve arkadaşlarının (2016) yürüttüğü araştırmada, katılımcıların yapıya dayalı liderlik boyutlarından biri olan yapısal çerçeve düzeyleri, cinsiyet değişkeni

açısından incelendiğinde, anlamlı bir istatistiksel fark ortaya çıkmamıştır. Bu sonuç, yapısal çerçeveye ilişkin liderlik eğilimlerinin kadın ve erkek bireyler arasında benzer düzeyde olduğunu göstermektedir.

Cinsiyet değişkenine göre liderlik alt boyutunun karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik göstermeyen araştırmalar:

Ordu'nun (2023) çalışmasında, öğrencilerin cinsiyetlerine göre rekreasyonel liderlik davranışları incelenmiş ve erkek ile kadın öğrenciler arasında demokratik davranışlar açısından bir fark tespit edilmemiştir. Bununla birlikte, otokratik davranışların kadın öğrencilerde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Akgül ve arkadaşlarının (2024) araştırmasında, katılımcıların cinsiyet değişkenine göre rekreasyonel liderlik davranışları incelenmiş olup, araştırma sonucunda katılımcıların cinsiyetleri açısından rekreasyonel liderlik özellikleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu bağlamda, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek seviyede rekreasyonel liderlik davranışları sergilediği söylenebilir. Sarıkaya ve Bilir'in (2019) çalışmasında, öğrencilerin liderlik özelliklerinin cinsiyete göre değerlendirilmesi sonucunda, yapıyı kurma alt boyutunda kadın öğrenciler lehine anlamlı bir fark belirlenmiştir. Araştırma bulguları, kadın öğrencilerin liderlik davranışlarında simge ve sembollere erkek öğrencilere kıyasla daha fazla önem verdiklerini göstermektedir. Ayrıca, sorunlara çözüm ararken, liderlik yapılarını oluşturan bireyler için anlamlı olan bu simgeleri daha etkin bir şekilde kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Zengin ve Somoğlu'nun (2022) çalışmasında, cinsiyet değişkeni temelinde elde edilen bulgulara göre, erkek katılımcıların hem insana yönelik hem de yapıya yönelik liderlik boyutlarında daha yüksek düzeyde liderlik eğilimleri sergiledikleri belirlenmiştir. Bu sonuç, erkek adayların liderlik yönelimlerinin belirli boyutlarda kadın adaylara kıyasla daha belirgin olabileceğini ortaya koymaktadır. Poyraz ve Kaplan'ın (2023) çalışmasında, katılımcıların liderlik ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi sonucunda, insan kaynaklı alt boyutta grupların aritmetik ortalamaları arasındaki kadın öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada, bölüm değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Demokratik liderlik alt boyutunda, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer şekilde, otokratik liderlik alt boyutunda Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği,

Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği, bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Rekreatif liderlik toplam puanında da Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. Tüm alt boyutlarda bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır, bu durum liderlik algılarının bölüm değişkeninden bağımsız olabileceğini göstermektedir.

Bölüm değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik gösteren araştırmalar:

Akgül ve arkadaşlarının (2024) araştırmasında, katılımcıların eğitim aldıkları bölümler ile rekreatif liderlik ölçeğinden elde ettikleri puan ortalamaları karşılaştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, öğrenim görülen bölümlere göre puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya konmuştur. Bu bulgu, rekreatif liderlik davranışlarının bölüm farklılıklarından bağımsız olarak benzer düzeyde sergilendiğini göstermektedir. Özdiç ve arkadaşlarının (2024) araştırmasında, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin toplam rekreatif liderlik davranışları ile bu davranışların alt boyutları, program türleri açısından karşılaştırılmıştır. Araştırma bulguları, program türlerine göre anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Bu durum, farklı programlarda eğitim gören öğrencilerin benzer içeriklere sahip dersler alması ve ortak liderlik deneyimlerine maruz kalmasıyla açıklanabilir. Böylece, program türünün rekreatif liderlik davranışları üzerinde belirleyici bir faktör olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Cengiz ve Güllü'nün (2018) çalışmasında, katılımcı öğrencilerin bölüm değişkenine göre liderlik yönelimlerinde herhangi bir fark tespit edilmemiştir. Bu sonuç, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik tarzlarının sahada uygulama imkânı bulmaları ve genellikle tutkulu ve heyecanlı bireyler olmaları gibi faktörlerle açıklanabilir. Bu özellikleri nedeniyle sporun dinamik ortamında kendi liderlik tarzlarını belirleme imkânı bulan öğrencilerin, liderlik yönelimlerinin birbirine benzer olduğu söylenebilir. Yılmaz ve arkadaşlarının (2015) araştırmasında, katılımcıların öğrenim gördükleri bölüm ile liderlik davranışı alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Atar ve Özbek'in (2019) çalışmasında, BESYO öğrencilerinin bölüme göre yapıyı kurma ve anlayış gösterme boyutlarındaki liderlik özellikleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Bölüm değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik göstermeyen araştırmalar:

Sarıkaya ve Bilir'in (2019) çalışmasında, beden eğitimi öğretmenliği programındaki öğrencilerin liderlik davranışları açısından diğer bölümlerdeki öğrencilere kıyasla daha yüksek düzeyde beceri sergiledikleri belirlenmiştir. Buna karşılık, liderlik davranışlarının en düşük düzeyde gözlemlendiği grup ise spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrenciler olmuştur. Özmutlu'nun (2008) çalışmasında, program türlerine göre istatistiksel verilere bakıldığında, spor yöneticiliği programındaki öğrencilerin yapısalçı çerçeve seviyelerinin diğer program türlerinde öğrenim gören öğrencilerden yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmada, sınıf değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Demokratik liderlik alt boyutunda, sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer şekilde, otokratik liderlik alt boyutunda sınıflar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Rekreatif liderlik toplam puanında da sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. Tüm alt boyutlarda sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, öğrencilerin liderlik algılarının öğrenim gördükleri sınıf seviyesinden bağımsız olabileceğini göstermektedir.

Sınıf değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik gösteren araştırmalar:

Kayhalak'ın (2022) araştırmasında, sınıf düzeylerine göre değerlendirildiğinde liderlik ölçeği alt boyutlarında istatistiksel olarak bir fark bulunmamıştır. Sarıkaya ve Bilir'in (2019) çalışmasında, sınıf değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarından elde ettikleri puanlar değerlendirildiğinde, liderlik alt boyutlarında herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. Özdiç ve arkadaşlarının (2024) araştırmasına göre, katılımcıların demokratik liderlik alt boyutuna ilişkin puanlarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu bulgu, farklı sınıf kademelerindeki öğrencilerin demokratik rekreatif liderliği davranışlarını benzer düzeyde sergilediklerine işaret etmektedir. Sonuç olarak, sınıf düzeyinin bu liderlik biçimi üzerinde belirleyici bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Sınıf değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik göstermeyen araştırmalar:

İrhan'ın (2023) çalışmasında, öğrencilerin rekreasyon liderlik özellikleri açısından sınıf değişkenine göre demokratik liderlik alt boyutuna ilişkin puanlarının arasında 1. ve 3. sınıf arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Bu farklılığın, yaşadıkları bölgenin kültürel ve geleneksel özellikleri ile bağlantılı olabileceği gibi, öğrencilerin kişisel gelişim özellikleri ve kullanılan bilimsel ölçeklerdeki farklılıklarla da ilişkili olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin demokratik davranışlara kendilerini daha yakın hissetmelerinin bu farklılığın sebebi olabileceği ve bu durumun, bireylerin iç dünyasındaki adalet ve vicdan duygusu ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Sınıflar arasındaki bu farklılık, öğretilen derslerin ve sınıf seviyesinin artmasıyla birlikte öğrencilerin bakış açılarını değiştirebileceği şeklinde ifade edilmektedir. Ordu'nun (2023) çalışmasında, katılımcıların sınıf düzeylerine göre rekreasyonel liderlik davranışları sonucuna göre 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin rekreasyonel liderlik düzeylerinin, alt sınıfta öğrenim gören öğrencilerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öte yandan 3. ve 4. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin demokratik davranışlarının da 1. ve 2. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, daha üst sınıflarda okuyan öğrencilerin rekreasyonel liderlik davranışlarının daha yüksek bir düzeyde olmasının nedeninin, çalışmalarını daha titiz yürütmek ve hatalardan kaçınmak istemelerinden kaynaklandığını düşündürmektedir. Özdiç ve arkadaşlarının (2024) araştırmasına göre otokratik alt boyuta göre rekreasyonel liderlik davranışı sınıf düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Bu sonuçlara göre, otokratik liderlik alt boyutunda 1. sınıflar lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Cengiz ve Güllü'nün (2018) çalışmasında, katılımcı öğrencilerin liderlik yönelimlerinin sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, liderlik alt boyutlarında 4. Sınıfta bulunan öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar bulunmuş ve bu sonucun, 4. sınıf öğrencilerinin bilgi ve tecrübelerinin daha yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada, rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Demokratik liderlik alt boyutunda, haftada 0-1 gün rekreasyonel faaliyete katılanların, 2-3 gün katılanların, 4-5 gün katılanların ve 5 günden fazla katılanların puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer şekilde, otokratik liderlik alt boyutunda haftada 0-1 gün katılanlar, 2-3 gün katılanlar, 4-5 gün katılanlar ve 5 günden fazla katılanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Rekreasyonel liderlik toplam puanında da haftada 0-1 gün katılanların, 2-3 gün katılanların, 4-5 gün katılanların ve 5 günden fazla katılanların puanları arasında istatistiksel

olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tüm alt boyutlarda rekreasyonel faaliyetlere katılma sıklığına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, bireylerin liderlik algılarının rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeyinden bağımsız olabileceğini veya diğer bireysel ve çevresel faktörlerden etkilenebileceğini göstermektedir.

Rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik gösteren araştırmalar:

Ordu'nun (2023) çalışmasında, katılımcıların rekreasyonel liderlik davranışları rekreasyon faaliyetlerine katılım tercihlerine göre değerlendirilmiştir. Bu perspektifte, katılımcıların rekreasyonel liderlik davranışları, rekreasyon faaliyetlerine katılım sıklıkları ve katılım şekilleriyle karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılım sıklıklarına göre, rekreasyonel liderlik düzeyleri ve demokratik davranışları arasında istatistiksel olarak farklılık bulunmamıştır. Özdiç ve arkadaşlarının (2024) araştırmasına göre, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin rekreasyonel liderlik davranışlarının otokratik alt boyutları açısından düzenlenen rekreatif etkinliklere katılım durumunda bir farklılık saptanmamıştır. Bu bulgu, rekreatif etkinliklere katılmanın rekreasyonel liderlik davranışları ile otokratik alt boyut üzerinde etkisinin olmadığını göstermektedir.

Rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik göstermeyen araştırmalar:

Özdiç ve arkadaşlarının (2024) araştırmasına göre, demokratik alt boyutta rekreatif etkinliklere katılanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgu, rekreatif etkinliklere katılan bireylerin, rekreatif etkinliklere katılmayan bireylere kıyasla daha fazla demokratik liderlik davranışları gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu durumun sebebi, rekreatif etkinliklere katılan bireylerin iş birliği ve takım çalışması konularında tecrübe kazanmaları olabilir. Bu da rekreatif etkinliklere katılan bireylerin demokratik liderlik tarzını göstermelerini sağlayabilir. Ordu'nun (2023) çalışmasında, katılımcıların rekreasyonel liderlik davranışları rekreasyon faaliyetlerine katılım tercihlerine göre değerlendirilmiştir. Haftada 4 günden fazla rekreasyon faaliyetlerine katılan öğrencilerin otokratik davranışları, haftada 4 günden az katılan öğrencilere kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, rekreasyon faaliyetlerine daha çok katılan öğrencilerin

liderlik davranışlarında daha otoriter olduklarını göstermektedir. Öte yandan rekreatif etkinliklere daha fazla zaman harcayan öğrencilerin liderlik davranışlarında daha belirleyici olabileceklerine inanabilecekleri düşünülmektedir. Dolayısıyla, rekreasyon faaliyetlerine daha fazla katılan öğrencilerin liderlik davranışlarında daha fazla kontrol etme ve etkileme duygusu olabileceği söylenebilir.

Araştırmada, rekreasyon faaliyet türü değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, demokratik liderlik açısından aktif ve pasif rekreasyon grupları arasında anlamlı bir fark bulunmuş olup, pasif rekreasyon grubunun demokratik liderlik algısı daha yüksek görülmüştür. Otokratik liderlik açısından gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Rekreasyonel liderlik toplam puanı bakımından ise pasif rekreasyon grubunun puanı daha yüksek olmasına rağmen fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Sonuçlar, pasif rekreasyona katılan bireylerin demokratik liderlik algısının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Rekreasyon faaliyet türü değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik göstermeyen araştırmalar:

Kayhalak'ın (2022) çalışmasında, öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma türüne göre yapılan incelemelerde, demokratik liderlik alt boyutu ile rekreasyon türü arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak, otokratik liderlik alt boyutuyla yapılan incelemede, pasif ve aktif rekreasyon türü arasında anlamlı bir fark tespit edilmiş ve bu fark aktif rekreasyon lehine olduğu tespit edilmiştir. Ordu'nun (2023) çalışmasında, katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılım türüne göre rekreasyonel liderlik davranışları değerlendirilmiştir. Faaliyetlere aktif katılan öğrenciler ile hem aktif hem de pasif rekreatif faaliyetlere bir arada katılan öğrencilerin, rekreasyonel liderlik seviyeleri, demokratik davranışları ve otokratik davranışları, pasif rekreasyon faaliyetlerine katılan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, aktif rekreasyona katılan öğrencilerin rekreasyonel liderlik davranışlarının daha fazla sorumluluk almaya yönlendirdiğini ve liderlik davranışlarında daha aktif olmalarını desteklediğini göstermektedir. Öte yandan hem aktif hem de pasif rekreasyon faaliyetlerine katılan öğrencilerin, farklı türlerdeki etkinliklere katılarak daha geniş bir deneyim ve bakış açısı kazanmalarının liderlik davranışlarını geliştirebileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, rekreasyon liderliği yapma değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Demokratik liderlik alt boyutunda, herhangi

bir gruba liderlik yapanların ve liderlik yapmayanların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer şekilde, otokratik liderlik alt boyutunda liderlik yapanların ve liderlik yapmayanların puanları arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Rekreatif liderlik toplam puanında da liderlik yapanların ve liderlik yapmayanların puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tüm alt boyutlarda gruba liderlik yapma durumu açısından anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu bulgular, bireylerin liderlik algılarının doğrudan liderlik yapıp yapmama durumundan etkilenmediğini, bunun yerine kişisel özellikler, deneyimler veya çevresel faktörler gibi başka değişkenlerden etkilenebileceğini düşündürmektedir.

Rekreasyon liderliği yapma değişkenine göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik göstermeyen araştırmalar:

Ordu'nun (2023) çalışmasında, katılımcıların daha önce herhangi bir gruba liderlik yapıp yapmamalarına göre rekreatif liderlik davranışları değerlendirilmiştir. Önceden herhangi bir gruba liderlik yapmış olan katılımcıların rekreatif liderlik düzeyleri, demokratik ve otokratik davranışları, daha önce herhangi bir gruba liderlik tecrübesi olmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, liderlik tecrübesi olan öğrencilerin rekreatif liderlik yeteneklerinin daha iyi olduğunu göstermektedir. Daha önce liderlik yapmış olan öğrenciler, bu rolü üstlenme konusunda daha fazla tecrübe kazandıkları için daha fazla özgüvene sahiptirler; bu da liderlik davranışlarının daha etkili olmasına katkıda bulunduğunu düşündürmektedir. Ayrıca, liderlik tecrübesi, öğrencilerin grup idaresi, iletişim becerileri, takım çalışması ve problemi çözme gibi temel liderlik becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayabilir. Bu beceriler, rekreasyon faaliyetlerinde liderlik davranışlarını daha etkili bir şekilde uygulayabilmelerini sağlayabilir.

Araştırmada, cinsiyet değişkenine göre Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Kişisel gelişim alt boyutunda erkekler ve kadınlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Benzer şekilde, sosyalleşme alt boyutunda erkekler ve kadınlar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Fiziksel fayda alt boyutunda da erkekler ve kadınlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bütünleşme alt boyutunda erkekler ve kadınlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Psikolojik gelişim alt boyutunda da erkekler ve kadınlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ahlaki gelişim alt boyutunda erkekler ve kadınlar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Duygusal gelişim alt boyutunda ise erkekler ve kadınlar

arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tüm sosyal bütünleşme alt boyutlarında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Bu sonuçlar, bireylerin sosyal bütünleşme algılarının cinsiyet faktöründen bağımsız olabileceğini ve bireysel veya çevresel faktörlerden daha fazla etkilenebileceğini göstermektedir.

Cinsiyet değişkenine göre Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik gösteren araştırmalar:

Duman'ın (2020) araştırmasına göre, kadın ve erkek katılımcıların Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği puanları arasında herhangi bir fark görülmemiştir. Doğan ve Yetim'in (2011) araştırmasına göre Halk oyunlarının sosyal bütünleşme üzerindeki etkisi incelendiğinde, cinsiyet değişkenine göre ölçeğin alt boyutlarının toplam puanları karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Şanlıtürk' ün (2022) araştırma bulgularına göre sosyal bütünleşme düzeyinin cinsiyet değişkeni üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Osmanoğlu ve Uzun'un (2022) araştırmasında, Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutları cinsiyet değişkeni bakımından değerlendirildiğinde istatistiksel bir fark tespit edilmemiştir. Aslan (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, kadın ve erkek öğrencilerin Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanların birbirine yakın olduğu görülmüş; bu nedenle cinsiyet değişkenine bağlı olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Kardağ'ın (2019) araştırmasında, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutu olan kişisel gelişim, sosyalleşme, fiziksel fayda, bütünleşme, psikolojik gelişim, ahlaki gelişim, duygusal gelişim ve sosyal bütünleşmeye etkisinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik göstermeyen araştırmalar:

Bilgin'in (2020) araştırmasında, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre sosyal bütünleşme ölçeğinin alt boyutları incelendiğinde; duygusal gelişim, ikili ilişkiler, milli ve kültürel gelişim, toplumsal gelişim, kişisel beceriler ve grup ilişkileri boyutlarında cinsiyete bağlı anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak fiziksel gelişim boyutunda, kadın öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bilici'nin (2023) araştırmasında katılımcıların cinsiyet değişkenine göre sporda sosyal bütünleşme ölçeğinin alt boyutları olan sosyalleşme, bütünleşme, psikolojik gelişim, ahlaki gelişim ve duygusal gelişim alt boyutlarında erkeklerin kadınlara nazaran daha fazla gelişim gösterdiği tespit

edilmiştir. Yılmaz'ın (2006) araştırmasında doğa sporlarının sosyalleşme alt boyutuyla karşılaştırıldığında cinsiyet değişkenine göre kadınlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Araştırmada, bölüm değişkenine göre Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Kişisel gelişim alt boyutunda, bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümü öğrencileri, Antrenörlük Eğitimi öğrencileri ve Spor Yöneticiliği öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Sosyalleşme alt boyutunda da bölümler arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Fiziksel fayda alt boyutunda da bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bütünleşme alt boyutunda da anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Psikolojik gelişim alt boyutunda da bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği öğrencileri, Antrenörlük Eğitimi öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ahlaki gelişim alt boyutunda da bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Duygusal gelişim alt boyutunda da bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Sonuç olarak, sosyal bütünleşme ölçeğinin tüm alt boyutlarında bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgular, öğrencilerin sosyal bütünleşme algılarının okudukları bölümden bağımsız olabileceğini ve bireysel veya çevresel faktörlerden daha fazla etkilenebileceğini göstermektedir.

Bölüm değişkenine göre Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik göstermeyen araştırmalar:

Aslan'ın (2023) araştırmasına göre, öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüme bağlı olarak Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı

bir farklılık tespit edilmiştir. Özellikle, bu farklılığın en belirgin halde “kişisel gelişim” alt boyutunda ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin akademik alanlarına göre spora yönelik sosyal bütünleşme deneyimlerinin değişebileceğini göstermektedir. Bilici’nin (2023) araştırmasında, katılımcıların öğrenim gördükleri bölüme bağlı olarak Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeğinin kişisel gelişim, bütünleşme ve ahlaki gelişim alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Araştırmada, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin kişisel gelişim açısından Antrenörlük Eğitimi Bölümü öğrencilerinden daha fazla gelişim gösterdiği belirlenmiştir. Öte yandan, Antrenörlük Eğitimi Bölümü öğrencilerinin Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerine göre, Engellilerde Egzersiz ve Spor Bölümü öğrencilerinin ise Antrenörlük Eğitimi Bölümü öğrencilerine kıyasla daha yüksek gelişim sergilediği saptanmıştır.

Araştırmada, sınıf değişkenine göre Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Kişisel gelişim alt boyutunda sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Sosyalleşme alt boyutunda da sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır Fiziksel fayda alt boyutunda da sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bütünleşme alt boyutunda da sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır Psikolojik gelişim alt boyutunda da sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Ahlaki gelişim alt boyutunda da sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Duygusal gelişim alt boyutunda da sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak, sosyal bütünleşme ölçeğinin tüm alt boyutlarında sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgular, öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeylerinin sınıf düzeyine bağlı olmadığını ve bireysel veya çevresel faktörlerden etkilenebileceğini göstermektedir.

Sınıf değişkenine göre Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik gösteren araştırmalar:

Yılmaz’ın (2024) araştırmasında, üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin sınıf düzeyleri ilerledikçe sosyal bütünleşme algılarında belirgin bir değişim yaşanmadığını göstermektedir.

Sınıf değişkenine göre Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik göstermeyen araştırmalar:

Bilgin (2020) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre sosyal bütünleşme ölçeği alt boyutları incelendiğinde; duygusal gelişim, fiziksel gelişim, ikili ilişkiler, toplumsal gelişim, kişisel beceriler ve grup ilişkileri boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak milli ve kültürel gelişim boyutunda sınıf değişkenine bağlı olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin sınıf seviyeleri ilerledikçe milli ve kültürel gelişim algılarında değişim yaşanabileceğine işaret etmektedir. Aslan'ın (2023) araştırmasında, öğrencilerin sınıf düzeylerine göre sporda sosyal bütünleşme ölçeğinin alt boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Kişisel gelişim, sosyalleşme, fiziksel fayda, bütünleşme, psikolojik gelişim ve duygusal gelişim boyutlarında belirgin farklılıklar tespit edilmiştir. Ayrıca, dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin ölçek genelinde ve ölçeğin alt boyutlarında daha yüksek puanlar almış oldukları görülmüştür. Bu durum, üst sınıf öğrencilerinin sporda sosyal bütünleşme düzeylerinin daha yüksek olduğunu ve zaman içinde elde edilen deneyimlerin sosyal bütünleşme sürecine olumlu katkı sağladığını göstermektedir. Bilici'nin (2023) araştırmasında, öğrencilerin sınıf değişkenine göre sporda sosyal bütünleşme ölçeğinin kişisel gelişim, sosyalleşme ve ahlaki gelişim alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, kişisel gelişim ve ahlaki gelişim açısından birinci sınıf öğrencilerinin üst sınıflardaki öğrencilere kıyasla daha yüksek gelişim gösterdiği belirlenmiştir. Sosyalleşme boyutunda ise birinci sınıfta bulunan öğrencilerin üçüncü ve dördüncü sınıfta bulunan öğrencilere göre daha fazla gelişim gösterdiği, ayrıca ikinci sınıfta bulunan öğrencilerin dördüncü sınıfta bulunan öğrencilere oranla daha fazla gelişim sağladığı görülmüştür. Bu bulgular, öğrencilerin sınıf seviyelerine bağlı olarak sosyal bütünleşme süreçlerinde farklı dinamiklerin etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmada, rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkenine göre Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Kişisel gelişim alt boyutunda rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Sosyalleşme alt boyutunda da gruplar istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Fiziksel fayda alt boyutunda da gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bütünleşme alt boyutunda da gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Psikolojik gelişim alt boyutunda da gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ahlaki gelişim alt boyutunda da gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Duygusal gelişim alt boyutunda da gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Sonuç olarak, sosyal bütünleşme ölçeğinin tüm alt boyutlarında rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, bireylerin sosyal bütünleşme düzeylerinin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığından bağımsız olabileceğini veya diğer bireysel ve çevresel faktörlerden daha fazla etkilendiğini göstermektedir.

Rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı değişkenine göre Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik göstermeyen araştırmalar:

Duman'ın (2020) araştırmasında, katılımcıların Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği (SSBÖ) puan ortalamaları ile düzenli bir şekilde antrenman yapma durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, düzenli olarak gerçekleştirilen sportif aktivitelerin bireylerin sosyal bütünleşme düzeylerini artırdığı ve spora yönelik olumlu bir bakış açısı geliştirmelerine katkı sağladığını göstermektedir. Yılmaz'ın (2024) araştırmasında, üniversite öğrencilerinin spora katılım durumlarına göre sosyal bütünleşme ölçeğinin kişisel gelişim, fiziksel fayda, psikolojik gelişim, ahlaki gelişim ve duygusal gelişim alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Spor yapan bireylerin kendilerini sürekli geliştirdikleri ve bu gelişimin sosyal ilişkilerine de yansıdığı görülmektedir. Sporun bireylere kazandırdığı özgüven ve zihinsel dayanıklılık, sosyal ilişkilerinde daha bilinçli ve sağlıklı adımlar atmalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, spor sayesinde farklı sosyal çevrelere girme fırsatı bulan bireylerin, sosyal bütünleşme sürecinde daha aktif rol oynadığı ve bu durumun sosyal uyumu güçlendirdiği düşünülmektedir.

Bilici'nin (2023) araştırmasında, katılımcıların aktif spor yapma durumlarına göre sporda sosyal bütünleşme ölçeğinin sosyalleşme, bütünleşme, psikolojik gelişim, ahlaki gelişim ve duygusal gelişim alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, düzenli olarak spor yapan öğrencilerin bu alanlarda, spor yapmayan öğrencilere göre daha yüksek gelişim düzeylerine sahip olduğunu ortaya koymuştur. Yılmaz'ın (2006) araştırmasında, katılımcıların doğa sporlarının kişisel gelişim üzerindeki etkilerine yönelik değerlendirmelerinin, bu tür faaliyetlere katılım sıklıklarına göre anlamlı biçimde farklılaştığı ortaya konmuştur. Bu durum, doğa sporlarına düzenli olarak katılan bireylerin kişisel gelişim süreçlerinin daha olumlu yönde etkilendiğini

göstermektedir. Bu bağlamda, doğa sporlarına katılım sıklığının kişisel gelişim düzeyiyle pozitif bir ilişki içinde olduğu sonucuna varılabilir.

Araştırmada, rekreasyon faaliyetlerinin türü değişkenine göre Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre Kişisel gelişim alt boyutunda aktif rekreasyon ve pasif rekreasyon faaliyetlerine katılan bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sosyalleşme alt boyutunda aktif rekreasyon ve pasif rekreasyon faaliyetlerine katılan bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Fiziksel fayda alt boyutunda aktif rekreasyon ve pasif rekreasyon faaliyetlerine katılan bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bütünleşme alt boyutunda aktif rekreasyon ve pasif rekreasyon faaliyetlerine katılan bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Psikolojik gelişim alt boyutunda aktif rekreasyon ve pasif rekreasyon faaliyetlerine katılan bireyler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ahlaki gelişim alt boyutunda aktif rekreasyon ve pasif rekreasyon faaliyetlerine katılan bireyler arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Duygusal gelişim alt boyutunda aktif rekreasyon ve pasif rekreasyon faaliyetlerine katılan bireyler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sosyal bütünleşme ölçeğinin tüm alt boyutlarında aktif ve pasif rekreasyon faaliyetlerine katılım açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, bireylerin sosyal bütünleşme düzeylerinin katıldıkları rekreasyon türünden bağımsız olabileceğini veya bireysel tercihler, sosyal çevre ve kişisel özellikler gibi farklı faktörlerden daha fazla etkilenebileceğini göstermektedir. Literatür incelendiğinde bu bölümle ilgili herhangi bir kaynak bulunamadığından veya kısıtlı kaynak olmasından dolayı karşılaştırma yapılamamıştır.

Araştırmada, öğrencilerin rekreasyonel liderlik yapma değişkenine göre Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, Kişisel gelişim alt boyutunda liderlik yapan bireylerin ve liderlik yapmayan bireylerin ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sosyalleşme alt boyutunda liderlik yapan bireylerin ve yapmayan bireylerin ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Fiziksel fayda alt boyutunda liderlik yapan bireylerin ve yapmayan bireylerin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bütünleşme alt boyutunda liderlik yapan bireylerin ve yapmayan bireylerin ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Psikolojik gelişim alt boyutunda liderlik yapan bireylerin ve yapmayan bireylerin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ahlaki gelişim alt boyutunda liderlik

yapan bireylerin ve yapmayan bireylerin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Duygusal gelişim alt boyutunda liderlik yapan bireylerin ve yapmayan bireylerin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sosyal bütünleşme ölçeğinin tüm alt boyutlarında rekreasyonel liderlik yapıp yapmama durumu açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, bireylerin sosyal bütünleşme düzeylerinin liderlik yapma durumundan bağımsız olabileceğini veya liderlik deneyimlerinin bireysel algılar üzerinde farklı şekillerde etkili olabileceğini göstermektedir. Literatür incelendiğinde bu bölümle ilgili herhangi bir kaynak bulunamadığından veya kısıtlı kaynak olmasından dolayı karşılaştırma yapılamamıştır.

Araştırmada, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik tarzları ile sporda sosyal bütünleşme ölçeği alt boyutlarının korelasyon sonuçlarına göre, araştırmaya katılan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik tarzları ile bireylerin gelişim boyutları arasındaki güçlü ve anlamlı ilişkiler tespit edildi. Özellikle demokratik liderlik ile kişisel gelişim ve sosyalleşme arasındaki yüksek korelasyonlar, demokratik liderlik tarzının bireylerin hem bireysel hem de sosyal gelişimine olumlu katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu bulgu, demokratik liderliğin katılımcılığı teşvik etmesi, bireyin özgüvenini artırması ve sosyal etkileşimleri desteklemesi ile açıklanabilir. Buna karşın, otokratik liderlik ile alt boyutlar arasındaki nispeten düşük korelasyonlar, otokratik liderliğin bireyin gelişimi üzerinde daha sınırlı bir etkisi olduğunu düşündürmektedir.

Kişisel gelişim, ahlaki gelişim ve sosyalleşme arasındaki yüksek korelasyonlar, bireyin sosyal deneyimlerinin ve kişisel gelişiminin ahlaki değerler üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Bu sonuç, bireylerin toplumsal ilişkiler aracılığıyla etik ve ahlaki değerler kazandığını gösteren önceki araştırmalarla da uyumludur. Benzer şekilde, fiziksel fayda ile psikolojik gelişim arasındaki güçlü ilişki, düzenli fiziksel aktivitenin bireyin psikolojik iyi oluşunu artırdığına dair literatürdeki bulgularla örtüşmektedir. Spor ve fiziksel aktivitelerin bireyin stres seviyelerini düşürerek ve öz yeterliliğini artırarak psikolojik iyilik halini desteklediği bilinmektedir.

Duygusal gelişimin tüm gelişim boyutlarıyla yüksek korelasyon göstermesi, duygusal olgunlaşmanın bireyin hem psikolojik hem de sosyal gelişimi için kritik bir faktör olduğunu düşündürmektedir. Özellikle psikolojik gelişim ile duygusal gelişim arasındaki güçlü ilişki, bireyin duygularını yönetme becerisinin psikolojik sağlamlık ile doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, liderlik tarzlarının bireylerin çok boyutlu

gelişimi üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemli olup, özellikle eğitim, spor ve organizasyonel yönetim bağlamlarında liderlik yaklaşımlarının nasıl şekillendirilmesi gerektiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Araştırmaya katılan spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik tarzları ile sporda sosyal bütünleşme ölçeği alt boyutlarının korelasyon sonuçlarına göre araştırmamızla benzerlik gösteren araştırmalar:

Şirin'in (2023) çalışmasında, rekreasyonun sporda sosyal bütünleşmeye üzerindeki etki incelenmiştir. Araştırma bulguları, rekreatif faaliyetlerin sporda sosyal bütünleşme üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, rekreasyon etkinliklerinin bireylerin sosyal etkileşimlerini ve topluluk içindeki bağlarını güçlendirmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Kardağ'ın (2019) çalışmasında, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin yaşam becerileri ile sosyal bütünleşme düzeyleri arasında hem ölçeğin alt boyutlarında hem de toplam puan düzeyinde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Çalışmada ayrıca, bağımsız değişkenlerin her birinin, bağımlı değişkenler üzerinde kayda değer etkiler yarattığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin yaşam becerileri ve sosyal bütünleşme düzeylerinin, geçmişte ve halen yürüttükleri sportif faaliyetler aracılığıyla olumlu yönde şekillendiğini göstermektedir. Bu sonuçlar, toplum genelinde benzer gelişimlerin sağlanabilmesi için düzenli sportif etkinliklere katılımın önemli bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Eser'in (2011) araştırmasında, yapılan anketler vasıtasıyla elde edilen verilere göre, Diyarbakır şehrinde futbol ile sosyal bütünleşme arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Bilici'nin (2023) çalışmasında, katılımcıların aktif spor yapma durumuna göre sporda sosyal bütünleşme ölçeğinin sosyalleşme, bütünleşme, psikolojik gelişim, ahlaki gelişim ve duygusal gelişim alt boyutları puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar, aktif olarak spor yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere oranla daha fazla gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Duman'ın (2020) çalışmasının bulgularına göre, farklı demografik özelliklere sahip bireyleri bir araya getiren spor etkinliklerinin, insanların ortak bir paydada birleşmelerine ve böylece sosyal bütünleşmeye katkıda bulunduğu ifade edilmiştir.

Ceylan ve arkadaşlarının (2021) araştırmasında, Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği sonuçları, sporun ahlaki gelişime katkı sağladığına dair algıların "yüksek düzeyde"

olduğunu; kişisel gelişim, sosyalleşme, fiziksel fayda, bütünleşme, psikolojik gelişim ve duygusal gelişimle ilgili algıların ise "çok yüksek düzeyde" bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu alt boyutlar arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler ortaya çıkmıştır. Spor branşıyla 2 yıldan fazla süreyle ilgilenen katılımcıların, sporun kişisel gelişim, sosyalleşme, fiziksel fayda, genel sosyal bütünleşme ve ahlaki gelişimle ilgili algılarının, 1 yıldan daha az süredir sporla ilgilenen katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Bu araştırmada, spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin rekreasyonel liderlik davranışları ile sosyal bütünleşme arasındaki ilişkileri; cinsiyet, bölüm, sınıf, rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı, katıldıkları rekreasyon faaliyet türü, liderlik ve sosyal bütünleşme alt boyutlarına göre analiz edilmiştir.

Araştırmanın kişisel bilgiler ölçeğini değerlendirdiğimizde, spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlerine sık katılmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin yaşadıkları bölgede yetersiz rekreasyon alanlarının olmasından dolayı; öğrencilerin rekreatif etkinliklere ulaşmada zorluklar yaşıyor olabileceğini veya rekreatif etkinliklere ilgilerinin az olabileceğini göstermektedir. Öğrencilerin katıldıkları rekreasyon türlerine baktığımızda öğrencilerin büyük bir kısmının aktif rekreasyonu tercih ettiğini, ancak önemli bir oranın hem aktif hem de pasif faaliyetlere katıldığını göstermektedir. Rekreasyon faaliyetlerine katılımın bireylerin sosyal bütünleşme, fiziksel ve psikolojik gelişimlerine katkı sunduğu göz önüne alındığında, her iki türdeki etkinliklerin teşvik edilmesi, bireysel ve toplumsal faydalar açısından önem taşımaktadır.

Araştırmanın liderlik alt boyutlarını değerlendirdiğimizde, cinsiyet, sınıf, bölüm, rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı ve herhangi bir gruba liderlik yapma değişkenine göre herhangi bir fark tespit edilmemiştir. Ancak rekreasyon faaliyet türüne göre liderlik ölçeği alt boyutlarının karşılaştırılması sonuçlarına göre, demokratik liderlik açısından aktif ve pasif rekreasyon grupları arasında anlamlı bir fark bulunmuş olup, pasif rekreasyon grubunun demokratik liderlik algısı daha yüksek görülmüştür.

Araştırmayı sosyal bütünleşme alt boyutlarına göre değerlendirdiğimizde, cinsiyet, sınıf, bölüm, rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı, rekreasyon faaliyet türü ve herhangi bir gruba liderlik yapma değişkenine göre herhangi bir fark tespit edilmemiştir.

Araştırma bulgularına göre spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik tarzlarının bireysel gelişim boyutları üzerinde anlamlı etkiler yarattığını göstermektedir. Özellikle demokratik liderlik tarzı, kişisel gelişim, sosyalleşme ve ahlaki gelişim ile güçlü pozitif ilişkiler göstermiştir. Bu durum, demokratik liderliğin bireyin kendini ifade etmesini kolaylaştırdığı ve sosyal etkileşimi teşvik ettiği şeklinde yorumlanabilir. Otokratik liderlik tarzı ile gelişim boyutları arasındaki ilişkilerin daha zayıf olduğu gözlemlenmiştir. Bu da

otokratik liderliğin bireysel gelişimi destekleme noktasında sınırlı bir etkiye sahip olabileceğini düşündürmektedir. Fiziksel aktivitenin psikolojik gelişime katkısı literatürle uyumlu olarak doğrulanmış ve düzenli fiziksel aktivitelerin bireylerin psikolojik iyi oluşlarını desteklediği görülmüştür. Duygusal gelişimin tüm gelişim boyutlarıyla güçlü bir ilişkiye sahip olması, bireyin duygusal olgunlaşmasının hem psikolojik hem de sosyal gelişimi açısından kritik bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

5.2. Öneriler

- Demokratik liderlik becerilerinin geliştirilmesi için spor bilimleri fakültelerinde liderlik eğitim programlarına daha fazla yer verilmesi önerilmektedir.
- Otokratik liderlik yerine katılımcı ve destekleyici liderlik yaklaşımlarına yönelimin artırılması önerilmektedir.
- Rekreatif aktivitelerin psikolojik gelişime olan katkılarının artırılması adına rekreasyonel faaliyetlere katılımın teşvik edilmesi önerilmektedir.
- Duygusal gelişimi destekleyici çalışmaların (örneğin, duygusal zekâ eğitimleri ve grup çalışmaları) spor bilimleri fakültelerinde yaygınlaştırılması önerilmektedir.
- Liderlik ve sosyal bütünleşme arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi amacıyla öğrenci toplulukları ve liderlik odaklı rekreatif etkinliklerin artırılması önerilmektedir.
- Rekreasyon faaliyetlerinin daha iyi anlaşılabilmesi ve sistemli bir şekilde eğitim verilebilmesi adına Rekreasyon bölümü olmayan üniversitelerde Rekreasyon bölümünün açılması önerilmektedir.
- Kamu kurum ve kuruluşlarının sosyal bütünleşmeyi sağlamaya yönelik rekreasyon alanları veya tesisleri inşa etmesi önerilmektedir.
- Kamu kurum ve kuruluşların sosyal bütünleşmeyi sağlamaya yönelik rekreatif etkinlikler planlaması önerilmektedir.
- Tüm eğitim kademelerinde sosyal bütünleşme ile ilgili eğitim verilmesi önerilmektedir.
- Gelecekteki araştırmaların farklı alan ve eğitim kademelerinde araştırma yapmaları önerilmektedir.
- Gelecekteki araştırmaların farklı bölgelerde araştırma yapmaları önerilmektedir.
- Gelecekteki araştırmaların farklı araştırma yöntemleriyle araştırma yapmaları önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akburak, C. (2021). Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin rekreasyon etkinliklerine katılımlarını engelleyen faktörlerin belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Batman,
- Akgül, K. A., Erdoğan, A., & Karabacak, E. (2024). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin rekreasyonel liderlik düzeylerinin belirlenmesi. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 61-66.
- Akyazı, T. E. (2020). Lider modeli ile algılanan liderlik tarzı arasındaki uyumun örgütsel özdeşleşmeye etkisi üzerine bir araştırma, Doktora Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya
- Alga, E. (2016). Örgütlerde yöneticilerin liderlik tarzlarının algılanması ve tükenmişlik sendromu ilişkisi, Doktora Tezi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Denizli.
- Alkın, M. C. (2006). Liderlik özellik ve davranışlarının belirlenmesi ve konuyla ilgili olarak yapılan bir araştırma, Yüksek Lisans Tezi, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Edirne.
- Altan, S. & Özpehlivan, M. (2019). Otokratik ve katılımcı liderlik anlayışının örgütsel vatandaşlık davranışı üzerine etkisi: sivil toplum kuruluşları üzerine bir araştırma, *The Journal of Social Science*, 3(5), 208-229.
- Arıcı, A. (2022). Suriyeli göçmen çocuklarda psikolojik sağlamlığın öz anlayış ve sosyal bütünleşme ile ilişkisi, Doktora Tezi, *İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, İstanbul.
- Arslan, M. & Aktaş, S. (2024). Modern toplumlarda rekreasyonun sosyal ve psikolojik etkileri, *Duvar Yayınları*, İzmir.
- Arslanoğlu, Ş. (2016). Lise müdürlerinde liderlik, liderlik düzeylerinin öğretmenlerin motivasyonuna etkisi (Konya ili örneği), Yüksek Lisans Tezi, *KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.
- Arun, K. (2008). Liderlik tarzları ile paylaşımcı bilgi kültürü ilişkisi, Doktora Tezi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Erzurum.
- Aslan, E. (2023). Beden eğitimi öğretmen adaylarının çok kültürlülük algılarının sporda sosyal bütünleşmeye etkisi, Yüksek Lisans Tezi, *Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Karabük.
- Atar, E., & Özbek, O. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik davranışları, *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(2), 51-59. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000150
- Ayata, B. (2025). Bireysel ve takım sporu yapan bedensel engelli bireylerde sporun sosyal bütünleşme ve yaşam becerisi düzeylerine etkisinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Kayseri.
- Aydın, R., Bozkuş, T., & Kul, M. (2016). Beden eğitimi ve spor yüksekokullarındaki öğrencilerin liderlik özelliklerinin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi. *International Journal of Sport Culture and Science*, 4(Special Issue 1), 122-131.

- Ayyıldız Durhan, T., Kayhalak, F., Kurtipek, S., Yenel, F. (2022). Rekreatyonel liderlik davranışı ölçeğinin psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 27(2), 127-142.
- Başıoğlu, U. D. (2011). İstanbul ili bahçelievler belediyesi sorumluluğundaki spor salonlarının rekreatyon sporları ve rekreatyon liderliği açısından geliştirilmesi ve faydalılık durumu, Doktora Tezi, *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Başıoğlu, U. D. (2013). Liderlik davranışları ile rekreatyon faaliyetlerine katılım ilişkisi: İstanbul ilinde bir uygulama, *Turar Turizm ve Araştırma Dergisi*, 2(2), 73-86.
- Batmunkh, M. (2011). Liderlik tarzları ile örgütsel bağlılık ve örgütsel sessizlik arasındaki ilişki ve bir araştırma, Yüksek Lisans Tezi, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Bilgin, K. (2020). Halk oyunları oynayan üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ve sosyal bütünleşme düzeyleri arasındaki ilişki, Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Konya.
- Bilici, M. (2023). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sporda sosyal bütünleşme ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Munzur Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Tunceli.
- Boyacı, T. M. (2023). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik özellikleri ve empati düzeylerinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *19 Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Samsun.
- Cengiz, G. (2023). Ortaokul öğrencilerinin rekreatyonel farkındalık düzeyleri ile teknoloji bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Edirne.
- Cengiz, R., & Güllü, S. (2018). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin liderlik yönelimleri ve fiziksel saygı düzeylerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(4), 94-108.
- Ceylan, M., Sukan, H. D., & Akyüz, Y. F. (2021). Beden eğitimi ve spor dersi alan öğrencilerde benlik saygısı ile sosyal bütünleşme arasındaki ilişkinin incelenmesi, *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 8(3), 20-32.
- Cinnioğlu, H. (2018). Etkileşimci liderlik, dönüşümcü liderlik, hizmetkar liderlik, iş tatmini ve işten ayrılma niyeti ilişkisi; Yiyecek içecek işletmelerinde bir araştırma, Doktora Tezi, *Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Çanakkale.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Çağlar, M. (2020). Karate-Do ve sporda sosyal bütünleşme üzerine nitel bir araştırma, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, İstanbul.
- Çetin, N. (2008). Kuramsal liderlik çözümlemelerinin ışığında, okul müdürlüğü ve eğitilebilir durumsal liderlik özellikleri, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 74-84.
- Çetin, N. G. & Beceren, E. (2007). Lider kişilik: Gandhi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 111-132.

- Demir, C., Yılmaz, M. K. & Çevirgen, A. (2010). Liderlik yaklaşımları ve liderlik tarzlarına ilişkin bir araştırma, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(1), 129-152.
- Demiral, G. (2023). Üniversite öğrencilerinde rekreasyonel akış deneyiminin mutluluk üzerine etkisi, Yüksek Lisans Tezi, *Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Sakarya.
- Demirdağ Ş. A. (2019). Otel işletmelerinde rekasyonel liderliğin iş etiğine etkisi animasyon personeli üzerine bir uygulama, Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Deniz, L. & Hasançebioğlu, T. (2003). Öğretmen liderlik stillerini belirlemeye yönelik bir ölçek çalışması, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(17), 55-62.
- Dirlik, R. (2016). Açık alan rekreasyon faaliyetlerinin yaşam doyumuna etkisi, Yüksek Lisans Tezi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Balıkesir.
- Elbasanlı, E. (2023). Fitness merkezi yöneticilerinin krize karşı örgütsel tepkilerine göre liderlik stillerinin incelenmesi: Covid-2019 salgını vakası, Yüksek Lisans Tezi, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Manisa.
- Erdem, O. & Dikici, A. M. (2009). Liderlik ve kurum kültürü etkileşimi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(29), 198-213.
- Erol, G. & Köroğlu, A. (2013). Liderlik tarzları ve örgütsel sessizlik ilişkisi: Otel işletmelerinde bir araştırma, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 10(3), 45-64.
- Ertan, K. (2022). Beden eğitimi öğretmenlerinin liderlik yönelimlerinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Van.
- Eryeşil, K. & İraz, R. (2017). Liderlik tarzları ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik bir alan araştırması, *Selçuk üniversitesi sosyal bilimler meslek yüksekokulu dergisi*, 20(2), 129-139.
- Eser, M. (2011). Futbolun sosyal bütünleşmedeki rolü (Diyarbakır İli Örneği), Yüksek lisans Tezi, *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Elâzığ.
- Evli, F. (2018). Üniversite takımlarında farklı branşlardaki sporcuların ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeyleri, Doktora Tezi, *Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Çorum.
- Gürbüz, Y. & Aydın, P. A. H. (2012). Zaman kavramı ve yönetimi, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 1-20.
- Güzel, E. (2021). Rekreasyon liderlik türlerinin Gaziantep halkının rekreasyon aktivitelerine katılımları üzerine etkisi, Yüksek Lisans Tezi, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Karaman.
- Işık, İnan, Ö. & Serinkan, C. (2020). Liderlik yaklaşımları ve spor yönetiminde liderlik, *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 308-332.
- İrhan, G. (2023). Rekreasyon bölümü öğrencilerinin rekreatif liderlik davranışlarının incelenmesi: Sakarya örneği. *Egzersiz ve Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 89-98.
- İşik, H. (2019). Gençlik müzik festivallerinin yaşam stilleri ve sosyal bütünleşme üzerindeki rolü: Eskişehir milyonfest 2018 katılımcıları üzerine bir araştırma, Yüksek Lisans Tezi, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Van.

- Karacan Doğan, P. (2011). Halk oyunlarının sosyal bütünleşmeye etkisi, Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Karademir, D. (2020). Rekreatif amaçlı tenis oynayan bireylerin algıladıkları rekreasyonel fayda serbest zaman doyumu ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Konya.
- Karaküçük, S. (2014). Rekreasyon: boş zamanları değerlendirme, *Suat KARAKÜÇÜK*. 66-68.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kardağ, A. (2019). Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinde yaşam becerileri ve sosyal bütünleşme ilişkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Celal BAYAR Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Manisa.
- Karip, E. (1998). Dönüşümcü liderlik, *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 16(16), 443-465.
- Kayhalak, F. (2022). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel liderlik davranışları ile girişimcilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi*, Ankara
- Keskin, M., Akova, O. & Merve, Ö. (2015). Turizm eğitimi alan öğrencilerin rekreasyonel etkinliklere katılımlarının önündeki engellerin belirlenmesine yönelik bir çalışma, *Journal of Recreation and Tourism Research*, 2(4), 37-45.
- Koçel, T. (1999). İşletme Yöneticiliği: Yönetici geliştirme, Organizasyon ve Davranış, *Beta Yayınları*, İstanbul.
- Koçyiğit, M., Erdoğan, M., Uyar, M., Çınar, M. (2018). Üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklerle sosyalleşme düzeylerinin iletişim becerileri ve duygusal zekaları üzerine etkisi, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 966-988. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.427422>
- Küçükbaş Duman, F. (2020). Sporun sosyal bütünleşme üzerindeki etkileri. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(3), 169-177.
- Küçüközkın, Y. (2015). Liderlik ve motivasyon teorileri: Kuramsal bir çerçeve, *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 85-116.
- Ordu, B. (2023). Rekreasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilerin rekreasyonel liderlik davranışlarının incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Aydın.
- Osmanoğlu, H., & Uzun, M. (2022). Sosyal bütünleşme ve spor: Suriyeli mülteci çocuklar örneği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(47), 135-151.
- Öksüz, G. (2019). Eğitim fakültesi öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılım düzeylerinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Balıkesir.
- Önder, S. (2023). Okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile öğretmenlerin motivasyon düzeyleri arasındaki ilişki, Yüksek Lisans Tezi, *Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Erzincan.

- Önmen, H. (2021). Rekreatyonel amaçlı egzersiz yapan bireylerin mutluluk düzeyleri ile yaşam doyumlarının incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.
- Özalp, İ., Gülten, E. & Hülya, Ö. (1992). Organizasyonlarda durumsallık yaklaşımı açısından liderlik: Liderliğin Fred E. Fiedler teorisindeki liderlik tarzlarına göre belirlenmesi ve Eskişehir bölgesinde seçilen büyük sanayi işletmelerinde bir uygulama, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 161-205.
- Özdemir, E. (2003). Liderlik ve etik, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 151-168.
- Özdiñ, M., Çimen, M., & Bayıroğlu, G. B. (2024). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin rekreatyonel liderlik davranışlarının incelenmesi. *Social Mentalit ve Researcer Thinkers Journal (Smart Journal)*, 10(3), 401-412.
- Özkan, R. (2023). Profesyonel futbol kulüp yöneticilerinin liderlik yönelimleri, kişilik özellikleri ve empati düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Özmutlu İ. (2008). Beden eğitimi ve spor yüksek okullarında öğrenim gören öğrencilerin liderlik ve yaratıcılık özelliklerinin karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Ankara
- Özturan, M. & Tuğsal, T. (2019). Yöneticilerin duygusal zekâ düzeylerinin demokratik-katılımcı ve tam serbesti tanıyan yönetim tarzları üzerindeki etkileri, *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 11(2), 269-292.
- Öztürk, C. (2016). Argyris' in olgunlaşma teorisine liderlikte durumsallık yaklaşımlarından çözüm arayışları, *İnsan ve toplum bilimleri araştırmaları dergisi*, 5(8), 3085-3098.
- Öztürk, Y. (2021). Modern toplumda rekreatyon ihtiyacı ve fayda farkındalığı, *Rekreatyon ve Turizm Araştırmaları*, 7-10
- Poyraz, A., & Kaplan, K. G. (2023). Spor bilimleri ile sınıf öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğrencilerin liderlik özelliklerinin incelenmesi. *Journal of Curriculum and Educational Studies*, 1(2), 225-258.
- Saraman, T. (2017). Liderlik yaklaşımı ve Douglas McGregor'un X ve Y teorisi: Bartın Üniversitesi'nde çalışan idari personel üzerine bir çalışma, Yüksek Lisans Tezi, *Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Bartın.
- Sarıkaya, O. Ç., & Bilir, F. P. (2019). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin liderlik özelliklerinin incelenmesi: Çukurova Üniversitesi örneği. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 8(1), 1-18.
- Sidal, Ö. (2022). Otel işletmelerinde rekreatyon liderliği: kavramsal bir inceleme, *The Journal of Social Sciences*, 60(60), 309-316.
- Sökmen, A. & Boylu, Y. (2009), Yol amaç modeli kapsamında önderlik davranışlarının incelenmesine yönelik bir araştırma, *Journal of Yasar University*, 4(15), 2381-2402.
- Sökmen, A. B. (2017). Öğretmenlerin algıladıkları liderlik davranışları ile karara katılma durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

- Şanlıtürk, İ. N. (2022). Uzaktan eğitim ile spor yapan bireylerin sosyal bütünleşme ve özgüven düzeylerinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Konya.
- Şirin, E. (2023). Rekreatif amaçlı doğa sporlarına katılan bireylerin rekreatif faydalanmalarının ve motivasyonel kararlılıklarının sosyal bütünleşmelerine etkileri, Doktora Tezi, *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Kütahya.
- Tağraf, H., & Çalman, İ. (2010). Ohio üniversitesi liderlik modeline göre oluşan liderlik biçimlerinin işletmelerin ihracat performansı üzerine etkisi ve Gaziantep ilinde bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2), 135-154.
- Taşkıran, B. (2018). Rekreasyon eğitimi alan bireylerin liderlik becerileri ile otorite tercihlerinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Batman.
- TDK. (2024). *Genel Türkçe Sözlük*. <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 30.01.2024)
- Tekin, Ö. A., Murat, B. A. Ş., & Gökdemir, A. (2016). Konaklama işletmesi çalışanlarının Douglas McGregorun x ve y teorilerine yönelik tutumları üzerine bir araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(14), 81-91.
- Tofur, S. (2018). Sinematografik anlatıda Hersey - Blanchard durumsal liderlik modelinin eğitimde kullanılabilirliği: Koro filmi, *Journal of Theoretical Educational Science*, 11(4), 822-837.
- Turaç, G. (2024). Spor odaklı rekreasyon alanlarının toplumsal sağlık ve sosyal etkileşim üzerindeki rolü. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 18(3), 621-636.
- Turhan, M. (2022). Yol amaç liderlik teorisi1, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar (e-kitap)* (5), 151-163.
- Ulukök, E. & Merdan, E. (2022). Tam serbesti tanıyan liderliğin kişilerarası çatışma ve işe yabancılaşma üzerindeki etkisi: Rol belirsizliğinin aracı rolü, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(42), 527-545.
- Uslu, S.Ö. (2023). Beden eğitimi öğretmenlerinin rekreasyon faaliyetlerine katılımındaki fayda, serbest zaman doyumu düzeyleri ile bilişsel esneklikleri arasındaki ilişki, Doktora Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Konya.
- Yağmur, Y. (2015). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme süreci ve rekreasyon aktivitelerinin incelenmesi: Erciyes üniversitesi örneği, Yüksek Lisans Tezi, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Antalya.
- Yağmur, Y., & İçigen, E. T. (2016). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme süreci ve rekreasyon faaliyetlerinin incelenmesi üzerine bir çalışma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 27(2), 227-242.
- Yılmaz Ö., C. (2024) Sosyal bütünleşme, spora katılım ve akademik başarı arasındaki ilişkiler, Yüksek Lisans Tezi, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Rize.
- Yılmaz, B. (2006). Doğa sporlarına katılımın sosyal bütünleşmeye etkisi, Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Yılmaz, B., Karlı, Ü., & Yetim, A. A. (2006). Sporda sosyal bütünleşme ölçeği geçerlilik ve güvenirlik çalışması, *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(4), 3-10.

- Yılmaz, H. (2010). Sosyal bütünleşmemizin temel sorunları ve bazı çözüm önerileri, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(2), 73-101.
- Yılmaz, T., Öztürk, H., & Alıncak, F. (2015). Sportif rekreasyon faaliyetlerine katılan lise öğrencilerinin liderlik davranışlarının anlayış boyutunda incelenmesi, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(9), 50-57.
- Yiğit, O. (2020). Çok amaçlı rekreasyonel spor tesislerinde hizmet kalitesi, rekreasyonel liderlik ve spor hizmetlerini tekrar satın alma ilişkisi, Doktora Tezi, *İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, İstanbul.
- Zengin, S., & Somoğlu, M. B. (2022). Spor bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin liderlik yönelimlerinin incelenmesi, *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(Özel sayı 1), 483-502.

EKLER

Ek 1: Ölçekler

Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz
☐ Erkek (1) ☐ Kadın (2)
2. Bölümünüz
☐ Beden Eğitimi Öğretmenliği (1)
☐ Antrenörlük Eğitimi (2)
☐ Spor Yöneticiliği (3)
3. Sınıfınız
☐ 1. Sınıf ☐ 2. Sınıf ☐ 3. Sınıf ☐ 4. Sınıf
4. Rekreasyon faaliyetlerine ne sıklıkla katılırsınız? (4. soruda cevabınız evet ise)
☐ Haftada 0-1 gün (1)
☐ Haftada 2-3 gün (2)
☐ Haftada 4-5 gün (3)
☐ Haftada 5 günden fazla (4)
5. Hangi rekreasyon faaliyetlerine katılırsınız?
☐ Aktif rekreasyon (1) ☐ Pasif rekreasyon (2) ☐ Tümü (3)
6. Herhangi bir gruba liderlik yaptınız mı veya yapıyor musunuz?
☐ Evet (1) ☐ Hayır (2)

Rekreasyonel Liderlik Davranış Ölçeği

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Grup üyeleriyle uyum içerisinde çalışırım.					
2	Grup üyelerine söz hakkı tanırım.					
3	Grup üyeleriyle iletişime açığım.					
4	Grup üyelerinin yaratıcılıklarını desteklerim.					
5	Grup üyelerinin kişisel karar ve tercihlerine saygı duyarım.					
6	Grup üyelerinin sadakati benim için önemlidir.					
7	Grup üyelerine karşı eşit davranırım.					
8	Grubun diğer üyeleri gibi çalışırım.					
9	Grup üyelerinin beni etkilemesine izin vermem.					
10	Grup üyeleriyle mesafemi korurum.					
11	Grup üyeleri lider olarak benimle ilişki kurmaya çekinirler.					
12	Yönetim yetkisini tek başıma üstlenirim.					
13	Grup üyelerinin olası hatalarında yaptırım uygulamaktan kaçınmam.					
14	Grup üyeleriyle ilişkimi aracı bir üyeyle sağlarım.					
15	Grup üyelerinin benimle benzer düşünce kalıplarına sahip olmasını beklerim.					

Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Öz güvenimin gelişmesine katkı sağlar.					
2	Fiziksel olarak kendimi çok sağlıklı hissetmemi sağlar.					
3	Başarma duygusu ile aldığım haz doruğa ulaşır.					
4	Grup iş birliği becerilerimi geliştirir.					
5	Macera duygumu artırır.					
6	Diğer insanlara saygımı artırır.					
7	Bir gruba aitlik duygumu geliştirir.					
8	Liderlik becerilerimi geliştirmeme yardımcı olur.					
9	Problemi tespit etme yeteneğimi geliştirir.					
10	Problem çözme becerilerimi geliştirir.					
11	Çalışma alışkanlığı kazandırır.					
12	Kilo kontrolü sağlar.					
13	Spor becerimi geliştirir.					
14	Vücut şeklimi korur ve zindelik sağlar.					
15	Fiziksel gücümü artırır.					
16	Stresten uzaklaşmama yardımcı olur.					
17	Denge ve koordinasyonumu geliştirir.					
18	Zamanı iyi kullanma becerimi artırır.					
19	Güçlü arkadaşlık bağları kurmamı sağlar.					
20	Birçok görevin üstesinden gelebilme becerimi geliştirir.					
21	Grupla iş bölümü yapmamda fayda sağlar.					
22	Arkadaşlarımla dayanışma içinde olmamı sağlar.					
23	Bilgili, ahlaki ve yardımsever olmama katkı sağlar.					
24	Örf, adet ve hukuk kurallarına uymam yönünde etki yapar.					
25	Arkadaşlarımla birlikte olmamı ve iyi zaman geçirmemi sağlar.					
26	Yeni insanlarla tanışmamı sağlar.					
27	Birey olarak gelişmeme yardımcı olur.					
28	Diğer insanlarla ortak bir şeyler paylaşmamı sağlar.					
29	Farklı siyasi görüşteki insanların bir araya gelmesini sağlar.					
30	Farklı kültürden gelen insanların bir araya gelmesini sağlar.					
31	Farklı ekonomik yapıya sahip insanların bir araya gelmesini sağlar.					
32	Farklı inançtaki insanların bir araya gelmesini sağlar.					

Ek 2: Ölçek İzinleri

Sosyal bütünleşme ölçeği kullanım izin talebi

Gelen Kutusu

Murat Arslan 09.03.2024

Alıcılar:

Merhaba hocam yüksek lisans tezim için ölçeğinizi kullanabilir miyim?

Baki YILMAZ 09.03.2024

Merhaba Murat Tabiki kullanabilirsin Gazi dergide 2006 gerekli bilgiler var. Kolaylıklar

Murat Arslan 09.03.2024

Alıcılar:

Çok teşekkür ederim hocam.

Rekreasyonel liderlik davranışı ölçeği izin talebi

Gelen Kutusu

Murat Arslan 09.03.2024

Alıcılar:

Merhaba hocam yüksek lisans tezim için ölçeğinizi kullanabilir miyim?

TEBESSÜM AYYILDIZ 09.03.2024

Merhaba ölçüm aracını çalışmanızda kullanabilirsiniz. Başarılar dilerim. -----

Murat Arslan 09.03.2024

Alıcılar:

Teşekkür ederim hocam.

Ek 3: Etik Kurul Kararı

1

T.C. BATMAN ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL KARARI			
Toplantı Tarihi		: 31.10.2024	
Toplantı Sayısı		: 2024/08	
Toplantıda Alınan Karar Sayısı		: 31	
Üniversitemizin Etik Kurulu, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ömer Faruk ERTUĞRUL Başkanlığında toplanarak aşağıdaki karar alınmıştır. Karar 2024/08-20 Üniversitemiz Spor Bilimleri Fakültesinde görev yapan Doç. Dr. Samet AKTAŞ 'ın "Rekreasyonel liderlik ve sosyal bütünleşme: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin davranışlarının analizi" başlıklı araştırmasını (anket), danışmanlığını yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Murat ARSLAN ile birlikte yapma talebine ilişkin 10.10.2024 tarihli ve 182625 sayılı yazı görüşüldü; Yapılan görüşmeler sonucunda: Üniversitemiz Spor Bilimleri Fakültesinde görev yapan Doç. Dr. Samet AKTAŞ 'ın "Rekreasyonel liderlik ve sosyal bütünleşme: Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin davranışlarının analizi" başlıklı araştırmasını (anket), danışmanlığını yürüttüğü yüksek lisans öğrencisi Murat ARSLAN ile birlikte yapma talebinin etik açıdan uygun görüldüğüne toplantıya katılanların oy birliği ile karar verilmiştir.			
BAŞKAN (İmza) Prof. Dr. Ömer Faruk ERTUĞRUL			
ÜYE Prof. Dr. Hamit ADİN	(Katılamadı)	ÜYE Prof. Dr. Bilal ŞEKER	(İmza)
ÜYE Prof. Dr. Filiz AKBAŞ	(İmza)	ÜYE Prof. Dr. Ömer Faruk ERTUĞRUL	(İmza)
ÜYE Doç.Dr. Veyisel ERATİLLA	(İmza)	ÜYE Prof. Dr. Halil İbrahim AYDIN	(Katılamadı)
ÜYE Doç.Dr. Reşat ARICA	(Katılamadı)	ÜYE Doç.Dr. Ümit DİLEKÇİ	(Katılamadı)
ÜYE Dr.Öğr.Üyesi Özlem BEZEK GÜRE	(İmza)	ÜYE Doç.Dr. Yusuf ÇINAR	(İmza)
ÜYE Dr.Öğr.Üyesi Yiğit KARABULUT	(Katılamadı)	Raportör Erkan ZENGİN	(İmza)